

NATUR OG MILJØ 1-89

N&M

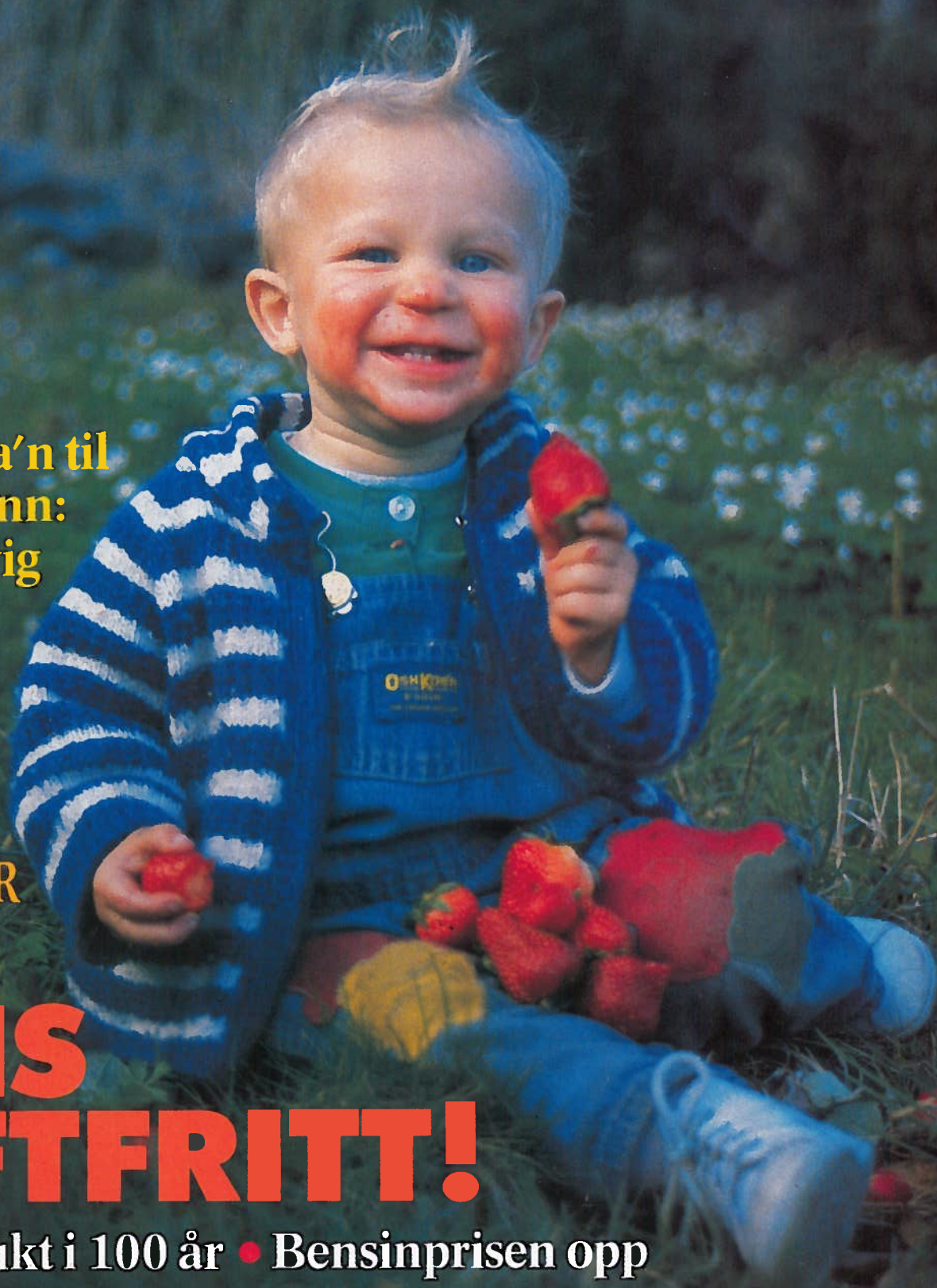
Løssalg: Kr. 55,-

• **Mamma'n til
Supermann:
–Jeg er evig
student**

**PARTI-
GUIDE:
SLIK
STEMMER
DU!**

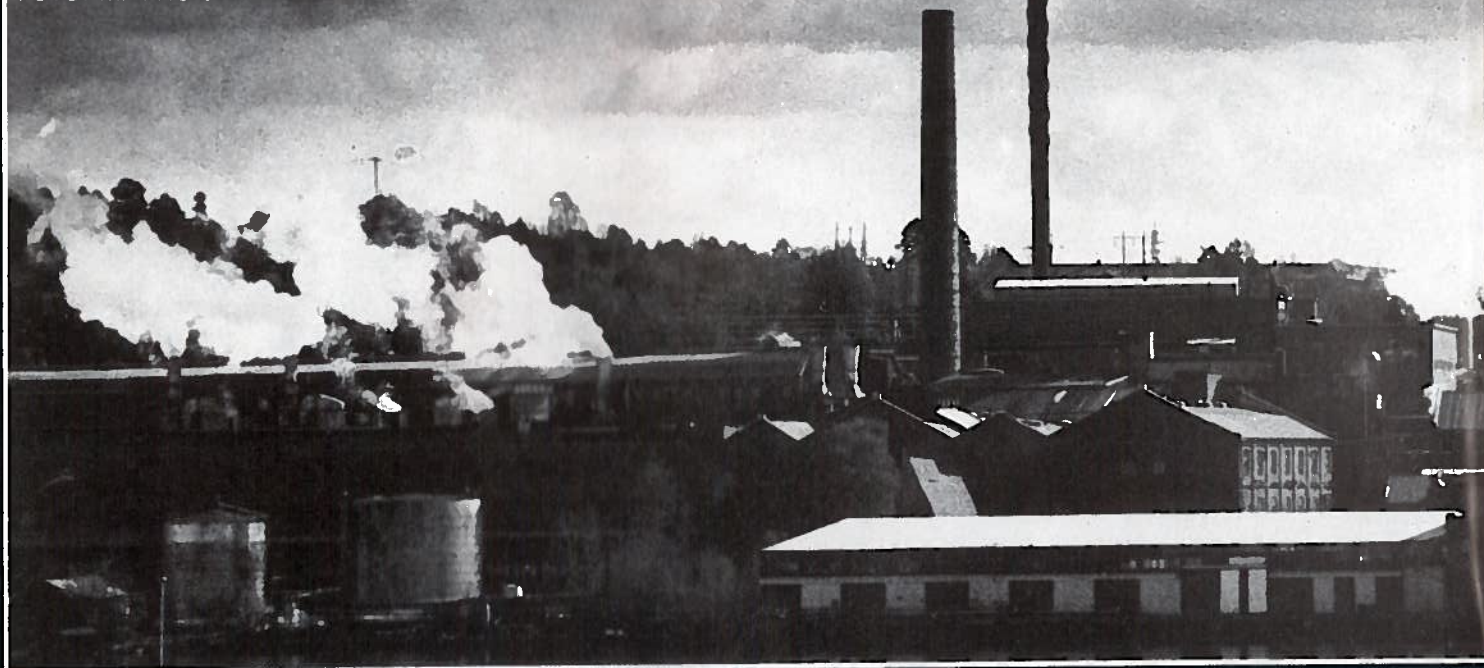
SPIS GIFTFRITT!

• Mosselukt i 100 år • Bensinprisen opp

MOSSELUKTA DØMT FOR HUNDRE ÅR SIDEN

N&M: RUTH SCHUKALLA
FOTO: MATTIS SANDBLAD

Mer enn 100 år er gått siden Sunnhetskommisjonen i Moss reiste sak mot en av Mosseregionens største forurensere – cellulosefabrikken Peterson & Son. Grunnen var at byens innbyggere følte seg plaget av fabrikkens «generende stank». Til tross for at bedriftsledelsen tapte i Høyesterett, er mossingene ikke blitt befridd fra svovellukten. Tvert imot – «mosselukta» er blitt byens historiske kjennemerke.

Det var i 1884 at Sunnhetskommisjonen, som tilsva-
rer dagens helse-
råd, påla cellulosefabrikken
«uopholdelig at paabegynde
og innen 8 maaneder at have
iverksat saadanne Foranstalt-
ninger ved Fabriken eller For-
andringer i Fabrikationsmaa-
den, at Stanken undgikkes». Da
bedriften hverken reagerte
på pålegget eller etterfølgende
krav om mulkt kom saken til
politiretten. Innbyggernes
klager kom klart fram under
vitneforhørene, og merkelig
nok var mossingers utsagn i

1887 ikke så veldig forskjellig
fra dem vi kan høre i dag.

Siden Peterson & Son ikke
fikk medhold av politiretten
ble saken anket gjennom alle
instanser og havnet til slutt i
Høyesterett. Høyesterett
stadfestet tidligere dommer,
forhøyet dagmulkten til 100
kroner og ga fabrikkledelsen
seks måneders frist til å etter-
komme Sunnhetskommisjo-
nens pålegg.

Selv om man visste mindre
om kjemiske utslipp i det for-
rige århundre enn i dag, had-
de man sannsynligvis allerede
den gang en mørk forutanelse

1 B. fortæller, at han af Lugten fra Cellulosefabriken har saet Hoved-
pine, 2 B. Kvalme og Hovedpine, 7 B. Svie i Øinene og Østafstelse, 9 B.
om andre Sygdomsphenomener. Ligeledes er der flere Bidsner isølge hvilke
Lugten i et brøgst Hotel var saa generende, at Gæsterne forlod Bogiet rår
ikke vilde tage ind der. Endnu flere er Klagerne komne frem i flere
skriftlige Henvendelser til Sundhedskommisjonen.
Grosserer Nyqvist skriver den 28 Febr. 1888, at han Børn og flere
Bøgne i hans Hus jævnlig lider af Albedefindende paa Grund af de fra
Cellulosefabriken udgaaende tilflugtende Damppe.

om at man kanskje aldri ville
bli kvitt Mosselukta så lenge
cellulosefabrikken var i drift.
Hverken Sunnhetskommisjo-
nen i 1892 eller helsemyndig-
hetene i dag har myndighet til
«...at kræve iværksat Forfoi-
ninger der direkte leder til Be-
driftens Standsing». Derfor er
mossingene pent nødt til å le-
ve med lukten.

OPTIMISME

I Moss Dagblad kan man se-
nest den 3.mars 1988 lese at
bedriftsledelsen i Peterson &
Son full av optimisme lover
innbyggerne en «luftfri høst».

Man behøver imidlertid ikke å
ha spesielt fin nese for å finne
ut at loftene var overilte. Til
tross for nye luktreduserende
anlegg vil man neppe kunne
eliminere lukten fullstendig.
Fabrikkens luftutslipp består
av svovelforbindelser, mer-
kaptaner og hydrogensulfid.
stofforbindelser som avgir
lukt allerede i meget små
mengder. – Selv med elektro-
filtre og høye piper vil det all-
tid være smålakkasjer i syste-
met som gjør at lukten slipper
ut, opplyser Rune Anderson i
SFT.

SPILLOLJE

Miljøvernssjef Ola Vahl i
Moss kommune antyder i
Moss Avis at det samlede luft-
utslipp i Mosseregionen ligger
på 35 tonn per dogn. 2,5–3
tonn av dette stammer fra Pe-
tersen & Son. I tillegg har Pe-
tersen & Son nå fått lov til å
brenne 6.000 tonn spillolje i
året. Dette kan skape enda
store forurensingsproblemer
i Mosse-distriktet, fordi spil-
lolje utvikler dioksiner ved
forbrenning. Langtidsvirknin-
gene av dette vet man forelo-
pig lite om.

Trolig er det vannforurens-
ningene som er det alvorligste
problemet i regionen. En NI-
VA-rapport fra 1988 antyder
at det hvert år slippes ut over
1000 tonn nitrogen og 43 tonn
fosfor i Mossebukta. Bare Pe-
tersen & Son slipper ut 60 000
m³ avløpsvann pr dogn. Ut-
slippet består blant annet av
1880 tonn fiber og 12 000 tonn
organiske stoffer. Organisk
materiale krever store meng-
der oksygen for å nedbrytes.
Det fører til et stort oksygen-
forbruk som kan ødelegge for-
utsetningene for alt liv i havet.
NIVA-rapporten kunne også
fastslå at oksygenreservene i
Mossesundet er ekstremt lave,
og at dette skyldtes lokale ut-
slipp. Cellulosefibre legger seg
som et teppe på bunnen i nær-
heten av fabrikkens og forstyr-
rer det naturlige miljø for dyr
som lever i og på sedimentet,
skriver marinbiolog Stein Ho-
vind i en rapport fra 1983.

Det var imidlertid en helt
annen sak som laget store
overskrifter i Mosseavisene i
fjor vår: Brunt vann og hvitt

skum utenfor Peterson & Son.
Årsaken til dette er cellulose-
fabrikkens utslipp av lignin og
annet oppløst organisk mate-
riale. Det blir særlig mye
skum når båter kjører gjen-
nom vannet og båtpropellene
pisker opp vannet til en skum-
aktig masse. Til tross for at ut-
slippene ikke er direkte gifti-
ge, virker de irriterende for
mossingers sanseorganer.
Ikke bare må de venne seg til
den vedvarende stanken fra
fabrikken, men også til brun-
farget vann med skumbelegg.

KOSMETIKK

For å dempe ned gemyttene
har bedriften lansert forslaget
om å legge en utslippsledning
ned til 30 meters dyp. I en ny
overvåkningsrapport avviser
SFT forslaget som en dårlig
løsning som vil skape alvorli-
ge problemer i det sterkt for-
urensede Mossesundet. SFT
ønsker at bedriften fører van-
net ut i Verlebukta isteden.
Mange er skeptisk til slike
kosmetiske operasjoner og
mener at man bare forflytter
problemet fra overflatevann
til dypt vann. Også Birger
Braadland i Østfold Natur-
vern mener at det er prinsipi-
elt feil å fore utslipp til dypt
vann. Han sier at man er alt-
for lite opptatt av å se tiltake-
ne i sammenheng med andre
forurensninger i regionen.
Han er skeptisk til Oslofjor-
dens evne til å ta imot dypt-
vannsutslipp i store mengder.
– Peterson er «flink» i forhold
til andre cellulosefabrikker,
mener han. – De bleker ikke
og resirkulerer store stoff-
mengder i produksjonen. Li-
kevel er nedbryting av stoffe-
ne så oksygenkrevende at fis-
keressursene vil gå tapt, sier
Braadland. Når Østfold Na-
turvern godtar SFTs forslag er
det med håp om at man vil gå
inn for sterke utslippsreduk-
sjoner når konsesjonen skal
revideres i 1990.

Den nye overvåkningsrap-
porten er en oppfølging av NI-
VAS målinger fra 1988. SFT
har i flere år varslet en egen
omfattende undersøkelse av
Mossesundet, men er ennå
ikke kommet i gang.

NÅ I NY, UTVIDET UTGAVE!

Leif Ryvarden

NORGES NASJONALPARKER

Et virkelig storslått samleverk om landets nasjonalparker. Nå utvidet med de sist vedtatte parkene – Saltfjellet, Reisa og Svalbard.

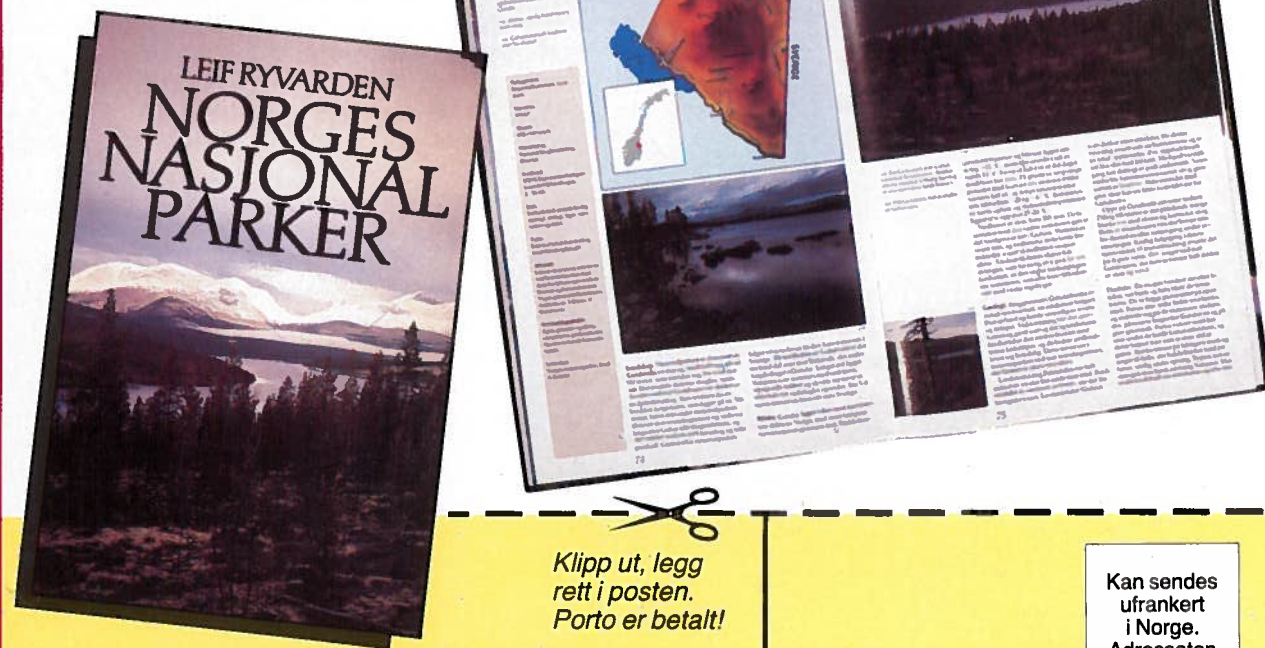
I denne boka finner du alle de praktiske opplysningene du trenger for å besøke nasjonalparkene. Vi blir ført inn i hver enkelt parks landskap, klima, geologi, planteliv, dyreliv og kulturhistorie.

Boka er gjennomillustrert med nær 300 bilder, alle i farger, tatt av våre fremste naturfotografer. En alle tiders gavebok, og uunnværlig for alle som er glade i natur og friluftsliv!

Presseklipp om første utgave:

«— les og studer Ryvarden's bok om Norges Nasjonalparker — og bli glad!»
«Et funn for naturelskere og turgåere».

Innb. 160 sider. Kr. 298,-

Klipp ut, legg
rett i posten.
Porto er betalt!

JA, jeg bestiller:

..... antall NORGES NASJONALPARKER
til kr. 298,- pr. stk. Porto kommer i tillegg.

NAVN: _____

ADR: _____

POSTNR./STED: _____

☐ Send regning ☐ Sjekk vedlagt

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

SVARSENDING
Avtale nr. 501 000/501

F. Beyer
Bok- og Papirhandel A/S
5013 BERGEN

STEM PÅ OSS!

Bladet du holder i hånden er et ledd i den opprustingen som hele Naturvernforbundets organisasjon nå gjennomgår. Etter 75 års drift seiler forbundet i medvind som aldri før. Tsjernobyl, alger og ozonlag er stikkordene som har satt fart i miljøkampen igjen.

For å kunne drive miljøkamp i en moderne medietid er det viktig å satse profesjonelt. Derfor har gamle ærverdige **Norsk Natur** og **Miljømagasinet** slått sine pjalter sammen og kommer på banen med et nytt norsk miljøtidsskrift – foreløpig med seks utgivelser i året og et opplag på nærmere 60.000 eksemplarer.

Vi lover deg saklig og dyptpløyende informasjon, avslørende reportasjer og godt lesestoff. Vi tar mål av oss til å dekke de klassiske naturvern-sakene like godt som moderne forurensingsskandaler og forbrukerstoff. Og vi skal bringe nyheter ved hjelp av Worldwatch Institute i Washington, som har gitt oss enerett i Norge på stoffet sitt.

Ikke minst skal vi opptre som vakthund overfor norske politikere. I dag er det ingen politikere som tør å stå uten standpunkter i miljødebatten. Men ofte er det lite innhold i

de store ordene. Derfor holder ikke Jan P. Syses påstand om at «alle partier er grønne nå».

Det ser vi særlig når debatten dreier seg om de virkelig tunge og vanskelige sakene, der det er åpenbart at noen må betale regningen for nødvendige tiltak. Det gjelder blant annet utslippene av CO₂, som for en stor del kommer fra biltrafikken. I Nederland måtte statsministeren gå fordi han våget å si hvem som skulle betale regningen for å få ned biltettheten. I Norge går politikerne fremde-

les rundt den varme grøten og avgir goddagmannøkseskskift-svar når de får nærgående spørsmål.

Vi håper at partiundersøkelsen som vi bringer i dette nummeret blir en kraftig vekker både for velgerne og for de mest tafatte politikerne.

Vi tror årets valgkamp kommer til å bli svært interessant, sett med miljøbevegelsens øyne. Bruk stemmeseddelen som våpen! Og om ikke annet kan du jo stemme på oss. Bli abonnent!

Forsidebilde: Rasmus Hansson

N&M

NATUR OG MILJØ

Natur & Miljø – Tlf. (02) 71 55 20,
Boks 2113 Grünerløkka, 0505, Oslo 5.

REDAKSJONEN:

Gunnar Bolstad (ansv.red.), Ruth Schukalla (red.sekr.), Ola Glesne, Jon Birger Skjærseth, Haakon Vennemo, Christian Børs Lind, Rasmus Hansson, Inger Spangen, Johnny Gimmes-tad, Kristin Hetle, Knut Are Tvedt.

INNHold:

Mosselukt i 100 år	side 2
Partiguide: Slik stemmer du	side 11
Økologisk mat på alle fat	side 16
Ingen krav til fiskeoppdrett	side 20
Naturens nattskift	side 25
Vassdragene i fare	side 30
Worldwatch	side 35
I mayaenes underverden	side 36
Portrett: Susannah York	side 38
Naturvern i hagen	side 48

MILJØVERN GIR POLITISK GEVINST

N&M: GUNNAR BOLSTAD
Det kristeligdemokratiske partiet i Nederland, med *Ruud Lubbers* i spissen, går kraftig fram på to meningsmålinger i mai. Lubbers måtte gå av som statsminister noen uker i forveien, etter at han hadde lagt fram forslag om kraftige tiltak for å få ned utslippene av blant annet CO₂. På den ene meningsmålingen går kristeligdemokratene fram hele 4,9 prosent, mens framgangen er 1,5 prosent på den andre.

Regjeringen Lubbers falt da koalisjonspartneren – det liberale partiet som nærmest tilsvarer det norske Høyre – ikke kunne godta sterke avgiftsøkninger på bensin, gass og diesel. Det liberale partiet gikk også mot forslaget om å fjerne fradragsretten for bilkjøring til og fra jobb.

Konflikten illustrerer tydelig den hodepinen som politikerne står overfor når det blir snakk om hvem som skal betale regningen for et bærekraftig miljø. Også i Norge kan dette komme til å bli et følsomt tema, når politikerne blir presset til å ta stilling til hvordan man skal få ned CO₂-utslippene. For norske politikere må det være interessant å merke seg at Lubbers har vunnet nye velgere ved å innta konkrete standpunkter.

Ruud Lubbers leder nå et forretningsministerium fram til valget i september.

Redaksjonen tar gjerne imot leserbrev. Av plasshensyn forbeholder vi oss imidlertid retten til å forkorte innlegg. Vi er også takknemlige for andre bidrag, men kan ikke ta ansvar for stoff som ikke er bestilt.

REDD SKÅNE!

N&M: ODDVAR LIND
De siste sjokktallene fra den svenske skogsstyrelsen viser at forurensningen i den sørlige og sørvestlige delen av Sverige har økt hundre ganger de siste 30-50 årene. I Götaland er nesten 40 prosent av den mellomgamle og eldre barskogen skadd av miljøgifter.

De skånske markene er også i faresonen. De mottar i dag mellom 20 og 30 kilo nitrogen pr. hektar. Det er minst dobbelt så mye som det naturen kan ta i mot uten at økosystemet ødelegges. For mer følsomme områder er det ti ganger for mye. Biltrafikken har ansvaret for mye av denne forurensningen.

–Det er ikke bare skog og mark som ødelegges av miljøgifter i Sør-Sverige. Også planter og dyr rammes i stadig større grad, sier Lars-Erik Liljelund i Naturvårdsverket.

DDR VERST
Det gjør ikke saken enklere at 85 prosent av svovelslippene

over Sør-Sverige kommer fra utlandet. Minst 60 prosent kommer fra Polen, DDR, Sovjet og Tsjekkoslovakia.

Vorst er utslippene fra DDR. I 1987 slapp DDR ut 2.500.000 tonn svovel. Det er 150 kilo svovel pr. innbygger, dvs. mest i verden, og ti ganger mer enn Sverige pr. innbygger. Bare ett av de ti gigantiske kullfyrtte kraftverkene i DDR – Boxberg-anlegget – slipper ut langt mer svovel enn Norge og Sverige tilsammen.

MOT SAMMENBRUDD
–Det er ingen tvil om at Sverige nå vil tjene mest på miljøinvesteringer i land på den andre siden av Østersjøen, opplyste Sveriges utenriksminister Sten Anderson etter et besøk i Polen i slutten av mars. Slike investeringer kan også bidra til at Polen og andre land i Øst-Europa unngår økologisk sammenbrudd. I løpet av de siste månedene er det inngått tosidige miljøavtaler mellom Sverige og Polen og Sverige og Sovjetunionen.

Men dette er bare en sped begynnelse. Problemene er gigantiske, og miljøorganisasjonene presser på for å øke innsatsen. Bare i Polen lever 14 millioner mennesker i områder som trues av økologisk sammenbrudd, ifølge myndig-

hetenes egen oversikt. Elven Wisla står for en tredel av alle forurensningene til Østersjøen. Over 60 prosent av vannløpet er så forurenset at vannet ikke engang kan brukes til industriformål.

HASTVERK ER GASSVERK

N&M: RUTH SCHUKALLA
Forberedelsene til gassrør-bygging går med ekspresstempo. Olje- og Energidepartementet (OED) har satt svært stramme tidsfrister for planlegging og gjennomføring av konsekvensutredninger. Det skjer samtidig med at krav om slike utredninger nå blir lovfestet. I 1995 stenger svenskene av kjernekraften sin, og går over til gasskraft. Er ikke norsk gass leveringsklar da går kontrakten til russerne. Uten svenske-kontrakt er ikke norsk gassutbygging lønnsom.

Ut fra denne argumentasjonen har OED lagt opp en tempoplan for gassrør-bygging

som gir svært knapp tid til konsekvensutredninger. Innen 1. juli i år må interesser som naturvern, jord- og skogbruk, kulturminnevern, landskap og friluftsliv nærmest «på direkten» foreslå hvilke konsekvensundersøkelser som bør utføres. De må da forholde seg til en serie ilandførings- og trasé-alternativer, og får ikke tid til feltundersøkelser.

Etter en høring vil OED peke ut et program for konsekvensundersøkelser og velger en hovedtrasé fra hvert av de aktuelle ilandføringsstedene. Våren 1990 velger Stortinget gassfelt, fraktmåte for gassen, samt ilandføringssted og hovedtrasé for røret. Dermed er de fleste overordnede beslutninger om lokalisering tatt før noen konsekvensutredninger er utført. Resultatet av utredningene, som også må utføres på meget kort tid i 1990, kan i høyden bli detalj-justeringer av trasé og byggeteknikk.

NY LOV
Omtrent samtidig med gassrør-behandlingen kommer Stortinget til å innføre krav til grundige konsekvensutredninger både i Plan- og Bygningsloven og Lov om Gassrørledning. Her understrekes det at grundige konsekvensutredninger er en forutsetning for valg av utbyggingsalternativer og traséer. OEDs framdriftsplan fyller neppe intensjonene i det nye lovverket, uten at det dermed er grunn til å vente endringer i planen.

TJELDBERGODDEN
Etter det Natur & Miljø erfarer, er ilandføring fra Haltenbanken til Tjeldbergodden i Trondheimsleia mest sannsynlig. Oljeselskapene som deltar i prosjektet skal gå inn for dette. Ilandføring på Lauvøya i Nord-Trøndelag blir svært dyrt og synes helt ute av bildet, selv om lokale representanter fortsatt vil kjempe sterkt for denne løsningen. Også Størvik i Møre og Romsdal synes å tape tereng.

Det eneste som er sikkert om rørtraséen over land er at den skal ha en avstikker til Hydros fabrikk på Herøya i Porsgrunn, og en til et stort gasskraftverk ved Horten eller Tønsberg, og at den skal gå

gjennom Østfold til Kornsjø. Både økonomi, kulturminne- og jordbruksinteresser peker ut Østerdalen som den mest sannsynlige traséen hvis det blir ilandføring i midt-Norge.

JUKSET MED HELSEFARE

N&M: INGER SPANGEN
Den amerikanske kjemigiganten *Velsicol* har siden 1950-tallet manipulert med data om helsefaren ved heptachlor og chlordan, som blant annet brukes i insektmidler. Det dokumenterer *The Ecologist* i siste nummer. *The Ecologist* legger fram informasjon som viser at selskapet har brukt uholdbare testmetoder og systematisk har feiltolket data fra undersøkelser på forsøksdyr.

Mellom 1955 og 1973 testet *Velsicol* to ganger om heptachlor og chlordan var kreftframkallende, og konkluderte med at stoffene ikke var det. Da det amerikanske miljøverndepartementet i 1974 analyserte dataene om igjen fant de leverkraft på mus som helt sikkert skyldes heptachlor og chlordan. Uavhengige eksperter har også tilbakevist rapporter fra *Velsicol* som sier at de to stoffene ikke nedsetter fruktbarheten eller skader fostrene hos dyr.

The Ecologist dokumenterer også at *Velsicol* har løyet om hvor farlige stoffene er. I 1969 fikk *Velsicol* beskjed fra en av sine egne eksperter om at bruk av heptachlor og chlordan kunne ødelegge evnen til å produsere blodlegemer, noe de benektet i et brev til den australske regjeringen i 1976.

Velsicol er ifølge *The Ecologist* ikke det eneste selskapet som jukser med undersøkelsene av helsefare. *The Ecologist* mener at det i detalj er blitt dokumentert at den kjemiske industrien ikke leverer pålitelige data. Det store problemet med dette er at de aller fleste land godkjenner plantevernmidler og insekt-

midler på grunnlag av undersøkelser fra industrien. Det gjelder også Norge.

Både Heptachlor og chlordan ble forbudt i Norge på slutten av 1960-tallet.

UTSLIPP UTEN KONTROLL

N&M: GUNNAR BOLSTAD
Tusenvis av stoffer slippes ut i naturen uten noen form for kontroll. Utslippsmengdene er enorme og ligger langt over de offisielle tallene som myndigheter og industri opererer med. Ekspertene strides om hvor alvorlige utslippene er. Naturvernforbundets Jørn Siljeholm karakteriserer utslippene som en miljøbombe.

Spiken mellom virkelighet og offisiell versjon er særlig stor i Nordsjøen. Tall fra Institutt for kontinentalsokkelundersøkelser og petroleums-teknologi i Trondheim viser at utslipp i forbindelse med produksjonsvann er opptil 50 ganger høyere enn det myndighetene regner med. Fra britisk side slippes det trolig ut 100.000 tonn organisk materiale i året, mens de offisielle tallene er 2.000 tonn. Årsaken til at stoffene ikke registreres er at den kjemiske analysemetoden ikke er god nok. En fullstendig registrering er for dyr og komplisert.

Utslippene fra oljeinstallasjonene omfatter også såkalte prosesskjemikalier – det vil si stoffer som er spesielt laget for å kunne tåle høye temperaturer eller høyt trykk i en produksjonsprosess.

– Disse stoffene representerer en miljøbombe, sier generalsekretær Jørn Siljeholm i Naturvernforbundet. – Vi vet ikke når smellet kommer. Kanskje har bomben allerede eksplodert. I så fall vil det være naturlig å sette dette i sammenheng med den omfattende seldøden i fjor. Utslipp av prosesskjemikalier skjer både fra oljeplattformer og

Kurs i NATUR- FOR- VALT- NING

Aktuelt ettårig agro-teknisk kurs i natur-, miljø- og ressursforvaltning.

Ring/skriv etter plan

Val
Landbruks-
skole
Tlf.
(077) – 94 190
7953 Strand i
Namdalen

GLOBAL GEN-KRIG

Roma N&M: Hanne Svarstad
Kommissjonen for plante-genetiske ressurser i FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO) vedtok nylig en fortolkning av overenskomsten som godtar såkalte plante-foredlerrettigheter. Dette innebærer godtakelse av et system for prissetting av foredledede genressurser. Til gjengjeld oppnådde u-landene anerkjennelse av bøndernes rettigheter.

I praksis innebærer anerkjennelse av bøndernes rettigheter at u-land kompenseres for sitt vernearbeid. For dette formålet fikk u-landene i 1987 vedtatt opprettelsen av et internasjonalt fond under FAO. I-landene, blant dem Norge, er lite villige til å støtte fondet.

landbasert industri, sier Silje-holm.

– Stoffene registreres ikke fordi de er teknisk vanskelige å analysere i utslippsvannet. Heller ikke industrien har sikre indikasjoner på hva slags utslipp det dreier seg om eller hvor store de er. Eksempelvis er halvparten av utslippene fra oljeraffineriene på Slagen, Sola og Mongstad klassifisert som «organisk stoff». Denne betegnelsen dekker flere tusen forskjellige stoffer som ikke er nærmere klassifisert.

– Hvor farlige er disse stoffene?

– De kan være svært motstandsdyktige og noen av dem brytes ikke ned i det naturlige miljøet. Vi kan stå overfor en parallell til freon-gassene. I mange år trodde forskerne at disse gassene, som ikke er direkte giftige, var løsningen på en rekke arbeidsmiljøproblemer som man slet med tidligere. I dag vet vi jo hvilken trussel disse stoffene representerer mot ozon-laget.

– Hvilke konkrete konsekvenser kan disse stoffene medføre?

– Det er vanskelig å si. Det dukker imidlertid stadig opp uforklarlige fenomener i Nordsjøen, og det ville ikke forbause meg om disse stoffene kan være årsaken til den omfattende seldøden i fjor høst.

– SFT bør snarest få kartlagt hvilke stoffer og hvor store utslipp det er snakk om. Personlig tror jeg ikke det er grunnlag for å sette disse stoffene i forbindelse med seldøden, men samtidig vet vi for lite om hva slags virkninger stoffene kan ha på miljøet, sier Jon Knutzen i Norsk In-

stitutt for Vannforskning.

Silje-holm understreker at de aktuelle kjemikaliene ofte kan skiftes ut. – Kjemikalieleverandører i Norge som Nal-floc, Petrolight og Du Pont bør nå konkurrere om å finne fram til miljøvennlige alternativer. De bør tvinges til å oppgi hva slags kjemikalier de egentlig leverer til forbrukerne. Da blir det for alvor fart i konkurransen om å være mest miljøvennlig, sier Silje-holm.

LIKEGYLDIG LEFDAL

N&M: GUNNAR BOLSTAD
Høyrepresentanten **Lars Lefdal** fordypet seg i VG. Bare fire av komité-medlemmene kom tidsnok til møtet. Ytterligere fire av de totalt 14 medlemmene stakk innom før de gikk igjen. Bortsett fra komitéleder **Oddrun Pettersen**, var likegyldigheten hos de øvrige medlemmene påfallende.

Representanter for Naturvernforbundet i Vestfold fikk nesten sjokk da de møtte Stortingets samferdselskomité i slutten av april for å redegjøre for den alternative utredningen om E18 gjennom Vestfold. Forslaget, som er omlag en milliard billigere enn veikontorets forslag og ivaretar miljøvernet på en bedre måte, ble møtt med et

skuldertrekk av de stortingsrepresentantene som gadd å komme på møtet. Alternativforslaget er utarbeidet av et svensk firma, etter at et norsk konsulentfirma vegret seg for å ta jobben av frykt for problemer i samarbeidet med veikontoret. Denne opplysningen var det eneste som fikk Lars Lefdal, påtroppende veisjef i Sogn og Fjordane, til å løfte blikket over kanten på VG.

Etter at Oddrun Pettersen ble forbrukerminister, er det AP-representanten Solveig Torsvik som har overtatt formannsklubba. Hun var en av dem som ikke fant det interessant å bli orientert om det alternative forslaget og har siden avslått å møte naturvernerne.

«NEW SCIENTIST» OM LAKS

N&M: JOHNNY GIMMESTAD
Det meget anerkjente engelske vitenskapstidsskriftet «New Scientist» har gått arbeidet med foredling av norsk oppdrettslaks nærmere etter i sømmene.

Tidsskriftet uttrykker bekymring for de skadene som rømt oppdrettslaks kan påføre laksestammene i norske vassdrag.

Norge er alene om å ha et nasjonalt avlsprogram for laks. Så langt har det bare lyktes i å produsere fisk som vokser raskere, men det er en stor suksess for fiskeoppdrettere, skriver bladet.

Det som særlig bekymrer den engelske journalisten, er den ensidige vekten som legges på økonomisk målbar faktor i avlsarbeidet. Det faktum at oppdrettslaksen har utgangspunkt i et begrenset genmateriale, og kan utgjøre en trussel mot våre ville laksestammer, er det gjort fint lite for å utrede mulige konsekvenser av.

Oppdrettslaksen kan representere en trussel mot de norske stammene av villaks fordi de lokale stammene også er svært sårbare for genetiske forandringer. Med stadig flere oppdrettslaks som rømmer, øker faren for ødeleggelse av lokale stammer.

CO₂-mater

«Norsk landbruk må legges om. Vi må satse mer på andre typer produksjon, istedet for grønnsaker som agurker og tomater, som er med på å skape en masse drivhuseffekt.»

Fremskrittpartiets førstekan-didat i Østfold, Øystein Hedstrøm, til Nationen.

Populær bok

«Miljøboka» går unna som varmt hvetebrød. Boka som gir veiledning i hvordan man skal handle miljøvennlige varer, er nå trykket i nytt opplag på 5.000 eksemplarer etter at førsteopplaget på 7.500 ble revet bort. Kuriøst nok ble det andre opplaget forsinket i tre uker fordi forlaget måtte vente på nye leveranser av ubleket papir, forteller forfatter Jon Bjartnes.

BARNESIDE!

Ja, selvsagt skal det bli barneside i **Natur & Miljø**. Men vi trenger hjelp til å lage den – din hjelp. Du kan tegne eller skrive til oss. Det går også an å stille spørsmål om naturen som du gjerne vil ha svar på.

Militær-kostnader

Vi må bryte den onde sirkelen mellom våpenkappløp og miljøødeleggelser. Av Brundtlandrapporten kan vi lese at handlingsplanen for å redde de tropiske skoger vil koste 1,3 milliarder dollar årlig. Det krever 4,5 milliarder dollar pr. år å gjennomføre FN's handlingsprogram mot ørken-spredning. Det vil koste 30 milliarder dollar årlig å skaffe 1,7 milliarder mennesker renere vann for å redusere antall sykdomstilfeller i verden med 80%.

Kostnadene med disse oppgaver tilsvarer to ukers militærkostnader. Egentlig skal det ikke mere til enn at industrilandene som står for storparten av militærkostnadene, reduserer disse kostnadene med tre prosent, forutsatt at det frigjorte beløp innbetales til FN til gjennomføring av disse oppgavene.

Cornelis Smits

EF – et antimiljø-system

Intet står EF's økonomiske og industrielle system fjernere enn miljøvern. Både Roma-traktaten og det snart etablerte «indre marked» knesetter prinsippet om «uavbrutt vekst», som er årsaken til de veldige miljøproblemene vi står overfor. Skal jordens miljø og menneskeheten framtid sikres, må vår ressursforvaltning og livsstil endres.

Intet i dette systemet er interessert i måtehold og fornuft, for selv nedgang i forbrukshastigheten fører til kriser og «nullvekst» – et stygt bannord i visse kretser. Hele det økonomiske og industrielle vekstsystem er et kriseladet prinsipp som destabiliserer hele vårt livsmiljø.

Adolph Denis Horn, Oslo

Spesialavfall

Det er stor motstand mot et anlegg for spesialavfallsbehandling i Mo i Rana. Til og med miljøvernorganisasjoner

(SAMFOTO)

Slipp hesten fram

Jeg vil med dette brevet henstille til alle naturvernorganisasjoner om å arbeide for at hesten slippes fram også på våre gang- og sykkelveier, da den i stor grad er forsømt som myk trafikant. I motsetning til bilen, som holder på å drepe våre omgivelser med

luftforurensing og sur nedbør, atmosfæriske forbindelser og klimaendringer, så er hesten miljøvennlig. Som menneskets alltid trofaste tjener til alle årstider i skog og mark og på våre veier, har hesten vært et uunnværlig redskap.

Harald Johansen, Tønsberg

går i mot det på grunn av den lange transporten. Men det man bør vite er at i Mo er det klart for bygging. Med videre kringling om hvor og hvordan kan man forsinke en igangkjøring med 3–5 år.

Alle er enige om at noe bør gjøres. Det er lett å snakke om problemet, atskillig vanskeligere å gjøre noe konstruktivt med det. For miljøbevisste personer som forsøker å oppnå løsninger på problemet NA, føles det som å slåss mot vindmøller.

Bente W. Storebråten, Kambo

Pass på ulven!

En er fristet til å snu debatten på hodet og si: Lev i fred med ulven og ta kampen opp mot «sauflokkene på Stortinget». Da vil dere snart oppdage at landbruk og naturvern er samme sak.

En næring som totalt sett mottar så mye av våre skattepenger må dessuten snart finne seg i at andre yrkesgrupper har rett til å forlange noe mer igjen enn sauekjøtt og andre spiselige produkter.

Tor Håby, Brandval

Torpedering

Bondelagets nye forvaltningsidé med fordeling av artene jerv, bjørn og ulv til hvert land i Fennoskandinavia er et forsøk på å torpedere Bern-konvensjonen.

Norge skal sikre en levedyktig ulvestamme. Dette er fastslått i norsk lov og gjennom Bern-konvensjonen har vi påtatt oss å gi arten et meget strengt vern. Denne konvensjonen pålegger alle kontraherende parter, også Norge, å treffe de nødvendige tiltak for å sikre de forskjellige arters leveområder.

Viggo Ree, Oslo

NU og EF

Vi diskuterer ikke avholdssak i mållaget. Vi diskuterer ikke sprogsak i Forsvarsforeningen og vi diskuterer ikke tobakk i Redningsselskapet.

Vi har organisasjoner for alle mulige formål, og slik bør det være i et demokratisk samfunn. Men man bør ikke blande kortene. Den som er meningsfelle i den ene organisasjonen kan være motstander i den neste.

Dette ypperlige demokratiske system bryter Natur og Ungdom når de sier nei til EF. For de må være klar over at de derved støter fra seg aktive og potensielle naturvernere som er for EF. Og det strider mot naturvernarbeidets prinsipp: Vi skal vende oss mot hele spekteret, ikke bare mot det halve.

I all min tid som aktiv miljøvern er miljøvernet blitt betegnet som reaksjonært, romantisk, nostalgisk, upraktisk, arbeidsplassødeleggende og urealistisk. Men fra sak til sak har jeg erfart at vi alltid har ligget 10–20 år foran. I dette tilfellet er jeg redd vi får et unntak. Jeg er overbevist om at vi vil komme med i EF i løpet av ti år, enten man liker det eller ikke. Når så er, bør man ikke sette bakstrevestemplet på seg selv, men heller diskutere hvordan EF skal få mest mulig glede av oss og hvordan EF skal bli til minst mulig skade for oss.

N. Borchgrevink, Høvik

General-sekretærens tabber

Jeg har arbeidet i A/S Norske Shell i godt over 40 år, og hva dette firma har støttet omkring i Norges land, i form av pengetilskudd, gaver og fonds – kunne jeg ramse opp om atskillige millioner kroner, men jeg skal spare generalsekretæren for det.

Nå er jeg pensjonist hos A/S Norske Shell, og får altså mine penger der, og går ut fra at generalsekretæren heller ikke kan motta støtte fra meg (uansett hvor ubetydelig den er) – for hans «fantastiske» tabbe-innkømster – og ber derfor om å bli strøket som medlem.

Foreningen har mitt «hjerter» og «ånd» fremdeles, men ikke på noen som helst generals premisser.

Osvold Kirkesola, Kristiansand.

A/S Smutthullet Hjemmebakeri produserer bakervarer av utvalgte råvarer, fortrinnsvis økologisk dyrket. Daglig distribueres det til Oslo og andre deler av landet over 30 forskjellige artikler. Omsetningen har økt fra kr. 275.000 i 1983 til 1.807.000 i 1988. For 1989 er det budsjettet en omsetning på kr. 2.300.000. Bakeriet har som vedtektfestet mål å være en økologisk tenkende mønsterbedrift. For å svare på etterspørselen må bakeriet investere i nye lokaler og nytt utstyr. Den nye bakeribygningen er tegnet av siv. ark. Bjørn Berge. Bakeriet ønsker nå å styrke sin egenkapital for å gjennomføre sine planer.

Investér i ditt daglige brød

For mange forbrukere betyr det svært meget å kunne kjøpe matvarer basert på økologiske dyrknings-metoder. Jo flere vi er som arbeider for dette målet, desto bedre tilgang vil det bli på gode produkter, som for eksempel brødet.

Det er nemlig slik at bakervarer av høy kvalitet nå blir stadig mer etterspurt. For at du også i fremtiden skal kunne kjøpe rimelige og gode bakervarer, inviterer A/S Smutthullet Hjemmebakeri deg til å bli aksjonær og medeier.

A/S Smutthullet Hjemmebakeri er landets ledende spesialist på bakervarer med råvarer som er dyrket biologisk / biodynamisk, dvs. uten bruk av kunstgjødsel og kjemiske plantevern-midler.

Bakeriets hovedmarked ligger i Oslo-området, men varer blir også sendt til andre deler av landet. Valg av råvarer og produksjons-metoder gjør kunstige tilsetninger unødvendige, slik at bakverket får en høyere kvalitet og holdbarhet enn vanlig.

Du kan bli medeier i A/S Smutthullet Hjemmebakeri ved å kjøpe et antall aksjer a kr. 100. Det gir deg bl.a. muligheter for rimeligere bakervarer, og du er samtidig med på arbeidet for å øke tilgangen og bruken av sunnere og bedre mat. Som aksjonær vil du også få utbytte av dine aksjer.

Fyll ut svar-slippen og send den til A/S Smutthullet Hjemmebakeri, så vil du få tilsendt mer informasjon om bedriften og om hvordan du kan bli aksjonær og medeier.

Ja, send meg, uten forpliktelser, mer informasjon om hvordan jeg blir aksjonær og medeier i A/S Smutthullet Hjemmebakeri.

Kan sendes ufrankert i Norge Adressaten vil betale portoen

Navn.:

Tlf.:

Adr.:

Poststed:

SVARSESENDING
Avtale nr.21 5105/7

A/S Smutthullet Hjemmebakeri
2020 Skedsmokorset

Krf: Ikke konkrete

KRF VERST PÅ MILJØ

«Stem på dem som lever her om hundre år, stem på din sønnesønns gråt...» lyder ein strofe i Harald Sverdrups dikt «Stemmeseddel».

Men kva parti skal den miljømedvitne veljaren røyste på i haust? Iallfall ikkje Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti, dei minst miljøkonkrete av alle.

Frp: Ikke konkrete

Kanskje det er usikkert om dei meir handfaste måla til Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre er så lette å oppfylle. Dei er for små – og Dei Grøne og Raud Valallianse er endå mindre.

Kan vi stole på dei to store, Høgre og Arbeidarpartiet? At dei ikkje seier eitt og gjer noko anna?

MOT EIGNE PRINSIPP

Alle parti seier at miljøpolitikk er viktig. Næringslivet pyntar produkta sine med miljøsymbol når dei kan, media gir aksjonistane i Naturvernforbundet og Bellona store oppslag og det er ikkje mange Dagsrevyar utan innslag om SFT.

Det ville vere politisk sjølv-mord av ein parlamentarisk å hevde at miljøet greier seg sjølv. Målet om eit best mogleg natur- og livsmiljø er vedteke. Alle er samde om det. Men lufta og vatnet blir ikkje reinare av ord, og i praksis syner det seg at dei miljøglade politikarane ofte røystar mot sine egne prinsipp.

Denne pose-og-sekk-politikken kan innebære at eit parti har klare mål om minking av CO2-utslepp, men manglar ryggrad til å ta eit oppgjør med bilismen. Fleire parti kan leve framifrå analysar av årsake-

ne til drivhuseffekten, men tør ikkje programfeste ei setning som liknar eit konkret tiltak. Ein gjennomgang av saker Stortinget har handsama i siste periode syner at det store fleirtalet er mot miljøvern. Dei røysta for meir energibruk, for nedlegging av jernbanar, for storflyplass på Hurum og har ikkje forpliktet seg i særleg grad når det gjeld forureinande ut-slepp.

VALPROGRAM FRÅ 1969

Blir det betre i neste stortingsperiode? Vi har gått gjennom valprogramma. Dei skil seg i prinsippet ikkje frå det partia sa for 20 år sidan. Historikaren Edvard Bull hevdar i bokverket «Norges historie» at skiftet kom i 1969, då orda «naturvern», «forsøpling», «økologi» og «svovelhaldige fyringsoljer» dukka opp. Bull seier det er typisk av partia i Noreg å tenkje parallelt, heller enn å gå sine egne vegar.

Fram til kommunevalet 1987 hadde Venstre det mest omfattande miljøprogrammet. I dag er konkurransen om miljøførsteplassen hard mellom dei, SV og Senterpartiet.

Kva med veljarane? SV og Venstre har hatt tradisjon på å få dei grønaste, hevdar forskarane Tor Bjørklund og Ottar Hellevik i ein artikkel om norsk grøn politikk (Politica 1988:4). Frå 1977 til 1985 har veljarane i Høgre, Fremstegs-

partiet og Arbeidarpartiet vore baktstrevarane i miljøpolitikk.

MEDIEAVHENGIG VERDI

Når det kjem til realitetar, tyder mykje på at miljøvern er ein medieavhengig verdi. Med fire års mellomrom stilte forskarar frå Det norske valprosjektet og MMI spørsmål om folk var for fortsett industribygging sjølv om det kom i strid med naturverninteressene. I 1977 var 32 prosent av dei spurte usamde i dette: dei ville ha naturvern. I 1981, med Alta-saka i ferskt minne, hadde dei naturvenlege minka til 18,7 prosent. I 1985 hadde prosenten stige til 33 prosent. Med dei miljøproblema som er blitt kjent i Noreg åra etter - algeinvasjon, Tsjernobyl, selinvasjon, kvikksølv-utslepp, sur nedbør - og ein vaksen etterkrigsgenerasjon av miljømedvitne menneske, burde politikarar som satsar på miljø vere sikre vinnarar til valet.

Difor er vi lite imponert over satsinga i dei fleste miljøprogramma. Når dei etablerte partia tek omsorg for miljøkrava, kan den omsorga lett bli kvelande for miljøet.

N&M: LARS AARØNES

H: Litt konkrete

I denne tabellen har vi plukka ut 29 meir og mindre viktige miljøsaker og sjekka dei mot parti-programma i alle parti. Tabellen kan ikkje gi fasit på korleis partia stiller seg, sidan fleire av sakene gir stort rom for tolkingar. Men sett i heilskap gir den eit inntrykk av kva parti som er mest og minst opp-tekne av miljø.

SP, SV OG V MEST KONKRETE

Vi har sett dette kravet for å godkjenne eit programpunkt som konkret: Det må anten innehalde ei tidfesting, eit tal som i ettertid kan målast (t.d. 50 prosent reduksjon av CO2 innan 1995) eller eit presist miljøkrav (eit klart ja eller nei). Med andre ord: det er ikkje nok å signalisere retning, partiet må også syne vilje. Eit døme: «Vi vil gjere kollektivtrafikken meir attraktiv»

er etter vår definisjon ikkje konkret. «Vi vil auke tilskota til kollektivtransporten med 20 prosent i løpet av neste valperiode» er det.

KRF OG FRP MEST DIFFUSE

Dei mest diffuse programma har Krf og Frp. Noko av det einaste Krf-veljaren kan vere heilt sikker på at partiet forpliktar seg til, er nei til atomkrafta og ja til sams straumpris

landet over.

Framstegspartiet har med sine 10 punkt det kortaste programmet, Venstre med 124 det lengste. Kuttar vi i daukjøtet, er det Senterpartiet og SV som har flest konkrete punkt, med Venstre på tredje plass.

SP OG SV – 24 KONKRETE STANDPUNKT

«Arbeidet for et bedre miljø og en ansvarlig ressursforvaltning

må trappes kraftig opp». Dette er ei av dei erklærte hovudsakene i Senterpartiet sitt program for komande stortingsperiode. I alt 96 punkt skal vere med å oppfylle målet. 24 av dei vedtekne programforslaga kvalifiserer for vår definisjon av «konkret». Vi noterer oss spesielt at partiet, med sin solide veljarmasse blant bøndene, har valt å vere presise når det gjeld gjødsel og silo. All avrenning frå desse kjeldene skal vere stoppa innan 1995. Eit punkt som må bli tungt å svelgje for gardbrukarane.

Av Sosialistisk Venstrepartis 85 punkt kan 24 reknast som handgripelege. Venstres 124 punkt krympar til 19 konkrete standpunkt.

AP – 13 KONKRETE STANDPUNKT

Regjeringspartiet vil alltid vere i ein spesiell situasjon når det

gjeld miljø, fordi det har ansvaret for den miljøpolitikken som faktisk blir ført. Arbeidarpartiet har eit tilleggproblem: Gro er kjent som miljøvernar nr. 1 blant regjeringssjefane i verda. Brundtland er høgt prisa for kommisjonsrapporten om verdas miljø og utvikling. Men Gro-kommisjonen fekk ein sprekk i vår, då lekkasjar frå oppfølgingsrapporten til Brundtland-kommisjonen sådde tvil om viljen til miljøvern. Skribent og miljøekspert Lloyd Timberlake uttalte til Aftenposten (15.3.89) at han vona Gro presenterte konkrete tiltak.

Dei forpliktande standpunkt i oppfølgingsrapporten er med i vårt oversyn. Manusfristen vår gjekk ut før Arbeidarpartiet sitt miljøprogram var ferdig frå trykkeriet. Men AP-sekretariatet opplyste at programmet har 46 enkeltpunkt

og at dei korresponderer med mellom anna regjeringas Langtidsprogram 1990-93. I Langtidsprogrammet heiter det at dei internasjonale avtalane som til no er inngått, ikkje vil vere tilstrekkelege til å løyse forsøringsproblema i Noreg. Av den grunn går partiet inn for strammare mål når det gjeld utslepp av KFK og svoveldioksyd enn Gro-kommisjonen. Når det gjeld NOx er partiet på line med kommisjonen.

På basis av dette, samt Arbeidarpartiets vedtekne miljøprogram fann vi at partiet har 13 nokså forpliktande standpunkt.

HØGRE – 6 KONKRETE STANDPUNKT

Før landsmøtet i Høgre i midten av april sa Unge Høgre-leiar Børge Brende at partiprogrammet for miljø var «ullent, blodfattig og på enkelte punk-

SP: Nokså konkrete

SV: Nokså konkrete

Ja til:	SV					F
Vern av dyreartar	👍	👍	👎	👎	👎	👎
Del av BNP til miljø	👎	?	👎	👍	👎	👎
Forureinar betaler	👍	👍	👎	👍	?	?
Miljøavgifter	👍	?	?	👍	?	?
Avgass/støy inn i forurensningslova	👍	👍	👎	👎	👎	👎
Verne vassdrag	👍	👎	👍	👎	👎	👎
Miljømerking	👍	👍	👍	?	?	👍
Helsestandard drikkevatt	👎	👎	👍	👎	👎	👎
Pant miljøfarlege produkt	👎	?	?	?	?	👎
ENØK	?	?	👍	?	👍	👎
Innsamling spesialavfall	?	👍	?	?	👎	👎
Fritak til invest avgift kommunale miljøinvesteringer	👎	👎	👍	👍	👎	👍
Grunnlovfeste rett til rein luft/vatn	👍	👎	👍	👎	👎	👎
Kollektivtransport	?	?	?	?	?	👎

Nei til	SV					F
Svoveldioksyd	👍	👍	👍	👍	👎	?
Nitrogendioksyd	👍	👍	👍	👍	👎	?
Karbondioksyd	👍	👍	👍	👍	👎	?
KFK o.l.	👍	👍	👍	👍	👎	👎
Gasskraft	👍	👎	👎	👎	👎	👎
Kjernekraft	👎	👎	👍	👍	👍	👎
Giftdumping havet	?	?	👍	👍	👎	?
Patent på liv	👍	👎	👍	👍	?	👎
Stråling av mat	👍	👎	👍	👍	👎	👎
Giftsprøyting planter	?	👎	?	?	👎	?
Eingongsflasker	👍	👎	👎	?	👎	👎
Klorbleika papir	👍	👎	👎	👎	👎	👎
Nærmiljøforsøpling	👎	👎	👎	👍	👎	👍
Støy	?	?	👍	👎	?	👎
👍: Har konkret standpunkt ?: Har standpunkt, men ikkje konkret 👎: Har ikkje standpunkt, eller standpunktet er miljøfjendtleg						

ter nesten pinlig». Etter landsmøtet skrytte han og flere av Høgres utsendingar av eit prima program. Vi har lest gjennom 70 punkt og har funne berre seks som til ein viss grad var etterprøvbare. (I svadatoppen kjem dette punktet: «Miljøproblemene fra biltrafikken er størst i byene. Høyre ønsker levende og mindre forurensede bysentra som kan gi økt trivsel».)

FRP – 4 KONKRETE STANDPUNKT

Framstegspartiet har eit magert miljøprogram. Det omfattar ikkje meir enn 10 punkt, basert på ein filosofi om at det offentlege må ta miljøydeleggingar på vår felles eigedom alvorleg og «opptre som private eiere ville ha gjort».

Frp ønskjer å sentralisere miljøvernet hos politiet og Statens Forureiningstilsyn, og bygge ned «miljøvernbyråkratiet» i kommunar og departement.

Forslaget om å opprette «en internasjonal særdomstol for forurensningssaker» underlagt Den internasjonale domstolen i Haag fell gjennom fordi det er for lite utdjupa.

Dermed står Frp att med fire miljø saker som med ein viss rett kan kallast konkrete.

KRF – 4 KONKRETE STANDPUNKT

Krf har 37 meiningar om miljøvern, men få konkrete. Eit av punkta er formulert slik: «Krf går inn for forpliktande handlingsplanar med konkrete mål og tidsfristar mot forureining av luft, vatn, jord og hav frå landbruk, industri og boligproduksjon». Då er det tamt av partiet å ikkje leve opp til noko dette. Partiet sine miljømål er blotta for alle tidsfristar og vi fann berre fire konkrete standpunkt.

Ap: Litt konkrete

V: Nokså konkrete

TRE DAGAR I JUNI

I juni måned i fjor handsama Stortinget i løpet av tre dagar fire viktige saker frå Gro-regjeringa, som kvar på sin måte handla om miljø. I alle saker utanom Nox-saka leid miljøomsyna nederlag, og Nox-vedtaket var svært rundt.

TORS DAG 2.: SAMFERDSLE

Under tittelen «Transportomlegging i NSB» blei Stortinget torsdag 2. juni 1988 invitert til å leggje ned ni sidebanar. Daverande samferdsleminister Kjell Borgen ville ha vekk Arendalsbanen, Bratsbergbanen, Flekkefjordbanen, Hardangerbanen, Kragerøbanen, Mo i Rana – Majavatn, Numedalsbanen og Valdresbanen. AP-regjeringa sine forslag fekk fleirtal blant dei folkevalde, trass i at ein del lokale Ap-representantar røysta mot. I alt ytra 40 talarar seg om sitt syn på skinnegående trafikk. Ytterpunktta var kanskje representerte ved statsråd Borgen og Høgre-representanten Harald U. Lied frå Gjøvik. Borgen sa at «transporten som skjer på sidebanane i NSB i dag er så liten og skjer med så stor ressursbruk i høve til transporten som blir utført, at eg synest det er overdrive å nemne Gro-kommisjonen». Lied: «Kanskje om 10-15 år vil igjen finne ut at tog (...) er naudsynt. Miljøomsyn kan føre til at vi må restaurere nedlagde banar».

Avrøystingane i saka var like mange som forslaga om nedleggingar, og resultata var ulike, farga som dei var av vekslende distriktsomsyn. Røys-teutskriftene syner likevel at det i SV, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti var vilje til å behalde banane. I Høgre og Ap var det stort sett lokale utbrytarar som røysta for dette. Framstegspartiet var konsekvent for nedleggingane.

FREDAG 3.: ENERGI

Stortingsmelding om «Norges framtidige energibruk- og produksjon» er blitt kritisert for å vere vekstorientert: Den legg opp til sterk auke i energiforbruket, går inn for gasskraftutbygging og er lite handfast med omsyn til alternativ energi og energioekonomisering.

Då meldinga var oppe i Stortinget, blei den drøfta saman med fleire kraftverksaker, mellom anna utbygging av Stryne-vassdraget. Utbygginga av dette vassdraget blei samrøystes utsett. Men resten av dagen hadde energivest-forkjemparane fleirtal i Stortinget.

Eit punkt under same debatt var spørsmålet om norsk kraftintensiv industri og treforedlingsindustri skulle få halde fram å kjøpe kraft til same rimelige vilkår som dei fekk i 1983. Berre SV var mot forslaget: «På bakgrunn av SVs ønske om en omlegging i retning av en mer miljømessig forsvarlig energipolitikk, vil jeg rå SVs gruppe til å stemme imot innstillingen i denne saken» sa Tora Aasland Houg og røysta saman med sine fire partifellar mot forslaget.

I samband med spørsmålet om omlegging av el-avgiftene, foreslo Reidar Due frå Sp på vegne av sitt eige parti og Krf:

«Stortinget ber regjeringen vurdere nærmere organiseringen av ENØK-arbeidet med sikte på en styrket innsats. Vurderingen legges senest fram i forbindelse med den varslede handlingsplanen for energioekonomisering».

Dette forslaget blei oversendt til regjeringa utan vote-ring.

Eit forslag frå Tora Aasland Houg om å utsetje bygging av gasskraftverk fekk berre partiet sine egne røyster.

ONSDAG 8.: UTSLEPP

Debatten om den såkalla Nox-meldinga (NOx = nitrogenoksider) var eit ordsifte der talarane kappast om å fortelje at dette var ei interessant og viktig sak, der regjeringa kanskje hadde gjort for lite. Det var likevel ingen som hadde andre forslag enn det som Kommunal- og miljøvernkomiteén hadde innstilt på. Samrøystes vedtok Stortinget dette:

«Regjeringen anmodes om å ta initiativ til en internasjonal avtale om reduksjon av luftforurensende utslipp fra skip som også skal gjelde for utenriks sjøfart.»

Elles var dei samde i at Nox-meldinga skulle protokollast – ei melding som inneheld berre få konkrete forslag til tiltak mot utslippa. Døme: Regjeringa vil gå inn for «En mer miljøvennlig samferdselspolitikk», «Dagens øvre tillatte hastighet på motorveger (90 km/t) opprettholdes», «Det satses sterkere på ENØK-tiltak...», «Strengere rensekraft til oljefyrte kjeler over 30 MW innføres så snart som mulig i første halvdel av 1990-årene», «Avgasskrav på USA-nivå til nye dieseldrevne kjøretøy innføres ... senest innen utgangen av 1991 for lette ... og innen utgangen av 1993 for tunge dieseldrevne biler».

Rapport

Denne artikkelen bygger på en større rapport som Lars Aarønes har gjort for Naturvernforbundet. Den kan bestilles på telefon 02-71 55 20.

(SAMFOTO)

ONSDAG 8.: FLYPLASS

Debatten om ny hovudflyplass for Austlandet er av dei største miljøsakene Stortinget har hatt oppe i inneverande periode. Saka var oppe til endeleg avgjerd 8. juni 1988, og debatten varte til langt på natt.

Mange hevdar at utbygging på Hurum har ei rad miljømessige ulemper i høve til Gardermoen i kombinasjon med For-

nebu. I denne saka blei representantane i dei fleste parti stilte fritt. Dei kunne altså røyste ut frå egne distriktsomsyn og ikkje overordna partimåls-tingar.

Avgjerda gjekk i Hurums favør med røystetala 81 mot 76. Dei klaraste standpunktta hadde SV, der alle representantane var mot Hurum-utbygging, og Krf og Frp, der alle var for.

LUNDE PÅ SPØRJE-TOPPEN

Kjellbjørg Lunde i SV har stilt suverent flest miljøspørsmål på Stortinget denne perioden. Lunde har den siste stortingsperioden vore på talarstolen under spørjetimen meir enn 33 gonger (vår statistikk går berre fram til årsskiftet 88/89).

Nest ivrigast har Høgres Bente M. Bakke, journalist frå Eidsberg i Østfold, vore.

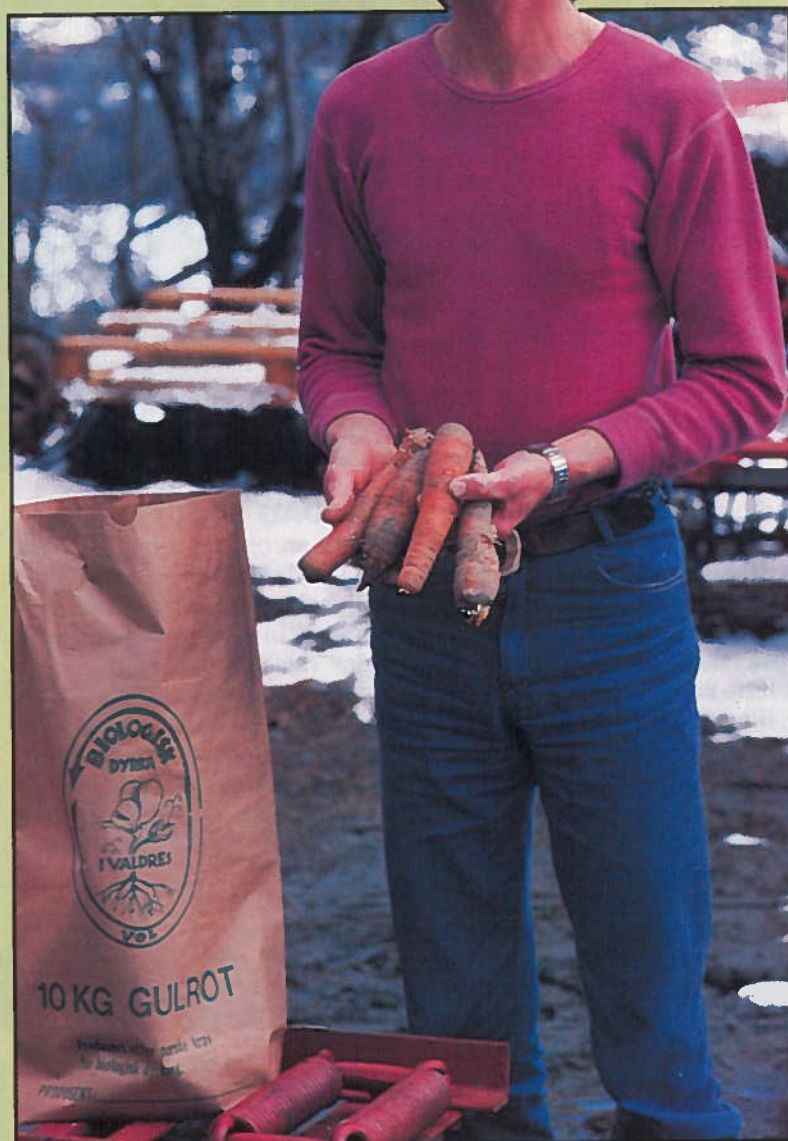
Ho kjem likevel langt bak Kjellbjørg Lunde, med berre åtte spørsmål. APs småbrukar Inge J. Staldevik frå Røyrvik i Nord-Trøndelag har stilt sju spørsmål. Sørtrønderen Magnar G. Huseby (H), kommunalråd i Trondheim når han ikkje sit på tinget, har stilt seks spørsmål om miljø.

Økologisk mat på alle fat

Tre liter økologisk helmelk, en bunt økologiske gulrøtter og ti kilo ditto poteter. Hva med en saftig biff, fra telemarkskyr eller sidet trønderfe, alet opp uten kraftfôr og med mange fine setersomre bak seg? Og kanskje en pakke frisk dill, for ikke å glemme rødbetene, fra en åker uten kunstgjødsel eller giftige plantevernmidler?

N&M:
JOHNNY
GIMMESTAD

Ingen problemer med å finne avsetning for økologisk dyrkede grønnsaker. Interessen er stor, både lokalt og på landsbasis, sier Morgan Hoff, og viser fram gulrøtter fra egen åker, emballert i sekk med stempelet til Valdres Økologiske Landbrukslag.

LØNNSOMT

– Gjennom fem års økologisk drift her på Braka gård i Valdres har vi bevist at det går an å produsere melk og grønnsaker, uten kunstgjødsel og andre kjemiske hjelpemidler, på en vanlig norsk gård. Og da er driften basert på sunn økonomi, god avkastning og en rimelig arbeidsmengde. Nå setter vi først og fremst vår lit til at den våkne forbruker kjøper varene våre, selv om de skulle koste litt mer enn tradisjonelle landbruksprodukter, sier **Morgan Hoff**, 39 år gammel vestfolding som har gjort Valdres-bonde av seg. Han har gått i spissen for å gjø-

re den tradisjonsrike bygda til et av de mest interessante anstedene for økologisk landbruk i Norge.

– Og arbeidet har båret frukter, forteller Hoff: – Her i Valdres vurderer nå et tredvetalls bruk å legge om til økologisk drift. Den største gården i nabolaget her begynner nå i år, og mange av de ledende kreftene i bygdas jordbruksmiljø deltar aktivt i arbeidet.

Samtidig møter vi svært positive reaksjoner fra mange hold. Det gjelder både i de tra-

disjonelle fagmiljøene i landbruket, hos de store organisasjonene, fra politiske myndigheter og ikke minst hos folk flest. Ja, jeg tør nesten si at den isfronten som i mange år har omringet det økologiske landbruket fra en rekke skeptikere er i ferd med å smelte.

TAS ALVORLIG

– Hva betyr denne holdningsendringen i praksis?

– Institusjoner som Norske Melkeprodusenters Landsfor- ening, Gartnerhallen, Koope-

rasjonen og Banan-Mathiesen vurderer nå i ulik grad å distribuere våre produkter. Lokalt er det stor interesse for å kjøpe det vi produserer, særlig blant storhusholdninger og hos enkelte hoteller. Og til høsten skal Valdres Slakteri begynne å selge kjøttet vårt, merket med stempelet til Valdres Økologiske Landbrukslag.

– Betyr dette at vi nå står foran et gjennombrudd for produksjon og salg av økologisk dyrkede matvarer her i landet?

– Mye av det som skjer hos de store organisasjonene og distributørene er ennå på utredningsstadiet. Og vi er forbedret på å møte motstand. Samtidig er de signalene vi får, både fra næringen selv, organisasjonene og landbruksmyndighetene preget av en helt annen interesse og et annet alvor enn tidligere.

Det hjelper selvfølgelig også godt på at det er i ferd med å bli et økonomisk interessant marked for økologisk dyrkede produkter. Selv har jeg ingen problemer med å få avsetning på grønnsakene fra gården. Melka går derimot inn i det store sluket fra alle produsentene i distriktet, fordi det ikke finnes noe eget distribusjonssystem for den. Men dette blir nå vurdert av et eget utvalg hos Melkeprodusentenes Landsforbund, og interessen derfra har vært positiv.

BEDRE FORSTÅELSE

– Hva er årsaken til denne holdningsendringen?

– Jeg tror at det generelt henger sammen med en økende forståelse hos mange mennesker for at alt det vi foretar oss her på jorda, ikke minst produksjon av mat, må skje innenfor en helhetlig ramme. Og denne rammen består av det biologiske kretsløpet vi alle er del av.

– Hva med de som arbeider i selve jordbruket?

– Mange bønder er frustrert over å bli presset inn i et stadig hardere jøg av økonomisk effektivitet, kostnadskutt og teknifisering. Å være bonde er blitt et ensomt yrke, preget av økende gjeldsbyrde og fremmedgjøring fra den naturen de selv skulle være en del av. En

rekke gårder går rett og slett konkurs. Samtidig opplever moderne bønder å bli stemplet som storforurensere.

Mye av dette er selvforskyldt. Bøndene og deres organisasjoner har vært talerør for en slik utvikling. De har gått inn i den med åpne øyne og på tross av advarsler fra mange hold. Nå øyner stadig fler at økologisk

med dem – ikke mot dem, slik konvensjonelt landbruk gjør i dag. Ytre sett er ikke forskjellen så stor. Særlig ikke når det gjelder melkeproduksjonen. Jeg har det samme utstyret som de andre og får melka hentet med egen tankbil fra meieriet hver dag.

Men ser du etter, dukker ulikhetene opp. I mitt fjøs er

jordbruk kanskje representerer en vei ut av uføret, som samtidig gjør det mulig å opprettholde både bosettingsmønster og næringsgrunnlag.

Dette betyr ikke at jeg tror på noen øyeblikkelig omlegging til økologisk jordbruk her i landet. Men jeg er nøktern optimist.

FORSTÅELSEN SKILLER

– Du driver nå et bruk på 120 dekar, med et tyvetalls kyr og kalver på båsen. Du produserer melk og grønnsaker, har to traktorer og en hest, og gården din ser ut som gårder flest her i Valdres. Hva er det som skiller din måte å være bonde på fra den konvensjonelle bonden?

– Først og fremst holdningen og forståelsen for at det å produsere mat er en del av det store, biologiske kretsløpet som alt liv på jorda er innlemmet i. En slik forståelse gjør at vi som driver økologisk innretter gardsdriften etter de biologiske livsprinsippene. Vi arbeider

både jersey-kuer og flere tradisjonelle ku-raser representert. De er bedre tilpasset økologisk drift og utnytter ressursgrunnlaget her bedre enn «melkemaskinen» Norsk Rødt Fe, som også finnes på båsen her og som dominerer mye av melkeproduksjonen ellers i landet. Mine kyr får ikke importert kraftfôr, men blir for det meste foret med vekster fra egen åker. De får være på setra om sommeren, halvparten av arealet til gården ligger i fjellet på 1000 meters høyde. Resten av året har vi dyra ute så ofte som mulig, for at de skal røre på seg og få frik luft.

Vi bruker mye tid til å stelle dyrene, og hver melkeku får jurett sitt vasket med egen klut, uten kjemiske rensedmidler. Alt dette gjør at dyrene er lite syke, slik at vi slipper å bruke medisiner. Samtidig sparer vi de pengene som det dyre kraftforet koster.

Jeg unngår også kjemikalier til å vaske røropplegget i mel-

– Basert på økologiske prinsipper produserer vi melk og grønnsaker godt i overkant av hva de tradisjonelle ekspertene anslår skulle være mulig, sier **Morgan Hoff**.

keanlegget med. Nøyer meg med varmt vann, grønnsåpe og kaustisk soda. Det holder i massevis og bidrar til at vi ikke forurensrer kloakksystemet.

Prøvene fra meieriet viser at Braka-melka ikke har noe høyere bakterieinnhold enn melka fra andre gårder. Og bakterieinnholdet er meieriet nøye med. Det er en av de viktigste kvalitetskravene de har.

IKKE GJØDSELPROBLEM

– I motsetning til mange andre gårder, utgjør ikke husdyrgjødsla noe problem her. Vi tar godt vare på den ved å tilføre luft, steinmel og sagflis. I denne prosessen utvikles det en varme på 20-30 grader. Den temperaturen tar knekken på ugrasfrø og gjør gjødsla så godt som luktfri. I tillegg får den en fastere konsistens, slik at den er lettere å bruke og blir bedre sugd opp i jordsmonnet.

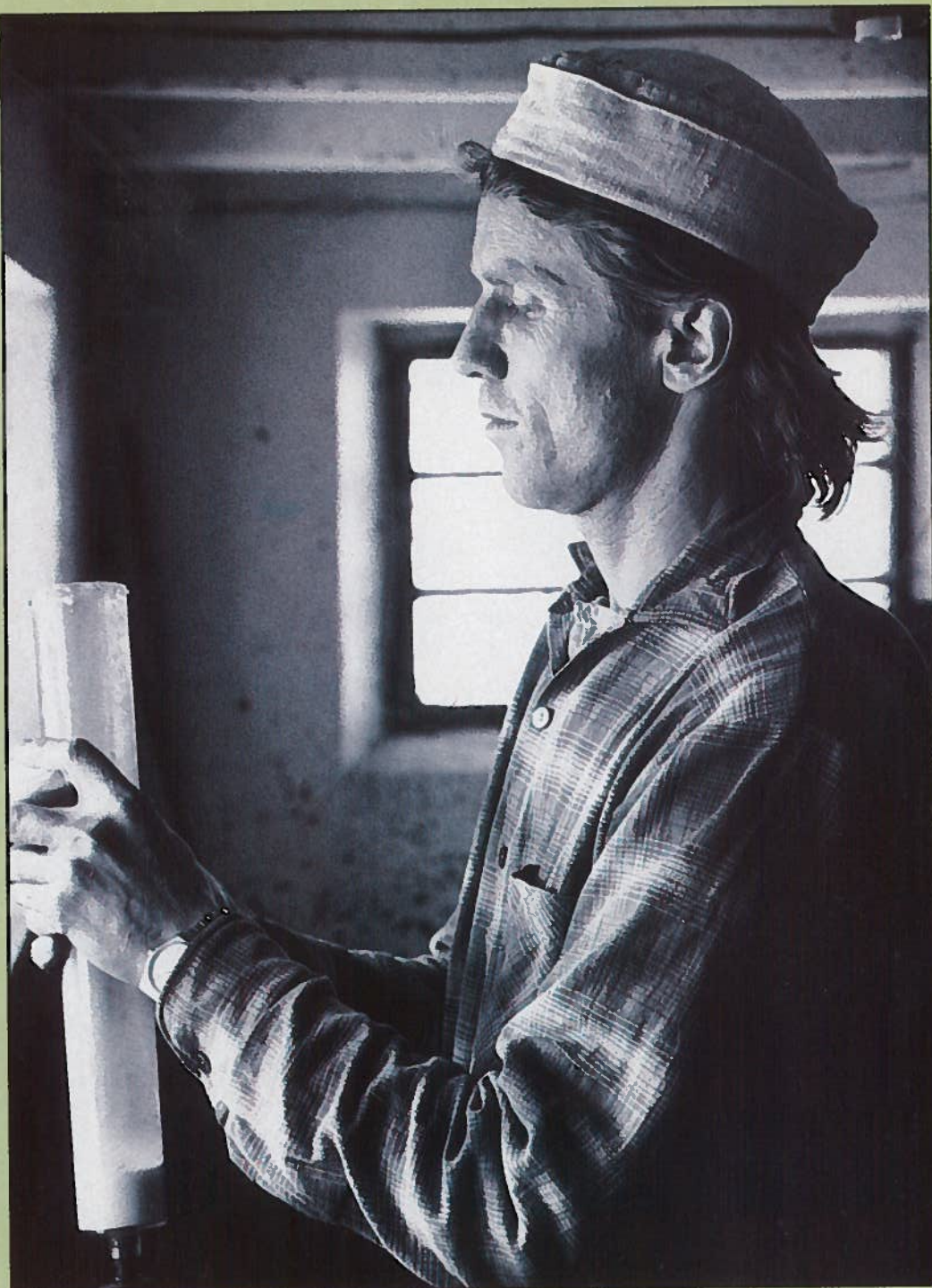
På mange måter kan du si at gården representerer et kretsløp, hvor vi tilfører minimalt med energi og andre innsatsfaktorer utenfra. Samtidig som vi derved oppfyller overordnede mål om å minke energiforbruket og unngå kjemiske stoffer, hjelper dette oss også til å redusere utgiftene. Kunstgjødsel og plantevernmidler er kostbart og økende avhengighet av disse stoffene bidrar sterkt til at mange bønder har så anstrengt økonomi som de har i dag.

VEKSTSKIFTE

– Dyrking av grønnsaker er vel mer arbeidskrevende når du ikke kan bruke sprøytemidler?

– Det krever mer innsats av menneskelig arbeidskraft, men ikke så mye som mange tror. Husk at vi driver et omfattende system med vekstskifte fra år til år. Selv om prisen på gulrøtter går i været, kan vi ikke fire-doble gulrotsengene fra et år til et annet. Vi må veksle mellom grønnsaker og ulike typer grøntfôr.

På den måten holder vi ugraset i sjakk, selv om vi kanskje ikke er så redde for det som i det tradisjonelle jordbruket. Samtidig unngår vi mye sykdommer og angrep fra skadedyr. Og i grøntforet er det vekster som tilfører jorda nitrogen.

– Vi er nøye med å teste melka vår. Foreløpig går den inn i sluket av tradisjonelt produsert melk. Men det må jobbes med å finne en egen distribusjonsform for øko-melk, sier Braka-bonden.

Noe en ellers må kjøpe og sette til i konvensjonelt jordbruk.

Vi har traktor, men vi har også en hest som brukes aktivt ute på gården. Til de tyngre jobbene, og når det haster med spesielle oppgaver, bruker vi maskiner. Ellers bruker vi hesten så mye som mulig, særlig under såing og rulling, når jorda er løs og bløt. Det er nemlig et viktig prinsipp å ta veldig godt vare på jordsmonnet i økologisk jordbruk. Derfor gjelder det å bruke minimalt med tunge maskiner, slik at mikrolivet og vekstbetingelsene nede i bakken ikke blir pakket

sammen og ødelagt.

Derfor sprøyter vi også ut gjødsla gjennom et «vanningsanlegg» i stedet for å kjøre den ut med traktor. Og vi nøyer oss med den gjødsla som jorda selv greier å ta opp. Da oppstår det heller ikke problemer med avrenning og forurensning av beker og vann i nærheten.

SILOSTRID

Morgan tar oss med ut i fjøset for å vise fram hvordan en økologisk gård virker i praksis. Vi hilser på de urnorske, små kuene, klapper myke kalver og tar både rørmelkingssystem og

gjødsel nærmere i øyensyn. Vår beskjedne befatning med primærnæringen tilsier ikke annet enn stilltiende nikk og blikk når bonden legger ut om sin gjøren og laden.

Vi registrerer at siloforet lukter mindre pyton enn vi kan huske fra barndommens besøk i nå forlengst nedlagte fjøs. Og Morgan forteller at han eksperimenterer med å bruke andre stoffer enn den illeluktende og forurensende maursyra som tradisjonelt blir benyttet i silo.

Nettopp siloforet har vært et ankepunkt i forbindelse med godkjenningen av hva som kan aksepteres innenfor det økologiske jordbruksmiljøet. Nå har de ulike gruppene greid å komme fram til klare kriterier for hva som er økologisk dyrkede varer og hva slags stempel de skal ha. Samtidig drives det en grundig kontroll og veiledning ved gårdene, slik at både de som produserer maten og de som kjøper den kan være sikre på at alt går riktig for seg.

Morgan Hoff er opptatt av å finne en distribusjonsform for økologiske produkter som gjør at de kan bli et reelt alternativ for den vanlige norske forbruker. Derfor er det viktig å få de store grossist- og detaljistledene i tale, slik at varene finnes der hvor folk flest handler.

– Men det er også viktig å holde fast på prinsippene våre og ikke selge sjelen til markedskreftene. Vi bør i utgangspunktet være åpne for å samarbeide med alle og lukte på alle muligheter. Men jeg ser ingen hensikt i å støtte opp om de sentraliseringstendensene som dominerer i dagens matvareproduksjon og distribusjon. Det ville være helt galt å sende mine gulrøtter til Gartnerhallen i Oslo, for at de så skulle fraktes tilbake hit og selges i en dagligvareforretning på Fagernes.

Samtidig med at vi retter oss mot de tradisjonelle kanalene, bør vi også jobbe for å finne andre måter å skape et samarbeid mellom produsent og forbruker, mener Morgan Hoff. Han viser til at land som USA og Sveits har kommet mye lenger her, og peker på at i enkelte land er sågar postordre tatt i bruk, med positivt resultat.

LOKAL BEARBEIDING

– Ved å samarbeide på denne måten skaper vi rom for lokale arbeidsplasser i distriktene til blant annet pakking og bearbeiding. Samtidig oppnår både produsent og kjøper en riktigere pris, i et system der pengene går tilbake dit hvor de hører hjemme.

Nettopp prisen og økonomien har vært et tradisjonelt ankepunkt mot økologisk landbruk. Morgan mener problemstillingen er feilaktig, av flere grunner:

– For det første lever vi på en løgn om at USA og EF produserer mat i uendelige mengder, som vi bare kan forsyne oss av til en rimelig penge i evig tid. Det er helt galt. Verdens matvareressurser blir stadig knappere, og om få år vil vi kunne oppleve en knapphet som snur hele problemstillingen på hodet.

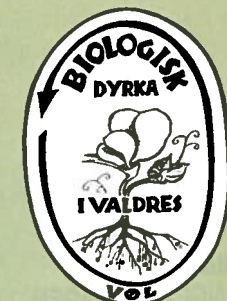
Dessuten er den prisen forbrukeren betaler i dag helt fiktiv. Den tar ikke hensyn til alle

de andre omkostningene som ligger i å produsere mat basert på moderne jordbruksprinsipper. Hva med energiforbruket, forurensningene, utarming av jordsmonnet? Alt dette kommer i en ikke altfor fjern framtid til å koste oss uendelig mye mer enn den prislappen som nå settes på matvarene til folk flest. Jeg tror dette er forhold som er i ferd med å gå opp for folk. Jeg tror også at stadig flere vil se på matvarekvalitet i et annet og mer helhetlig perspektiv enn nå. Når det skjer, vil mye av innvendingene mot å betale mer for mat som er framstilt etter økologiske prinsipper forsvinne.

Denne utviklingen er allerede i gang, men den vokser ikke av seg selv. Den forutsetter aktiv informasjon og en forbruker som er villig til å tenke i andre baner enn før. Og enda verre: Det haster. Men vi har ikke noe valg, sier Morgan Hoff.

Kyra får ikke importert kraftfôr, men blir for det meste føret med vekster fra egen åker.

INGEN KRAV TIL OPPDRETT

Denne fisken er tatt utenfor et oppdrettsanlegg i Hordaland.

Fiskeoppdretterne er i ferd med å bli blant de virkelig store forurenserne langs kysten. I løpet av 1989 vil oppdrettsnæringa slippe ut mer nitrogen enn den samlede industrien. Likevel stilles det ingen krav til utslippene fra oppdrett av fisk.

Ferske tall fra Norsk institutt for vannforskning (NIVA) viser at oppdrettsnæringa kommer til å bli en av de virkelig store kildene til utslipp av nitrogen og fosfor i løpet av få år. Allerede i dag står næringa for en stor del av utslippene av næringssalter langs kysten. I de største oppdrettsfylkene – Hordaland, Sogn og Fjordane og

Møre og Romsdal – er utslippene fra oppdrettsnæringa like store som fra befolkningen i de tre fylkene.

Undersøkelsen til NIVA viser at utslippene av fosfor fra oppdrettsnæringa vil bli like store som fra jordbruket i løpet av året eller til neste år. Utslippene av nitrogen blir allerede i år like store som fra hele industrien. Og utslippene vokser i mengde, viser tall fra Statens forurensningstilsyn (SFT).

HALVERTE UTSLIPP

En viktig årsak til de store utslippene er at oppdretterne gir fisken for mye mat. I dag er det vanlig at en fisk får mellom 1,3 og 1,7 kilo fôrtørstoff for å legge på seg en kilo. Beregninger fra SFT viser imidlertid at ut-

slippene kan reduseres til det halve. En fisk trenger ikke mer enn 0,9 kilo fôrtørstoff for å legge på seg en kilo. Ved å velge andre fôrtyper, og ved bare å gi fisken akkurat det den trenger, kan oppdretteren altså redusere forbruket av fôr kraftig.

Dagens konsesjonssystem er en viktig årsak til de store utslippene. I konsesjonene er det ingen restriksjoner på hvor mye fôr oppdretterne kan gi fisken. Dermed er det heller ingen grenser for hvor store utslippene av næringssalter fra det enkelte anlegget kan være. Miljøverndepartementet har regnet ut at et vanlig anlegg forurensrer like mye som kloakken fra mellom 2.000 til 10.000 personer.

I tillegg til at konsesjonsord-

ningen mangler utslippsgrenser, motiverer den også oppdretterne til å bruke mye fôr. De får tillatelse til å ha mærer av en viss størrelse, regnet ut fra overflaten og hvor dypt mærene stikker ned i sjøen.

–Dagens konsesjonsordning er uheldig og fører til dårlig drift av oppdrettsanleggene, sier **Jens Christian Holm**, forsker på avdeling for akvakultur på Havforskningsinstituttet. Holm får støtte fra den irske forskeren **John McArdle**.

STRESSA FISK

En av konsekvensene av dagens konsesjonsordning som den irske forskeren peker på, er at fisken ofte blir syk. Det skyldes at en del oppdrettere presser for mye fisk ned i mærene. Oppdrettsfisken får det så trangt som sild i tønne, og det liker den dårlig. Den blir kort og godt stressa, og derfor lett angrepet av sykdom.

Oppdretteren bruker medisiner, blant annet antibiotika, for å kurere fisken. Som for oss mennesker blir fisken slapp og mister appetitten når den er syk. En enda større del av føret enn vanlig havner derfor utenfor anlegget. SFT har anslått at minst tre firedeler av antibiotikaen går til spille. I disse hauge er det funnet antibiotika i flere år etter at oppdretteren har kurert oppdrettsfisken.

INGEN REGLER

Det er strenge regler mot antibiotika i oppdrettsfisken. Det er først lov å selge fisk som er kurert med antibiotika tre måneder etter behandlingen. Kjøpere blant annet i EF og i USA er nøye på at fisken ikke inneholder rester av antibiotika. Det sies at Findus tapte 50 millioner kroner på det italienske markedet bare på ryktet om at fisken inneholdt antibiotikarester.

For villfisken er det derimot ingen kontroll med at det ikke sitter igjen rester av antibiotika. Det betyr at sportsfiskere eller andre som fisker i nærheten av oppdrettsanleggene kan få fangster som inneholder antibiotikarester. Når mennesker stadig vekk får i seg små mengder antibiotika, vil den til slutt ikke kurere sykdommer hos

– UBRUKELIGE REGLER

– Dagens konsesjonsordning for fiskeoppdrett er ubrukkelig. Derfor krever vi en ny ordning som stiller krav til førmengde, sier **Kurt Oddekalv** i Naturvernforbundet Hordaland. I et brev til fiskeriminister **Bjarne Mørk Eidem** ber Naturvernforbundet Hordaland myndighetene om å stille krav til hvor mye fôr den enkelte oppdretter kan bruke, ikke som nå til størrelsen på mærene. En tilsvarende ordning finnes i Danmark.

– Når konsesjonene gis som førmengde, lønner det seg ikke for oppdretteren å sløse. Ved å føre forsiktig, vil han få mest ut av konsesjonen sin. På den måten vil han også forurense mindre, sier Oddekalv og legger til at den nye ordningen dessuten sikrer at myndighetene har kontroll med utslippene.

I brevet krever Naturvernforbundet Hordaland også forbud mot kjemikalier Nuva og Neguvon innen 1992. Disse kjemikalierne brukes for å bekjem-

pe lakselus, men slipper også ut i miljøet. Bruk av leppefisk er et alternativ til Nuva og Neguvon. Leppefisk koser seg med lakselusa og hjelper laksen å bli kvitt denne plageånden, uten bruk av kjemikalier. Forbundet ber samtidig om at forholdene rundt anleggene kartlegges nærmere.

– Det er stadig flere fiskere som klager over syk fisk nær oppdrettsanleggene. Vi synes myndighetene bør finne ut hva skjer, sier Oddekalv.

– Vi har ikke noe imot oppdrettsnæringen, men mener at de vanskelig kan markedsføre laksen som et rent produkt hvis det ikke blir ryddet opp i forurensingene rundt anleggene, sier Oddekalv.

SYK FISK!

– Jeg har vært fisker i 30 år. Jeg har aldri sett så mye skader på fisk som det vi nå finner rundt oppdrettsanleggene. Vi får stadig fisk med sår og byller, sier en fisker i Hordaland til **Natur & Miljø**.

Han har også funnet sei med store røde flekker i fiskekjøttet. Han vet ikke hva det kommer av, men mener at det kan skyldes fargestoffet i føret til oppdrettsfisken.

Fiskeren, som ønsker ikke å

stå fram med fullt navn i **Natur & Miljø**, er sikker på at han ikke er alene om opplevelsene sine. Også andre kystfiskere i fylket har funnet det samme.

Fiskeren har nå tatt konsekvensen av det han har funnet. –Den fisken som har levd på fôrhaugen under mærene er ganske enkelt ikke spiselig. Den lukter og smaker ammoniakk, så derfor holder jeg meg unna.

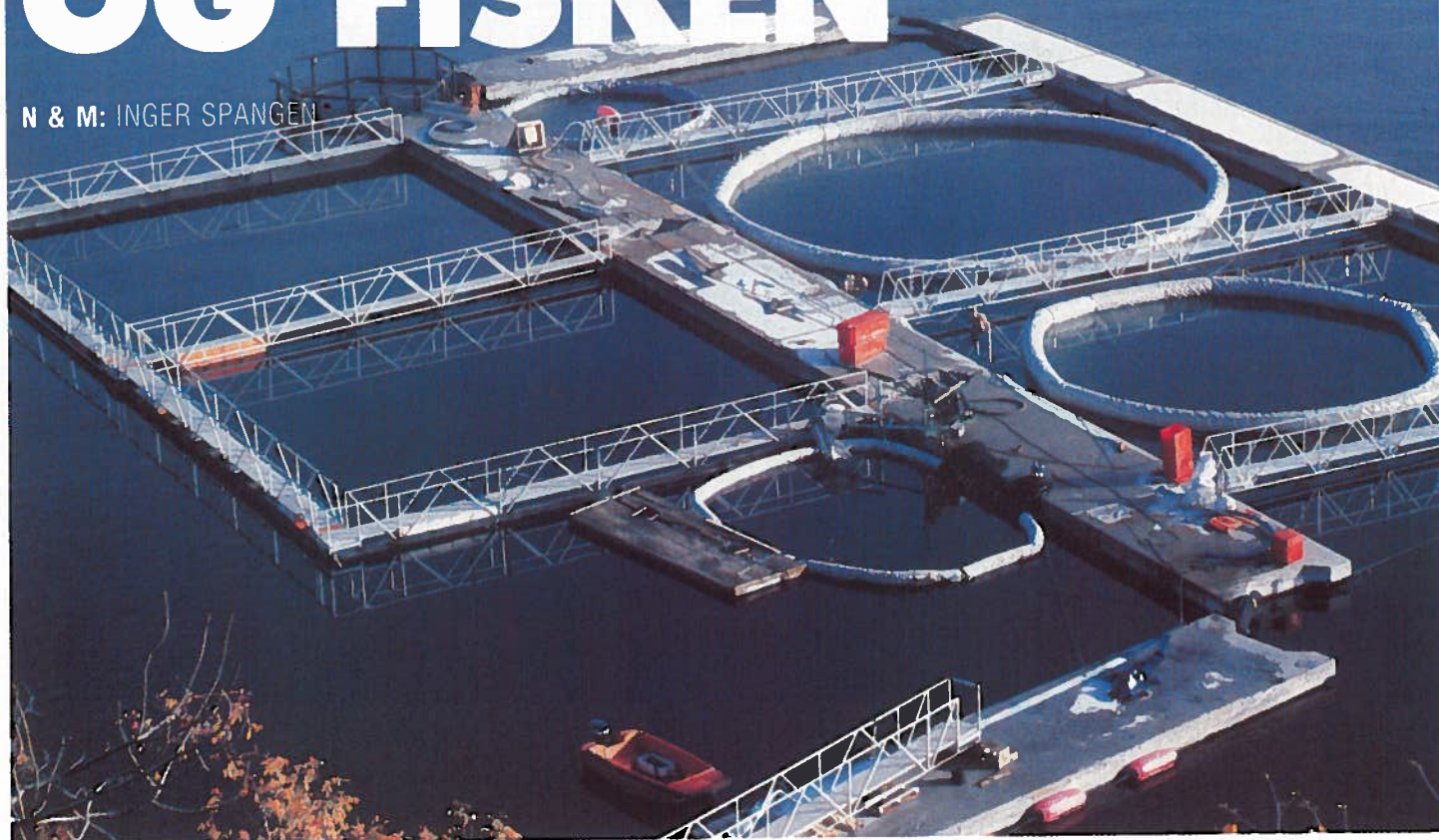
dem. Det er en av grunnene til at reglene er så strenge for oppdrettsfisken.

–Det er klart at det er et problem at villfisken rundt anleggene får i seg antibiotika, sier **Jostein Goksøyr**, professor ved Universitetet i Bergen. Han er

spesielt betenkt over at den samme typen antibiotika brukes som medisin for mennesker og fisk. – Den samme medisinen bør ikke brukes både på mennesker og dyr, slår Goksøyr fast.

SPARER MILJØET OG FISKEN

N & M: INGER SPANGEN

Et oppdrettsanlegg som nesten ikke forurenses, hvor fisken stort sett er frisk og derfor ikke trenger antibiotika eller andre kjemikalier. Det er ikke en urealistisk miljødrøm. Anlegget er laget og prøvd ut av firmaet Marenor på Slemmestad ved Oslofjorden.

— Vi ønsket å lage et anlegg der tapene for oppdretterne blir små fordi fisken holder seg frisk. Men anlegget er også blitt mer miljøvennlig enn vanlige anlegg, sier de to marinbiologene **Rune Selvik** og **Einar Lystad** i firmaet Marenor.

Marenor er bare ett av de firmaene som arbeider med å lage miljøvennlig utstyr for opp-

drettsnæringa. Også andre firmaer og forskningsinstitusjoner driver med dette.

AKVARIUM I SJØEN

Anlegget til Marenor fungerer omtrent som et akvarium som flyter i sjøen. I stedet for ei not består det av en stor pose av presenning. Øverst i posen pumpes det vann inn fra sjøen utenfor. Lengre ned i posen renner det brukte vannet ut igjen. Vannet kan hentes dypt nede i sjøen og på den måten kan oppdretteren unngå å få store mengder skadelige alger inn i mæren.

I bunnen av posen samles forrestene, død fisk og fiskeekskremer, som ellers ville havne på bunnen under anlegget. Store deler av forurensingen pumpes på land.

— Det er ikke uvanlig å høre oppdretterne si at det første året var bra, det andre heller ikke verst, men så har det gått dårligere, sier Einar Lystad.

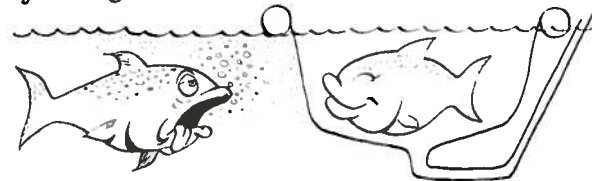
Han mener det ofte skyldes forurensingene under anlegget. I verste fall dannes det giftig hydrogen-sulfidgass som bobler opp sammen med metangass og dreper all oppdrettsfisken.

FRISK FISK

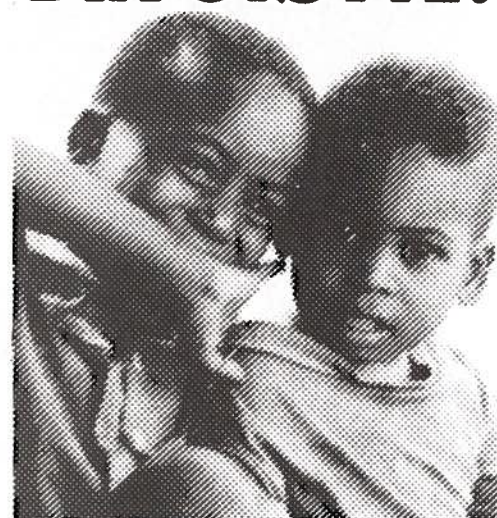
Marenor-fisken holder seg friskere enn annen oppdrettsfisk. Når anlegget får vann fra dypt i sjøen holder både temperaturen og saltholdigheten seg nok så lik gjennom hele året. Det liker laksen som fort blir stresset av for store miljøforandringer. Dessuten slipper den å bli utsatt for bakterier og virus som ofte finnes i overflatevannet.

— I løpet av de to årene vi holdt på brukte vi ikke antibiotika en eneste gang, forteller Lystad og Selvik.

Marenor-anlegget virker som et flytende akvarium. (Foto: Marenor)

VI TRENGER DIN STØTTE!

For kr. 3,30 om dagen er du med på å redde liv og gi barn en framtid. La det ikke bli med den gode tanken:

Bli Redd Barna-fadder i dag!

JA! Jeg ønsker å bli Redd Barna-fadder

Send meg informasjon om Fadderordningen, og blankett for påmelding.

Send informasjon om Redd Barna

NAVN: _____

ADR: _____

POSTNR: _____

Sendes:

REDD BARNA

Postboks 6200

Etterstad

0602 Oslo 6

Tlf.: (02) 57 00 80

Økt vekstvilkår i hagen

Spesialtørket og ren hønsegjødsel øker vekstvilkårene i hagen. Du får større avlinger, penere og jevnere gressplen. Blomster og prydbusker slår ut i — ja, full blomst. Hønsegjødselen har vært gjennom en helt ny tørkeprosess.

Gjødselen er garantert ugressfri, men den beholder alle naturlige gjødningsstoffer. Uten kunstige og giftige tilsetninger. Etter alt slitet fortjener både du og hagen det beste — hønsegjødsel.

Bruk tørket, ren og svaktluktede hønsegjødsel for bedre vekst.

PRODUSENTER

Bre-Mer
Produkter A/S

Viganeset
4130 Hjeltnelund
Tlf. 04-44 05 22

Nordnorsk Naturgjødse A/S
9470 Gratangsbøen
Tlf. (082) 20 325

Kontakt oss gjerne for spørsmål

Aldri har så mange snakket så mye om noe så viktig – og forstått så lite

Noen tror vi kan nøye oss med å rense og reparere oss vekk fra problemene. Skal jorden overleve – og det skal den – må hensyn til natur og miljø stå øverst på alle prioriteringslister.

Noen må passe på at hensyn til natur og miljø får den plassen det fortjener. Og noen må passe på at politikere og industri følger ordene opp med handling.

NATUR OG MILJØ er allerede fra første nummer Norges største magasin om natur- og miljøvern. Vi har med oss tusenvis av lesere fra Naturvernforbundets tidligere medlemsblad Norsk Natur, og fra det uavhengige tidsskriftet Miljømagasinet. Natur & Miljø skal kombinere det beste fra disse to bladene. Og vi skal bli enda bedre.

NATUR OG MILJØ kan miljøvern. Vi skal grave dypere, finne feilene og slå til så hardt at det kjennes. Vi skal også gi rom for mangfoldet i naturen. Derfor vil du ikke bare finne knallhard miljøreportasje i Natur & Miljø. Du kan

også lese om naturopplevelser, og sjeldne dyr og fugler og om spesielle landskaper. Bladet er fullt av vakre fargebilder.

I første omgang vil NATUR OG MILJØ komme ut seks ganger i året. Du kan kjøpe NATUR OG MILJØ i Narvesenkiosker over hele landet. For abonnement og medlemskap i Naturvernforbundet – benytt kupongen nederst på siden.

Vi vil bli viktige. Og vi tør ikke tie.

N&M

NATUR OG MILJØ

JA Jeg ønsker å bli medlem i Norges Naturvernforbund og får i tillegg bladet NATUR OG MILJØ.

☐ Kr. 170,- personlig medlem

NAVN: _____

ADRESSE: _____

POSTNR.: _____

☐ Betaling vedlagt i sjekk
☐ Vennligst send regning

JA Jeg ønsker å tegne abonnement på NATUR OG MILJØ.

☐ Kr. 175,- privatpersoner
☐ Kr. 250,- bedrifter/organisasjoner

NAVN: _____

ADRESSE: _____

POSTNR.: _____

☐ Betaling vedlagt i sjekk
☐ Vennligst send regning

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

SVARSENDING
Avtale nr. 114.000/259

UNIVERSITETSFORLAGET
Abonnementsseksjonen
Tøyen
0608 Oslo 6

NATURENS NATT- SKIFT

Vi lar bare solen dra. Vi følger ikke lyset, men døgnet og blir her vi er, med ryggen vendt mot dype sletter, silkegresspasteller og englelike fuglevinger.

Vi blir her. Uten tanker på søvn åpner vi for døgnetts dunkle bakside og slipper nattskiftet til.

De med femti millioners læretid i økologisk lysskyhet, den som tok til da blomsterplantene under verdensromsrungende stillhet vokste fram og urskogene slo rot i mørk bunnfarge.

Alle de som overlevde alle sjarlataner som enten sultet ihjel eller ble spist. Alle de som opplevde hvordan livet etterhvert falt på plass og ga avmålte rom for rikdom og tyv, bytte og jeger.

Alle de som ikke lot seg friste av sol og savanner da gressletter strakte seg makelig på bekostning av jungelen tjuefem millioner år senere, men som valgte mørket, og motte nye epoker uten å vike en tomme fra egen begavelse.

Foto: Roar Solheim

Pål Hermansen/Samfoto

Hvor er de? For oss som valgte dagskiftet, er de nesten ikke til, fordi de er i et annet spekter av lys, lyd og lukt, på en eller annen scene eller rett og slett «backstage» uten annen spot enn en måne i ny og ne.

Hvis vi ser bort fra blomstene som vi selvfølgelig ikke kan se bort fra: prestekragenes honningsoler og andre nattlige narrer.

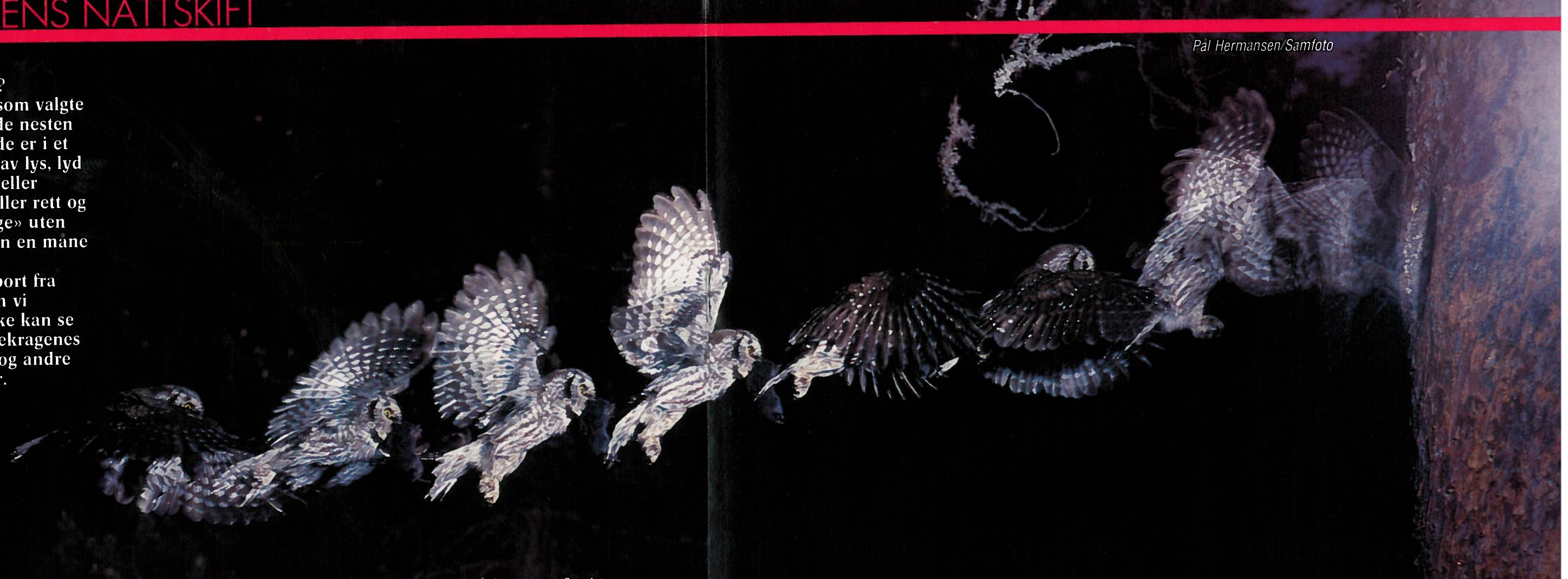
Uten problemer ser vi i hvert fall at her som ellers, trekker brød og sirkus til seg svermere med sans for kontraster, spenning, sex og sott liv.

Men forøvrig har mørket all makt.

Og av mørket – vi aner mer enn vi ser – blir skikkelser til. Ikke så mye ved kontur og form som ved bevegelse: Et zorromerke flerret mellom svartortoppene er en flaggermus på djevelvinger som gjør 15 slag i sekundet.

Med attackmodulert ultralyd jager den lodne nattfly som svimer rundt fulle av nektar.

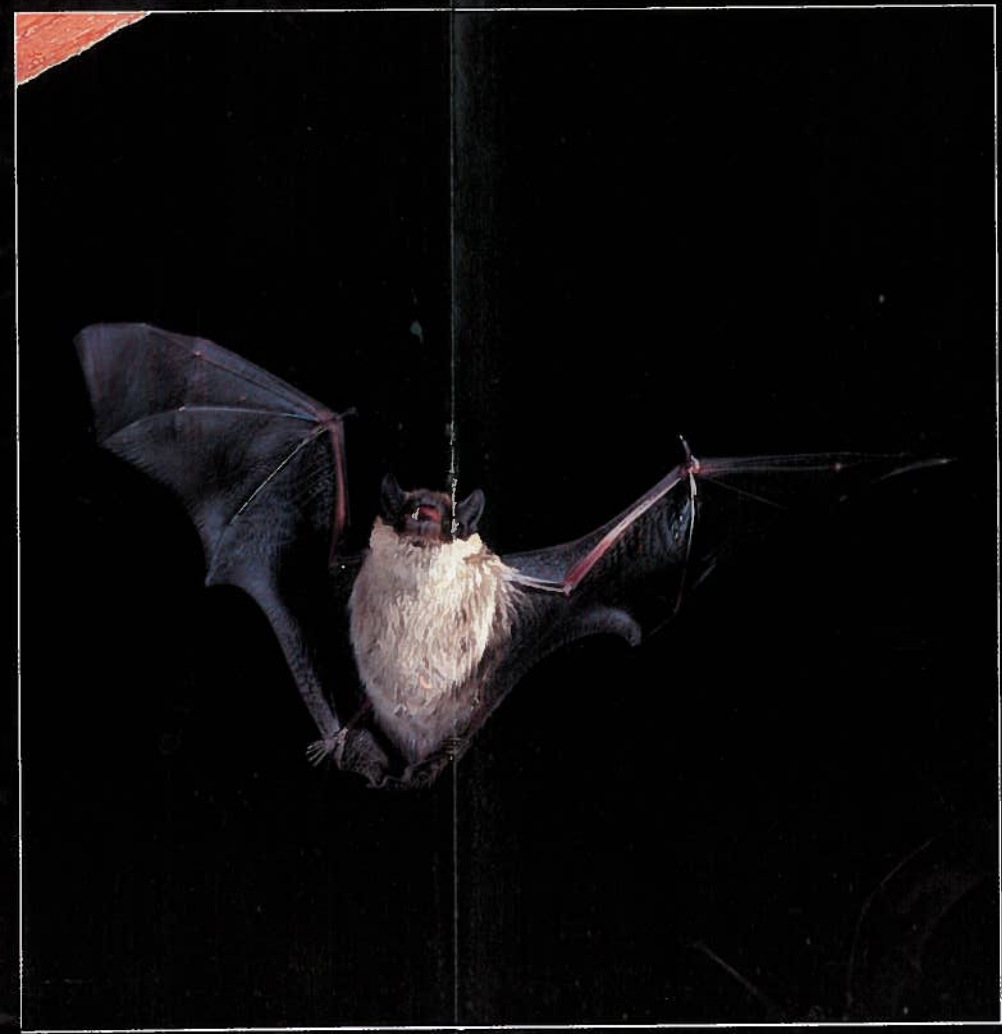
En horisontalt raslende pil langs skogbunnen var kanskje en liten skogmus som i løpet av et tusendels sekund bestemte seg for å gi opp gnagingen på

Pål Hermansen/Samfoto

Pål Hermansen/Samfoto

Pål Hermansen/Samfoto

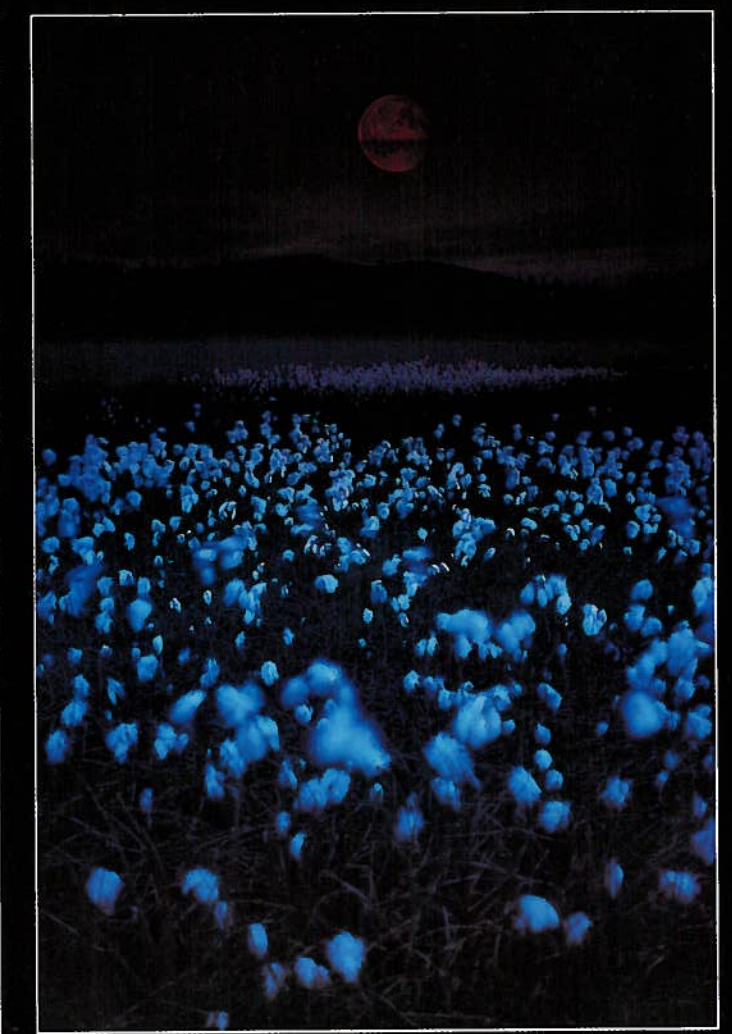

Foto: Leif Rustand

Foto: Leif Rustand

den natten fordi en sjette, sjuende eller åttende sans varslet perleuglens lydlose sveip.

Mørk, rolig gumling stilner brått. Et rykk i mørket, i vertikal bevegelse og blir til elg. Lenge har den forsynt seg av slik mat som hverken flykter eller slåss for ikke å bli spist. Og så forstyrret vi kongen.

Verdig vender den oss ryggen, skrider urgammelt over torvullmyrens hermelin for den går i ett med natten på den andre siden.

Men om vi blir her hvor vi er, vil en storfugl snart finne fram til en skarlagensrød tone og en ny morgen.

Arild Ådnem.

Foto: Rolf Sørensen

Skolen for deg som vil ta ansvar for framtida

Fosen folkehøgskole har linjer i:

ØKOLOGISK JORDBRUK, grunnkurs med drift av skolens eget gårdsbruk

ØKOLOGISK HAGEBRUK OG HELSEKURS, med dyrking av grønnsaker og urter, matlaging, div. alternative behandlingsformer

BÅTBYGGING, med bygging av segl- og robåter i tråd med århundrelang tradisjon, tillaging av spesialverktøy

SJØBRUK, med segling i råseglbåter, fiske, sjøvett, friluftsliv ved kysten

TEKSTIL-DESIGN, som ønsker å videreføre tradisjonelle handverk inn i vår tid, samarbeid med designer Ellinor Flor

TRE-HANDVERK, med de norske tradisjonene som inspirasjonskilde

BARNEHAGE - erfaring med barnehagedrift

Skolen ligger i Rissa på Fosenhalvøya - 1 times reise fra Trondheim. Start i august. Kontakt oss for plan.

FOSEN FOLKEHØGSKOLE
Adresse: 7100 Rissa Telefon: 076 51260

Du har vel

den store katalogen 1989/90 fra

SKANDINAVISK HØYFJELLSUTSTYR A/S

Det er en katalog fullspekket med fjellutstyr og en mengde informative artikler om valg, bruk og vedlikehold av utstyret. Kom innom eller skriv / ring etter den.

Forretning:
Bogstadveien 3, 0355 OSLO 3
Telefon (02) 46 90 75

Forretning og Postordre:
3560 HEMSEDAL
Telefon (067) 78 177

SKANDINAVISK HØYFJELLSUTSTYR A/S
3560 HEMSEDAL

Send meg UTSTYRSKATALOGEN 1989/90:

- ☐ Jeg legger ved kr. 15,- i frimerker.
☐ Jeg betaler på postgiro 3 60 03 01 når jeg har mottatt katalogen.

Navn

Adresse

Postnummer / Poststed

N&M 1/89

I Søya-vassdraget i Møre og Romsdal er et elveløp på 7 km rettet ut til en kanal på 4 km.

Store mengder verdifull natur går tapt fordi de vernede vassdragene bare er beskyttet mot kraftutbygging. Det vil ennå drøye lenge før de vernede vassdragene blir sikret mot andre inngrep enn kraftutbygging.

Omlag 225 norske vassdrag eller deler av vassdrag er vernet, men vernet gir bare beskyttelse mot kraftutbygging. Det omfatter ikke noe absolutt forbud mot veibygging, senking av vannstand for innvinning av dyrkbar mark, forebygging mot flomskader eller uttak av vann til industri eller settefiskanlegg. Grunnen er at vi ikke har noe skikkelig lovgrunnlag for et mer omfattende vern. Naturvernloven strekker ikke til.

Stortingets vedtak i forbindelse med Verneplanen for

vassdrag er formelt sett bare et vedtak om å avvise framtidige søknader om kraftutbygging i de vassdrag verneplanen omfatter. Dette har ført til at vassdragene i verneplanen stadig utsettes for andre inngrep.

STORT OMFANG

Det har hittil manglet en samlet oversikt over disse inngrepene. Direktoratet for naturforvaltning er nå i ferd med å samle inn opplysninger fra miljøvernmyndighetene i alle fylker. – Vi systematiserer nå disse opplysningene. Imidlertid kan vi allerede nå fastslå at natur-

inngrepene i de vernede vassdragene har et stort omfang. Siden det først og fremst er relativt urørte vassdrag som har vært aktuelle for vern, regner vi også med at mange av inngrepene har skjedd etter at vernet ble vedtatt, sier konsulent Siri Bøe Timestad i Direktoratet for naturforvaltning.

VEIPLANER

En undersøkelse som ble foretatt av Rådet for natur- og miljøfag ved Universitetet i Oslo for et år siden, kan supplere opplysningene fra Direktoratet for naturforvaltning: Den viser

at hvert sjette vernede vassdrag blir berørt av planer for bygging av riks- eller fylkesveier. De planlagte inngrepene varierer i omfang, men nær en tredel av dem må regnes som alvorlige. Utbyggingspresset er størst i Sør-Norge. Her eksisterer det planer for slike veier i 3 av 10 vernede vassdrag. De alvorligste inngrepene er også planlagt her.

Disse tallene knytter seg utelukkende til hovedveinettet. Hva som planlegges av kommunale veier er det ingen som har samlet oversikt over, men man bør forvente at aktiviteten er minst like stor her.

Når det gjelder forebygging mot flomskader, forteller direktør Bård Andersen ved NVEs forebyggingsavdeling at det ikke finnes noen spesiell oversikt over de tiltakene hans avdeling setter iverk i vernede vassdrag. Han anslår at det er under ti saker pr. år som er såpass store at de medfører omlegging av elveleier.

– Forøvrig er det så godt som slutt på prosjekter som skal innvinne jordbruksareal ved senking av vannstand. Grunnen til dette er at det for tiden ikke er landbrukspolitisk aktuelt å gi støtte til dette, sier Bård Andersen. Slike inngrep var vanligere i de vernede vassdragene tidligere.

URØRT NATUR

Da Stortinget vedtok den første verneplanen for vassdrag i 1973, var det ikke bare for å avvise kraftutbygging. Hensikten var å finne fram til visse områder hvor naturen kunne bevares mest mulig urørt.

Siden det var åpenbart at vern mot kraftutbygging ikke kunne sikre denne målsetningen alene, uttrykte Stortingets industrikomite et ønske om at Naturvernloven skulle endres slik at den ville bli bedre egnet for vern av vassdrag. Samtidig rettet Stortinget en sterk henstilling til de besluttende myndigheter om å hindre at verneverdiene i vernede vassdrag blir forringet av andre inngrep.

Stortingets henstilling har altså ikke vært nok til å forhindre omfattende inngrep. Dette kan henge sammen med at det ofte er sterke lokale interesser

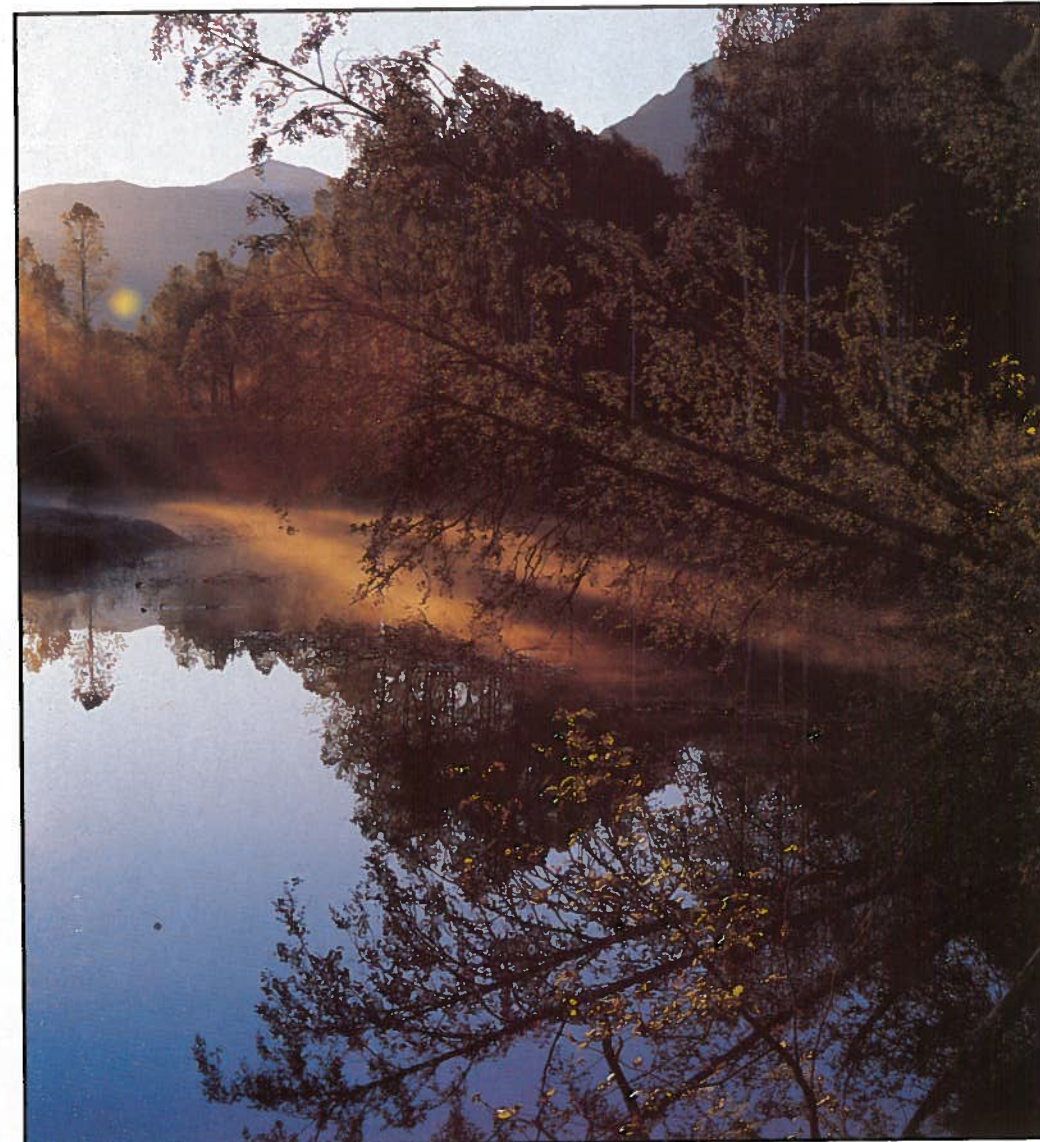

Foto: Ingvar Stenberg

knyttet til gjennomføringen av inngrepene, og i en slik situasjon er det politisk vanskelig å stille seg avvisende. Det har også vært tilfeller hvor hensynet til vernet har fått for liten oppmerksomhet i vurderingen av inngrep.

På dette siste feltet har det imidlertid skjedd en forbedring i løpet av de siste årene, slik at man idag har bedre garanti for at miljøvernmyndighetene og hensynet til verneplanen bringes inn i beslutningene.

EN GJENGANGER

Spørsmålet om endringer i Naturvernloven har stadig vært framme i de 16 årene som har gått siden den første verneplanen for vassdrag ble vedtatt.

I Stortingsmeldingen om vern av norsk natur fra 1981 slås det blant annet fast at Miljøverndepartementet ønsker å fremme forslag til endringer som kan gi hjemmel til vern av

vassdrag med tilliggende områder. Videre har de offentlige utvalgene som arbeidet med den andre og tredje vassdragsverneplanen tilrådd det samme, i henholdsvis 1976 og 1983.

Ennå har ikke noe forslag sett dagens lys. En viktig grunn til dette er at det er sterke politiske konflikter knyttet til det å utvide vassdragsvernet til å gjelde andre inngrep enn kraftutbygging. Det synes særlig å være landbruket og de kommunale utbyggingsinteresser som kjemper imot. Dette henger sammen med de restriksjoner et utvidet vern vil legge på arealbruken.

Det ser også ut til at vi fortsatt må vente en stund på at vassdragene i verneplanen skal få et sikrere vern. Miljøverndepartementet har ingen planer om å legge fram noe forslag til endringer i naturvernloven på lenge ennå.

– IKKE TILSTREKKELIG

– Det er bra at vi nå har fått bedre forvaltningsrutiner i inn-grepssaker som angår vernede vassdrag, men dette er ikke tilstrekkelig, sier generalsekretær **Jørn Siljeholm** i Naturvernforbundet. Vi har fortsatt ingen mulighet til å avvise inngrep hvis den politiske viljen til å akseptere inngrepet er til stede. Det vil fortsatt bli vanskelig å avvise mindre inngrep som hver for seg ikke behøver å ha

så store konsekvenser, men som samlet vil ha stor virkning.

Det er også bra at vi får forbedringer i Plan- og bygningsloven slik at det kan gis bedre beskyttelse av de vernede vassdragene der de lokale kommuner er motivert for å ivareta vernet, men dette er ofte ikke tilfelle. Vi må få et formelt vern av vassdragene i Verneplanen, og dette må skje med hjemmel i naturvernlovgivningen. Naturvernforbundet har påpekt dette i en årrekke. De opplysningene

som nå er lagt fram viser at det haster å få til et bedre vern.

Etter det vi vet er mye av forberedelsesarbeidet allerede gjort for de nødvendige lovendringene. Det betyr at saken meget raskt kan bringes fram til politisk behandling. Regjeringen må gjennom rask handling vise vilje til å forhindre at det arbeidet som ligger bak Verneplan for vassdrag ikke skal bli ødelagt bit for bit, sier Siljeholm.

Store veiplaner er på gang i Gaulavassdraget i Trøndelag.

SAMFOTO

STERKERE VERN

– Det har gått 16 år siden Stortinget første gang ba regjeringen foreslå endringer i Naturvernloven som kan sikre vassdragene i Verneplanen på en bedre måte. Hva gjør departementet, ekspedisjonssjef **Jan Abrahamsen**?

– Dersom forslaget til ny plan og bygningslov var blitt vedtatt i 1980, ville behovet for bedre vern vært dekket. Da ville det såkalte «speilvendingsprinsippet» krevd at all arealutnyttelse først kunne skje etter spesiell godkjenning. Dette forslaget ble trukket av Willoch-regjeringen, og en ny

planleggingslov ble først vedtatt i 1986.

– Men Stortinget har påpekt at denne trenger et tillegg for å kunne ivareta vernehensyn?

– Vi regner med at det kommer opp et forslag om dette før sommeren. Det viktigste i første omgang blir krav om konsekvensanalyser ved store inngrep.

– I seg selv sikrer ikke dette vernede vassdrag. Hva skjer så med naturvernloven, får vi de skjerpede reglene Stortinget har etterlyst?

– Vi arbeider med å få formalisert fredning av de vass-

dragene som nå er beskyttet mot kraftutbygging. I tillegg til dette vurderer vi behovet for regler som bedre kan verne disse vassdragene mot andre inngrep.

– Dette kan bare forstås som at arbeidet står på stedet hvil?

– Det kan vel tolkes i to retninger. Men arbeidet med å få til regelverk som ivaretar ulike interesser over hele landet, er meget omstendelig.

– Er det behov for sterkere vern av de aktuelle vassdragene?

– Det er det, helt klart.

20 år

– med varer du kan stole på!

Distribusjonssenter for biologisk-dynamiske produkter:

Gode poteter, frukt og grønnsaker. Norges største utvalg i korn- og melvarianter, grøt- og frokostblandinger. Barnemat på glass. Frukt- og grønnsaksafter. Supper, middagskaker og grønnsakskonserver. Atlanterhavsalt og Sucanat fullrørsukker. Maltkaffe og urte-teer. Ølgjær, tangmel, naturprodukter m.m.

I tillegg til matvareutvalget har Helios også:

Norges største vaskemiddelserie uten fosfat og syntetiske tensider!

Ubehandlet ull-undertøy til små og store.

Ren Naturkosmetikk – for hele kroppen.

Stockmar fargemateriell for skole og fritid.

Med Helios-varer får vi en jord vi kan leve på!

HELIOS JORDBRUKS- OG NATURPRODUKTER A/L

Postboks 222, 3470 Slemmestad, Tlf. (02) 85 16 00

STOPP SVINA !

Kjenner du til "the midnight dumpers" ?

Det er amerikanske firma, som i ly av natten kvitter seg med avfall og søppel, rett i sjøen ! Slik vil ikke vi ha det.

Vi vil ha en ansvarlig renovasjon og en skikkelig håndtering av avfall.

Kortsiktig profitt og miljøvern er som ild og vann. Derfor må offentlige myndigheter spille hovedrollen i renovasjon og avfallshåndtering. Og miljøsvina må stoppes !

Norsk Kommuneforbund

BLEKKULF PAKKA

Blekkulfs venner – gled dere! Nå kommer Blekkulf-pakka som inneholder T-skjorte, badehåndkle, Blekkulfkassetten, arbeidsbok, Blekkulfbøkene + en liten overraskelse. På badestranda kan dere vise at Blekkulfs venner krever et rent hav – uten forurengning og skrot!

Varenr. 620 Blekkulfs pakke kr. 350,- Medl. kr. 298,-.
NB! Oppgi ønsket str. på T-skjorten: 4-5, 6-8 eller 9-11 år.

De enkelte artikler kan også bestilles separat:
Varenr. 555 Blekkulf og vennene hans kr. 49,- Medl. kr. 39,-.
Varenr. 556 Blekkulf på oppdagelsesferd kr. 49,- Medl. kr. 39,-.
Varenr. 557 Arbeidsboka «Blekkulfboka» kr. 38,- Medl. kr. 33,-.
Varenr. 619 Blekkulfkassetten kr. 45,- Medl. kr. 35,-.
Varenr. 621 T-skjorte (4-5/6-8/9-11 år) kr. 90,- Medl. kr. 70,-.
Varenr. 622 Badehåndkle kr. 120,- Medl. kr. 100,-.

SPURV
FUGLER I NÆRMILJØET

I forbindelse med kampanjen «Spurv – fugler i nærmiljøet» kommer nå boka med samme navn. Fuglene er en viktig del av vårt nærmiljø, som vi mennesker desverre er i ferd med å forringe. Boka er rikt illustrert med nydelige fargebilder og tegninger. anbefales til hele familien!

Varenr. 561 Spurv – fugler i nærmiljøet kr. 142,- Medl. kr. 109,-.

BESTILLINGSKUPONG

Antall	Varenr.	Varens navn	Str.	Pris	Sum
		Eksped.gebyr			25,-

Medl. nr. _____ Gave til NNV _____
Navn: _____ Totalt: _____
Adresse: _____ Tlf.: _____
Postnr./sted: _____

☐ Forskuddsbetaling ☐ Betaling ved oppkrav
Postgiro 2 36 22 59 ☐ Ønsker varekatalog
Bankgiro 6026 05 03033

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

SVARSENDING
Avtale nr. 109 000/5 Pb.

**NORGES
NATURVERNFORBUND**

Grünerløkka postkontor
0505 OSLO 5

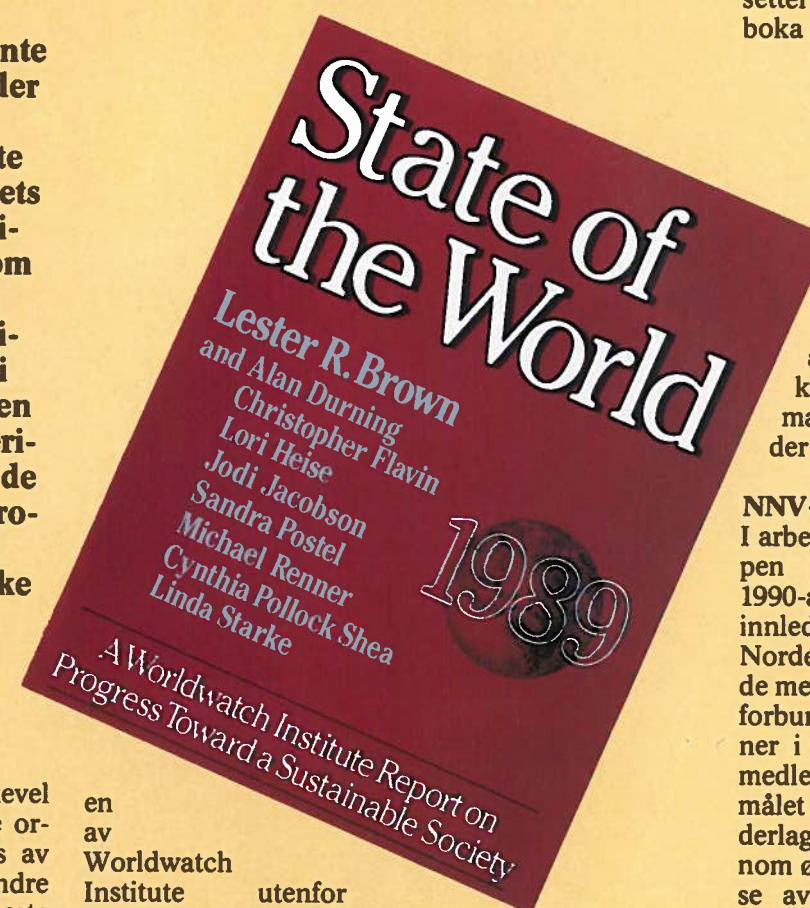
Worldwatch Institute er siden opprettelsen i midten av 1970-årene blitt et velkjent navn i internasjonale miljøvernkretser. I dag er dette forsknings- og informasjonsorganet i Washington kanskje verdens mest anerkjente autoritet når det gjelder globale miljø- og ressursproblemer. Dette skyldes både instituttets uavhengighet og kvaliteten på det stoffet som Worldwatch Institute sender ut. Disse publikasjonene brukes nå i miljøfagundervisningen ved mer enn 450 amerikanske universiteter, de siteres flittig i den europeiske miljødebatten, utnyttes i den kinesiske regjeringens langtidsplanlegging og oversettes til russisk og arabisk.

Worldwatch Institute er likevel ikke noe stort og ruvende organ. Instituttet, som ledes av dr. Lester Brown, har mindre enn 25 ansatte. For det meste er dette yngre mennesker med solid fagbakgrunn, rekruttert gjennom en utvelgelsesprosess der det ofte er 300 søkere til en jobb.

Nordisk filial

Etter et drøyt års forberedelser ble Worldwatch Institute Norden lansert i slutten av mars i år. Den nordiske avdelingen er organisert som en uavhengig, ideell stiftelse. Siktemålet er ikke å opprette noen ny miljøvernorganisasjon, men en mindre enhet som kan bidra til nye former for nettverkssamarbeide om miljøspørsmål med organisasjoner, myndigheter, medier og læresteder i Norden. Siktemålet er å medvirke til bedre kunnskap og økt innsats i forbindelse med de miljøproblemer verden vil stå overfor i 1990-årene. Den nordiske avdelingen er den første avdeling

Etablert i Norden

en av Worldwatch Institute utenfor USA. Nordmannen Magnar Norderhaug, tidligere styremedlem i Naturvernforbundet og en anerkjent miljøekspert, er ansatt som direktør for den nordiske filialen.

Informasjonsmateriale fra Worldwatch Institute kommer i tre ulike former:

- En serie tema-hefter (Worldwatch Papers) som utgis 6-8 ganger hvert år.
- Et magasin (Worldwatch) som kommer seks ganger i året.
- Årboka «State of the World», som i dag er den mest leste rapporten om jordas miljø- og ressursproblemer. I 1989 ventes opplaget å komme opp i 250.000-300.000 eksemplarer. «State of the World» utkommer nå på mer enn 15 språk.

Regelmessig kontroll

«State of the World» rommer ti kapitler om de miljøspørsmålene som verden vil stå overfor i

1990-årene. Med denne rapporten forsøker Worldwatch Institute å foreta en regelmessig kontroll av jordas helsetilstand. Årets rapport er ikke oppløftende. På de mest kritiske miljøområdene fortsetter utviklingen i feil retning. Kløften mellom ord og handling fortsetter dessuten å vokse. Årboka er allerede blitt berømt og flittig sitert på grunn av den alvorlige advarselen som er gitt i sluttkapitlet:
- Vi har ikke lenger tiår, men år på oss til å snu den globale miljøutviklingen. Etter alt å dømme vil derfor 1990-årene bli avgjørende for menneskeheten, dersom vi skal makte å få utviklingen under kontroll.

NNV+WIN ER SANT

I arbeidet med å øke kunnskapen og innsatsen omkring 1990-årenes miljøproblemer innleder Worldwatch Institute Norden (WIN) nå et samarbeide med Naturvernforbundet og forbundets søsterorganisasjoner i Norden, med et samlet medlemstall på 500.000. Siktemålet er å bedre kunnskapsunderlaget i miljødebatten gjennom økt spredning og utnyttelse av Worldwatch Institutes informasjonsmateriale. Her er mye ugjort. I 1988 var det bare 175 mottakere av dette informasjonsmateriale i de fem nordiske landene. Dette samarbeidet innebærer at Worldwatch Institutes publikasjoner heretter kan bestilles gjennom Naturvernforbundet. Denne spalten vil gi leserne tilgang på informasjon fra miljøforskningsfronten. Allerede i det første nummeret etter sommeren vil vi bringe ferske nyheter fra Worldwatch Institute.

Følgende publikasjoner fra Worldwatch Institute kan nå bestilles gjennom Naturvernforbundet:

- «State of the World 1989» (256 sider), kr. 110,-.
- Temahefter i serien «Worldwatch Papers», kr. 30,- pr. stk. Be om egen liste.
- Magasinet «Worldwatch», seks nummer pr. år. Abonnement kr. 200,-

Porten til mayaenes underverden

Nord i Guatemala, i en grotte hundre meter under regnskogen, trer de ut av det stummende mørket. En etter en, små ballspillere og musikanter på en scene av glitrende bergkrystall, dansende i det gule lykte-lyset.

Uoppdaget og uberørt i over 1200 år har figurene stått her, risset inn mellom sirlige kolonner av hieroglyfer over viktige hendelser i Mayaindianernes historie. Ifølge inskripsjonene i Naj Tunich («steinhus» på den lokale maya-dialekten Mopan) var en av maya-kunstnerne i sving med kullstiften 30. juni, 741 e.Kr.

1274 år senere sitter Emilio, selv indianer og etterkommer av mayaene, og forteller stille om den enestående oppdagelsen under jakturen for drøye åtte år siden. Sammen med den lille sønnen sin var han kommet på sporet av et lite hjortedyr i den tropiske lavlands-regnskogen nord i Guatemala,

nær grensen til Belize. En flokk brølaper holdt jegerne på sporet gjennom den tette underskogen og ledet dem ned i en liten kløft. Et kaldt drag i den klamme tropeluften viste hvor hjorten hadde søkt tilflukt. – Og der, bak trærne åpnet kløften seg i et enormt sort gap, forteller Emilio og forklarer med hendene.

Lite visste de da om at de sto foran Naj Tunich, porten til Mayaenes underverden, Xibalba.

HELLIG TRE

Det tok en drøy dagsmarsj med guide fra Poptùn før vi kunne slenge oss ned på jordgulvet i stråhytta til Emilio. Han arbeidet nå som statsansatt grottevakt. Vi angret bitterlig på at vi

Naj Tunich, porten til maya-indianernes underverden, Xibalba.

ikke sa ja til tilbudet om et muldyr før vi la av sted, da vi takknemlig tok i mot hengekøylene han rakte oss. – Underverdenen venter i morgen, smålo han, mens vi hvilte våre såre kropper.

Nesten skjult bak de store Ceiba-trærne dukker huleåpningen fram med truende steinspyd hengende ned som en kvass tanngard.

Ceibaen var livets tre og hellig for mayaene. Det dannet midtpunktet i indianernes mytologiske univers, med grener som strakte seg opp i himmelen og røtter som boret seg ned i underverdenene. Mayaene trodde den jordiske porten til det fryktinngydende stedet, Xibalba, hvor djevler, ofring og død herjet, gikk gjennom grotter. Naj Tunich var ifølge kildene en av de tre inngangene. De to andre er ikke funnet.

Lett kunne det ikke være å komme til Xibalba, for selve inngangen i bunnen av den store åpningen var så trang at vi måtte presse oss gjennom. – Spar på batteriene, peste Emilio. Den gamle indianeren virket uberørt av at vi klatret oss nedover langs ceibaens røtter, til hans forfedres mer dystre utgave av Valhall.

Etter å ha firt oss et stykke nedover langs glatte og trange huleganger åpnet grotta seg i en gigantisk hall med et lite tjern på bunnen. I tørketida var grottevannet livsviktig for mayaene, noe som synes ufor- enlig med den mer okkulte tolkningen av grottens funksjon i Maya-riket.

SEX OG MUSIKK

– Her er det, hvisker Emilio. Lysstrålen hans treffer en menneskefigur, risset inn på steinveggen foran oss. – En ballspiller, forklarer han. Indianeren, med stråhatt, jaguarskinnsjakke og knebeskyttere kneler ved en sort ball. Den flate og høye pannen viser at vi står foran en aristokrat. Skikken var å surre plankebiter på pannen til overklassebarna for å få fram en mer standsmessig hodeform. Ballspillet var hovedsaklig et religiøst rituale som også fungerte som en effektiv rekrutteringsprosess til ledende posisjoner. Taperne kunne risikere

Bergkrystallene henger som fastfrosne fosser nedover grotteveggene.

å bli ofret.

Emilio peker på en spiss hvit kalkstein gjennomtrasket av en rødlig farge. – Blod, sier han og tar på halsen sin. Kanskje er det restene av en dårlig ballspill vi står og ser på. Tre musikanter sitter med beina i kors og spiller fløyte litt lenger borte. Stemningen blir mindre dystert og vi oppdager hvor vakkert det er her inne. En blanding av hvit kalkstein og gnistrende bergkrystaller henger som fastfrosne fiolette fosser nedover grotteveggene.

Rent lystig blir det når vi ser to nakne kropper i tett omfav- nelse. Jasså, så det var det de drev med her. Ballspill, sex og musikk. Hvem ville vel ikke la seg ofre for utsiktene til en slik framtidig evighet?

PLYNDRERE OG HULEDYR

– Hysj! Emilio legger hånden over munnen og vi blir stående og lytte. Han trekker oss bort til en steinsøyle med nydelige inskripsjoner mellom to dype skår. Her hadde det vært plyndrere på ferde. Bevæpnede profesjonelle bander, fristet av

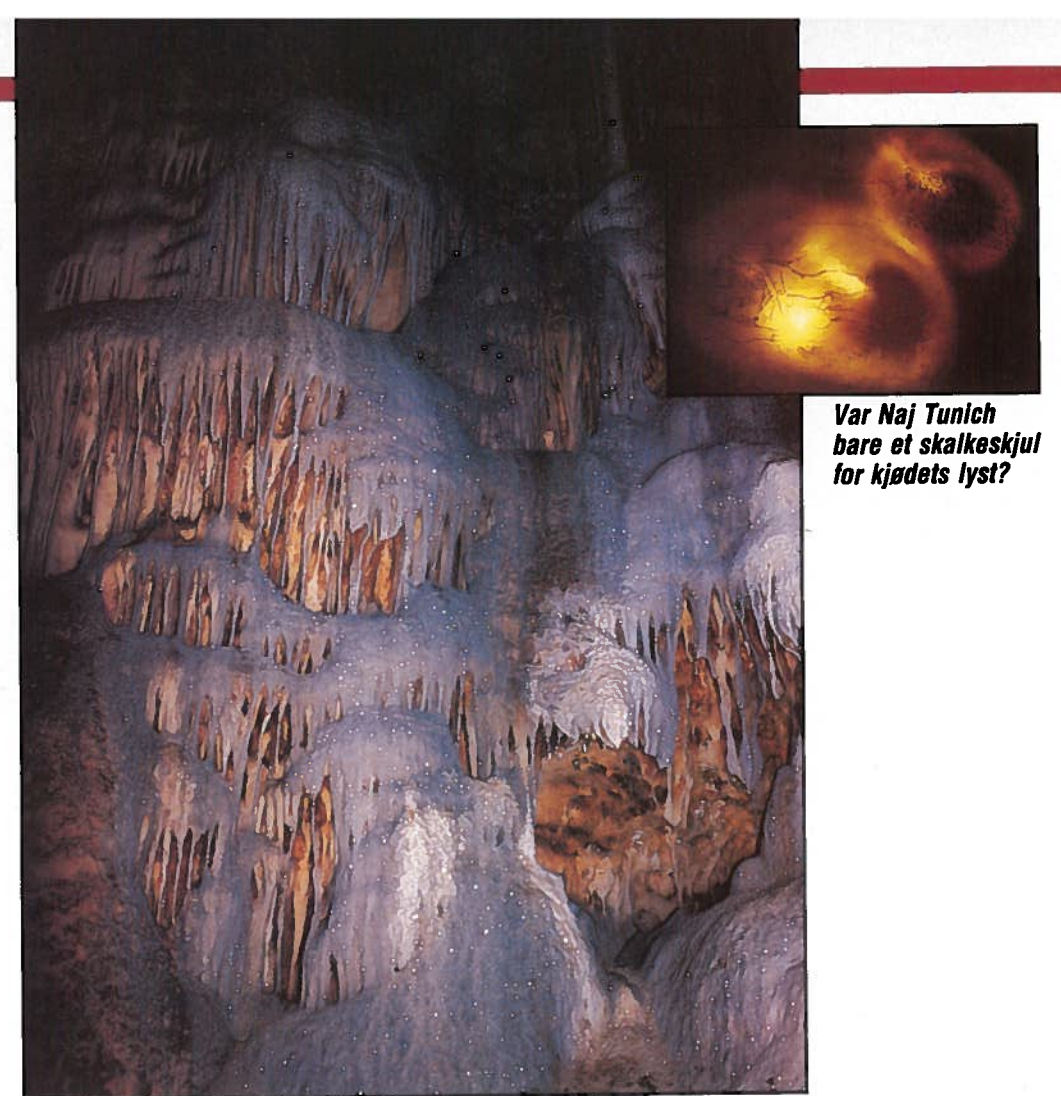
skyhøye priser for mayakunst på svartebørsene i USA og Europa, er kjent for å gjøre livet utrygt for arkeologer i Mellom-Amerika. Denne gang var det heldigvis falsk alarm forårsaket av et eller annet kryp.

De fastboende i Naj Tunich inngår i sitt eget økosystem til- passet et liv i totalt mørke. Flaggermusene hersker i luften og bringer med seg matrester til småkrypene på bakken, som ofte er blinde og mangler farge- stoff. Fordi solstråling mangler, må all energitilførsel komme utenfra.

Funnet av noen potteskår har gjort oss lystne på å fortsette videre innover i grotten, men Emilio gjør alt han kan for å stagge vår oppdagelsestrang med historier om enorme kvelerslanger, sultne underjordiske øgler og mystiske fotspor i sanden.

En mer reell bekymring er lommelyktene som stadig lyser svakere. Motvillig må vi ta far- vel med våre tause musikanter, ballspillere og elskende par i visshet om at menneskets inter- resser har forandret seg lite på 1200 år.

Var Naj Tunich bare et skalkeskjul for kjødets lyst?

Et levende menneske

Den som har sett Susannah York danse på et hotellrom mens hun forteller om sin største naturopplevelse, har fått et minne for livet.

Susannah York snakker med hele seg. Om Livet – intet mindre. Om barn, om kjærlighet, om teater og kunst. Og om politikk. For Susannah York er et politisk menneske. Hun innrømmer det motstridende, men er snar til å presisere at hun ikke er politiker. – Alle mine politiske holdninger stammer fra min samvittighet. Jeg har aldri hatt noe godt hode for statistikk og akademiske argumenter, sier den britiske skuespilleren som helt siden 60-årene har stått på barrikadene mot apartheid, mot atomvåpen og nå i det siste for miljøet. Ingen fetert diva, men et spill levende menneske med vilje til å stille spørsmålsteget ved etablerte sannheter.

– Er skuespilleryrket en ekstra motivasjon til å stå fram med et åpent engasjement, slik du gjør?

– Som skuespiller opptrer jeg jo som andre personer – personer som belyser stadig nye problemstillinger. Jeg må selv stille spørsmål til det jeg driver med, og folk stiller meg spørsmål om det samme. På den måten blir jeg en slags evig student, alltid med nye spørsmål som må besvares. Engasjementet er en naturlig følge av dette, sier Susannah York, som ikke legger skjul på at det ofte kan være en tøff omstilling å gi sitt engasjement til kjenne på egenhånd. –

Det er lettere å skjule seg bak en rollefigur enn å skulle si noe med egne ord.

«VI SES IGJEN»

Norske kinogjengere vil kjenne Susannah York som moren til Supermann og fra filmen «De skyter jo hester, ikke sant», der hun innkasserte en Oscar-nominasjon. Ihuga TV-seere vil huske henne fra noen år tilbake i serien «Vi ses igjen». I fjor dukket hun imidlertid opp som kommentator i en BBC-serie om Nordsjøen. Norske miljøvernere har karakterisert serien som overfladisk, noe Susannah York ikke har noe problem med å godta. – Fagfolk vil nok si det, men det måtte bli slik hvis jeg skulle gjøre det. Det var viktig å unngå nettopp fagfolkenes ustanselige bruk av statistikk og tall. Når folk ser meg i en slik serie, vet de at jeg også er på lærestadiet. Jeg søker etter de samme sannheter som dem. Det går an å identifisere seg med meg, men ikke med en professor i marinbiologi.

– Som skuespiller vet du noe om det å nå fram til folk med et budskap. Hva gjør miljøbevegelsen galt, siden vi ikke er sterkere enn det vi er?

– Jeg tror de grønne aktivistene må klatre ned fra pidentallen. Altfor mange har en tendens til å heve seg over vanlige folk, til å moralisere. Folk liker ikke sånt. De reagerer med skyldfølelse og sinne. Miljøbevegelsen må nærme seg folket, dele sin kunnskap med andre på en positiv måte.

– Statsminister Margaret Thatcher går nå ut med «grønne» standpunkter – kan vi stole på henne?

– Åh – men det er da bare en dårlig spøk! Det at hun i det hele tatt sier noe om miljøvern

er jo et tegn på at noe er i ferd med å skje. Men jeg tror ikke på henne et øyeblikk. Dette er utelukkende stemmefiske.

– I din egen Nordsjøserie tegnet du et svært positivt bilde av Gro Harlem Brundtland. Hvor lenge tror du hun kan beholde sin status som verdens miljøvernminister dersom Norge ikke greier å feie for egen dør?

– Det er jo vanskelig for meg å bedømme. Men en ting er jeg sikker på – nordmenn ligger langt foran mange andre nasjoner når det gjelder miljøbevissthet. Bare det at miljø kan bli et hett tema i valgkampen, er jo fantastisk. Noe slikt ville aldri skje i Storbritannia.

DIKT I VIND

– Din største naturopplevelse?

– Det er så mange. Naturen bringer meg tilbake til sentrum av meg selv. Jeg husker en gang for mange år siden. Jeg var ganske ung, hadde bare gjort noen få filmer, da jeg ble spurt av The Royal Shakespeare Company om å opptre på en poesi-aften sammen med noen av deres skuespillere. Jeg var sprekkeferdig av stolthet – inntil jeg kom til å tenke på at jeg aldri hadde opptrådt med diktopplesning før. Da tok skrekken meg.

På den tiden arbeidet mannen min på et teater nordpå. Jeg dro dit mens jeg øvde på diktene. En dag syklet jeg ut av byen og opp i fjellene. Jeg husker at det blåste forferdelig og skyene var mørke. Der – mens jeg stavret oppover åsen – skrek jeg ut diktene og fant tonen i poesien.

Etter opplesningen på teateret fikk jeg et brev fra en dame: – *Lag filmer for pengenes skyld! Men les dikt for fornøyelsens skyld!*

N&M:
GUNNAR
BOLSTAD

Foto: Lars Eivind
Bones

Fra Bomanns bok:
Den perfekte poli-
tiker. Håndbok for
folkets fremste.
Boka kommer ut til
høsten.

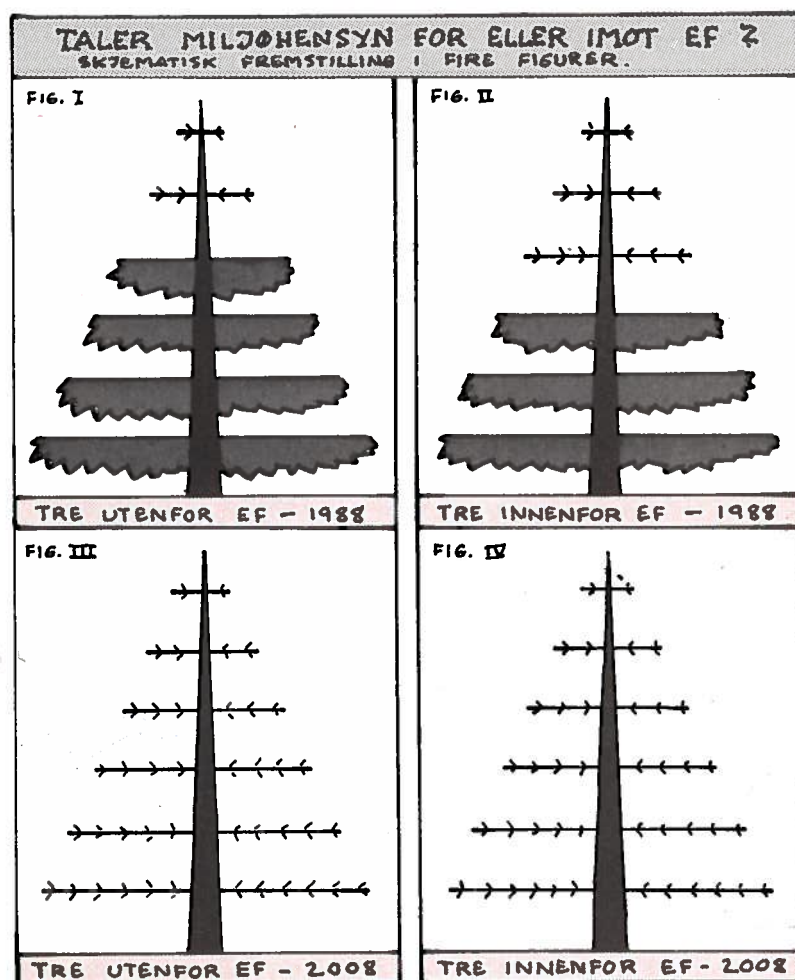

NYTTIGE PROGNOSE
Pålegg forskningen å utarbeide prognoser for bruk i den politiske prosess. Men la dem aldri forlede deg til forhastede konklusjoner. Påpek sviktende forutsetninger og urimelige postulat. La aldri science fiction-diskusjoner få konsekvenser for annet enn forskningens egne budsjettposter.

Den perfekte politiker

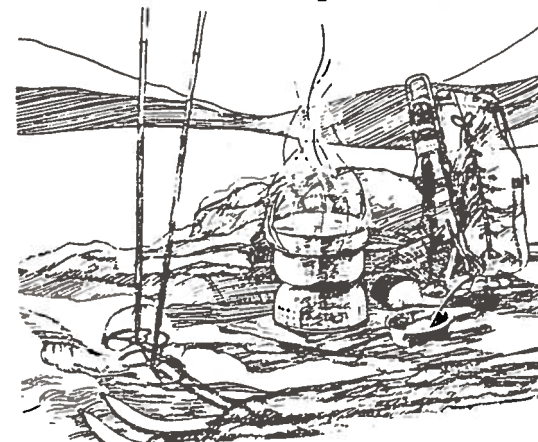
JA TIL LIVET

Still deg på vanlige folks side i kampen mot forskningsresultatene. Forsvar kjøpekraften mot statsansatte dommedagsprofeter og krakilske kolikk-kandidater.

Naturvern – friluftsliv

Hvem tar vare på naturen?

Samtidig vil du få sjansen til å dyrke/lære mer om fritidsliv i trøndersk villmark ved kortere og lengre turer.

Skriv eller ring etter plan!

Ønsker du å arbeide aktivt og konkret med miljøspørsmål?

På vårt kurs kan du få arbeide med konkrete prosjekt som:

1. Trondheimsfjorden
2. Elve-/bekkesystem
3. Rovdyr-/fugleobservasjoner
4. Økologisk jordbruk
5. Spesialavfall

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn, tlf. 076/85 555

MED VARME DETALJER

STORHEIA

Helårspose. Bygd på to lag Helsport Thermoguard® hulfiber, uten gjennomsydde sømmer. Toveis. 190 cm delbar glidelås med varmeisolerende klaff. For personer opp til 195 cm. Vekt m/varetrekk: 2,1 kg. Anvendbar ned til -20°C .

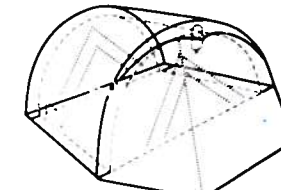
KVALITET TVERS GJENNOM

TROLLHETTA

Helårspose. Bygd på to lag Helsport Thermoguard® hulfiber, uten gjennomsydde sømmer. Toveis. 190 cm delbar glidelås med varmeisolerende klaff. For personer opp til 190 cm. Vekt m/varetrekk: 1,6 kg. Anvendbar ned til -10°C .

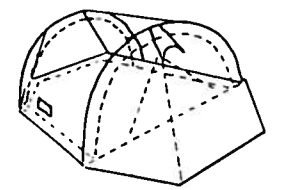
TELTET FOR VILLMARKSLIV

RUNDHØ

Dobbelt tunneltelt bygd på selv bærende aluminiumsbuer. Stort innvendig volum. 2 innganger med myggnetting og stort bagasjerom i hver ende. God ventilasjon. Solid vanntett bunn og yttertelt i polyester. Innertelt i pustende nylon. Lages for 2, 3 eller 4 personer. Vekt fra 3,7-4,9 kg.

FJELLTELT FOR 3

BØRGEFJELL T

Dobbelt tunneltelt bygd på selv bærende aluminiumsbuer. Stort innvendig volum. Inngang med myggnetting og stort bagasjerom i front. God ventilasjon. For 2 eller 3 personer (3,1 kg). 3-personerutgaven fåes også i Camp-versjon, da med 3 buer og ekstra stort bagasjerom i fronten (3,6 kg).

Helsport har mange ulike telt- og soveposemodeller. Spør etter Helsportkatalog i sportsforretningen, eller send inn kupongen til oss.

Jeg ønsker tilsendt brosjyre

Navn

Adresse

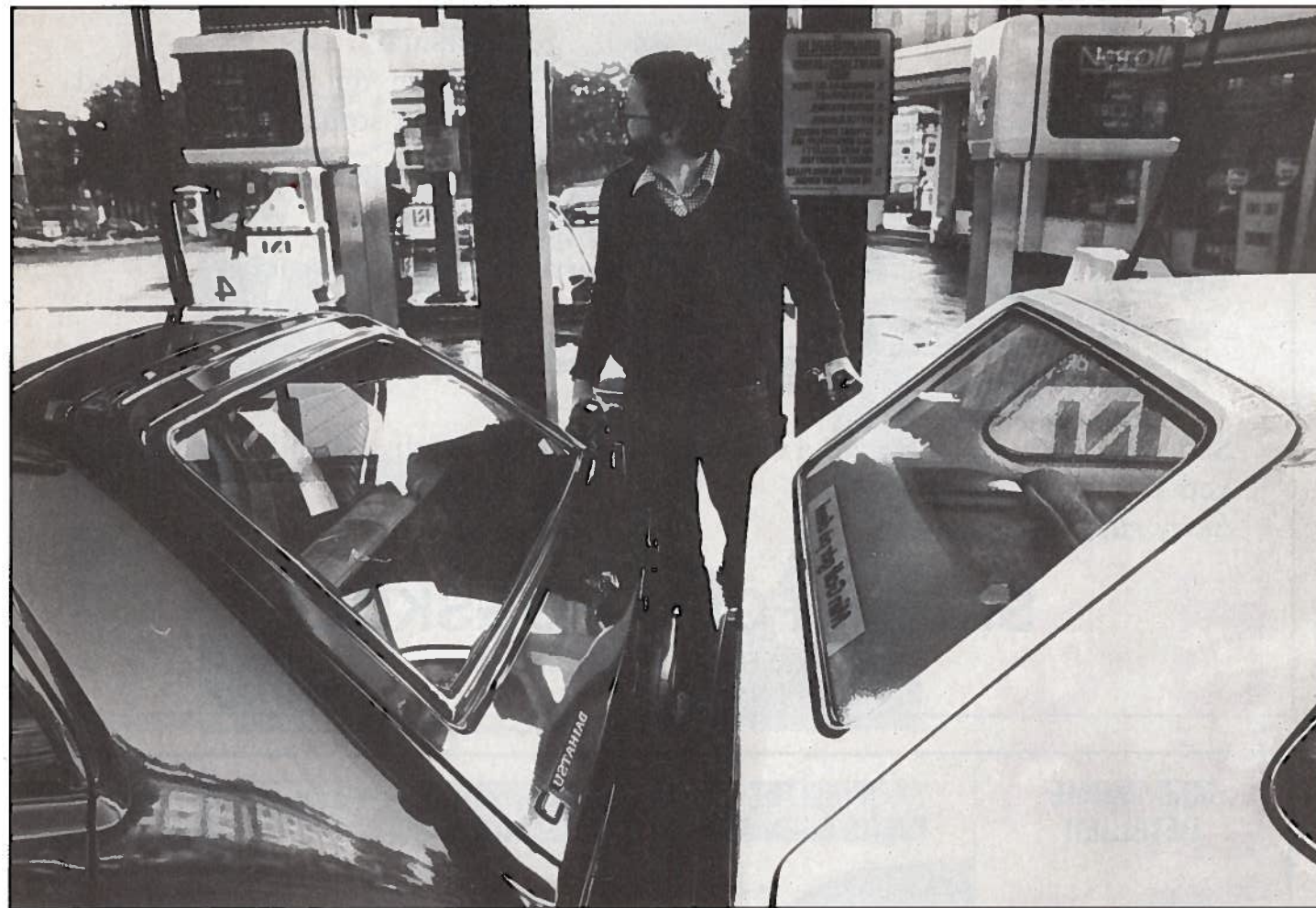
Postnr. Sted

HELSPORT

HELSPORT A/S, Tlf. 07/870800
Postboks 25, 7084 Melhus, Norway

PINLIG FOR GRO

N&M: HAAKON VENNEMO OG GUNNAR BOLSTAD

– SIMEN har vært underlagt sterk styring helt fra begynnelsen av. Blant annet har ikke forskningsgruppa lagt opp til å begrense veksten i den kraftkrevende industrien, etter press fra Næringsdepartementet, sier nestleder Kristin Asdal i Natur og Ungdom.

SIMEN (Studier av industri, miljø og energi fram mot år 2000) er et prosjekt Statistisk sentralbyrå har utført for Næringsdepartementet, Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Finansdepartementet. Oppdraget kom særlig til å handle om hva som

Vil du kjøre mindre bil dersom bensinprisen stiger til ti kroner literen, eller må det andre tiltak til? (Samfoto)

kreves og hva det vil føre til hvis utslippet av CO₂ (karbondioksid) skal være det samme i år 2000 som nå.

Rapporten som forskningsgruppa har lagt fram, trekker tildels dramatiske konklusjoner – ikke minst når det gjelder bensinpriser som virkemidler for å få ned CO₂-utslippene. Likevel kunne rapporten vært stått helt fritt i arbeidet.

– Bensinen bør koste ti kroner literen, mens de direkte skattene bør gå ned. Den økonomiske veksten reduseres neppe vesentlig. Naturmiljøet vil bedres og helseskader reduseres, mens presset vil øke på vassdragene, sier forskningssjef Lorents Lorentsen i Statistisk sentralbyrå. Lorentsen har ledet det første seriøse forsøket på å finne ut hvordan Norge kan oppfylle viktige målsettinger fra Brundtlandkommisjo-

nen. Regjeringens langtidsprogram karakteriserer han som høystemt prosa, men med en interessant gjennomgang av problemer og mulige tiltak.

Og dette er Lorentsens framtidssjener for Norge om ti år: Vi bruker ikke fyringsolje til boligoppvarming. Vi kjører lettere biler som bruker mindre bensin. Vi nøler med å bruke bilen når vi skal til kiosken å kjøpe røyk. Byfolk bruker T-banen og tar tog til påskefjellet. Fossilt brensel er dyrt.

Men vi har mer penger til klær og møbler, mer til restaurantbesøk og kino, mer til skiutstyr til minstebarnet og sykkel til oss selv. Inntektskattene er lavere enn nå – eller barnetrygden høyere.

Lorentsen og folkene hans har tenkt seg at det blir lagt en avgift på fossilt brensel slik at alt brensel blir 75 prosent dyrere. Avgiften tenker de seg blir

innført gradvis, og det vil ta omlag ti år før alle omstillingene som avgiften vil føre til, er skjedd. I år 2000 vil husholdningene bruke mellom 30 og 40 prosent mindre fyringsolje enn nå. Alle, men særlig de som bor i byene, vil kjøre mindre bil. Energien brukes mer effektivt i samfunnet. Inntekten fra avgiften blir brukt til skattelettelser. En husholdning som tjener «gjennomsnittlig» mye og bruker «gjennomsnittlig» med fossilt brensel, vil ha like mye penger til rådighet som før.

Tiltaket er akkurat nok til at CO₂-utslippene ikke øker fram mot år 2000 i forhold til dagens nivå. – Men etter år 2000 får vi problemer, innrømmer Lorentsen, og sikter til at økonomisk vekst drar med seg økt energibruk, også fossil energibruk. Dermed øker CO₂-utslippene hvert år. – For å stabilisere utslippene over lengre tid trengs det nye teknologiske løsninger eller eventuelt stadig kraftigere avgifter og andre virkemidler, mener han.

LUNKNE POLITIKERE

Norske politikere viser liten entusiasme overfor tilrådingene i SIMEN-rapporten for å begrense CO₂-utslippene. En kjapp rundspørking som **Natur & Miljø** gjorde blant stortingsrepresentantene viste at bare SV stilte seg positivt til ideen om en dramatisk heving av bensinprisene, i tillegg til andre restriksjoner på bilbruk. KRF og Høyre stilte seg direkte negative, mens SP mente det ville være dårlig distriktpolitikk.

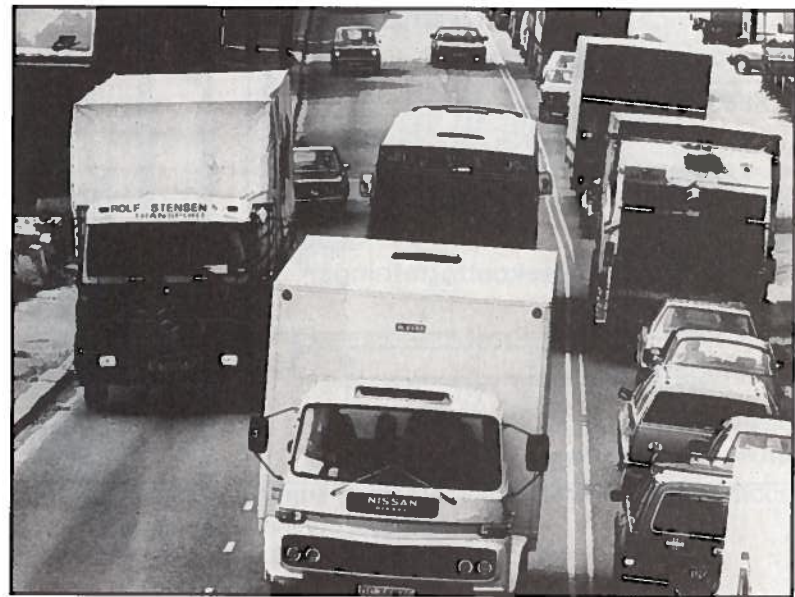
Lorentsen Lorentsen mener at prisøkninger alene ikke er nok til å senke CO₂-utslippene på lengre sikt. – Svaret ligger i nye løsninger; nye måter å transportere på, nye måter å framskaffe energi på. Men slike løsninger kommer som regel ikke før noen tvinges til å tenke nytt. Slik vi ser det, er avgiften et middel til å tvinge fram omstillinger og nye teknologiske løsninger, sier Lorentsen, som mener at utfasing av CO₂-utslippet ikke er et spesielt offensivt mål. Han viser til at Brundtlandkommisjonen går inn for at utslippet i i-landene halveres innen 40 år.

PINLIG FOR GRO

– For Gro Harlem Brundtland begynner hele CO₂-debatten å bli mer enn pinlig. Stabilisering av CO₂-utslippene rundt år 2000 – slik regjeringen legger opp til i Stortingsmeldingen om oppfølging av Gro-kommisjonen – er ikke godt nok, og heller ikke i tråd med slutterklæringen fra Toronto-konferansen i juni 1988. Der heter det at industrilandene bør redusere sine CO₂-utslipp med 20 prosent innen år 2005, sier Kristin Asdal, som i mai kom i

NORGE AKTERUTSEILT

– Norske politikere, med statsministeren i spissen, forsøker nå å holde miljøvern utenfor som politisk konfliktområde, sier Asdal. – Miljøvern betyr konflikt med andre områder. Vi ser nå en svært positiv trend når det gjelder bekjempelsen av ozon-ødeleggende gasser. Men dette skyldes jo simpelthen at industrien allerede har funnet alternativer til de ødeleggende stoffene. Når det gjelder CO₂ mobiliserer både industri og mektige bilorganisasjo-

klammeri med statsministeren da hun unndro seg ansvaret for denne formuleringen ved å hevde at hun aldri har sagt noe slikt.

Det er nok riktig, men om dersom statsministeren ikke mener dette, bør hun gjøre internasjonale miljøeksperter oppmerksomme på det. Blant dem er Lester Brown, leder for Worldwatch Institute i Washington. I en samtale som **Natur & Miljø** hadde med ham i mars, stilte han seg helt uforstående til den kritikk som norske miljøorganisasjoner reiste mot Gro Harlem Brundtland. – En statsminister som vil kutte CO₂-utslippene med 20 prosent er et lysende eksempel. Norge er en miljøpolitisk supermakt, erklærte Lester Brown. Han har også omtalt 20-prosentkuttet i boka «State of the World». Skulle det vise seg at Gro har jukset, vil hennes posisjon som «verdens miljøvernminister» være sterkt svekket.

ner mot tiltak. Det viser at miljøpolitikk er OK så lenge man ikke møter mektig motstand.

Andre land, blant dem USA og Vest-Tyskland, er for lengst i gang med å behandle drastiske lovforslag om reduksjon av CO₂-utslippene. Den internasjonale prosessen går så raskt at det Norge legger opp til vil bli foreldet i løpet av kort tid, mener Asdal.

Kristin Asdal er forbannet fordi miljøvern fremdeles blir behandlet som en «myk» verdi. – Miljøvern er ingen myk verdi. Dette dreier seg om knallharde realiteter som må tas hensyn til også i de tunge departementene – Nærings-, Olje- og energi-, Samferdsels- og Finansdepartementet. Hittil har ingen andre politiske målsetninger vært nødt til å vike for miljøvern. Det viser hvor liten tyngde miljøvern har i det politiske liv, sier nestlederen i Natur og Ungdom.

STOPP FORURENSNINGEN

SÅPE

laget av rene naturprodukter med kamille og peppermynthe – friskt og rent.

Mentha pepirita (peppermynthe) og kamille er to legemiddelvekster som inngår i Blå Is og Mjukis. Disse er kjent for sin positive virkning. Blå Is virker særdeles forfriskende. Mjukis virker avslappende. PH-verdien er den samme som kroppens.

AUGEDAL NATURPRODUKTER

3157 Barkåker - Tlf. (033) 81 636

pk. à 12 stk. fast såpe Mjukis	à kr. 70,00
pk. à 12 stk. fast såpe Grov Is (til grov håndvask)	à kr. 120,00
pk. à 12 stk. håndfl. 150 ml. ☐ Blå Is ☐ Mjukis	à kr. 220,00
stk. flasker 1 kg ☐ Blå Is ☐ Mjukis	à kr. 85,00
stk. pumpe for 1 kg flaske	à kr. 17,50

Porto kommer i tillegg.

Nå også i helsekostforretninger

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

Sendes mot oppkrav. Full returrett i 10 dager.

N&M 1/89

NY WALKIE-TALKIE FRA SIKKERHETSSJEFEN

Nå er den kommet. Vår mest avanserte håndmodell – så langt: ZODIAC P-8000.

Et 40-kanalers apparat i presstøpt aluminium med massevis av muligheter og finesser og tilgjengelig ekstrautstyr.

ZODIAC P-8000 har en utgangseffekt på 2W med batterier og hele 4W tilkoblet trøm. Det siste tilsvarer en vanlig mobilstasjon.

Og utrolig nok veier denne tungvekten bare 840 gram inklusiv batterier.

Sa du ZODIAC P-8000?

Over.

ZODIAC P-8000

Importer:
ZODIAC
NORGE AS
BOKS 4213 TORSHOV, 0401 OSLO 4

Forhandler:

Selges gjennom forhandlere over hele landet.

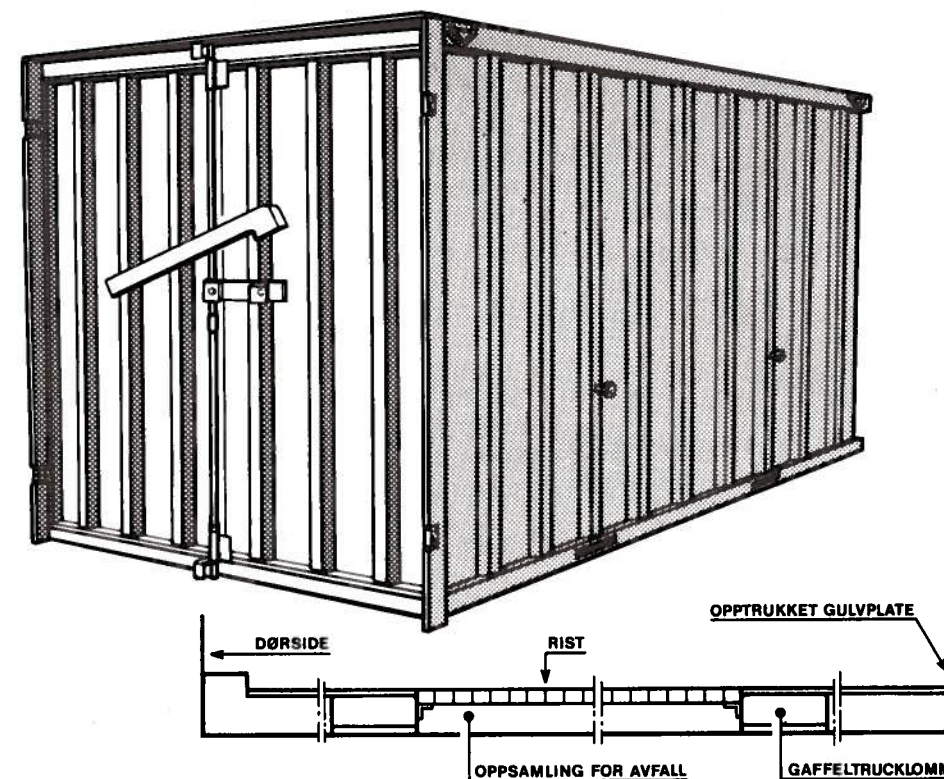
Miljøhus – Nesodden

«Huset som puster» – «Det miljøvennlige huset»

På grunn av flytting til utlandet, må vi selge huset vårt, 190 kvm. Beliggenheten er høyt og fritt med fin utsikt over fjorden. Barnevennlige omgivelser. 20 min. m/båt fra Oslo. 1700 kvm. tomt, garasje og ut-hus.

Verditakst kr. 1.812.000,-. henv. eier tlf. (09) 91 40 24 eller advokat Nils Hervik Pettersson, advokatfirmaet Sckjødt (02) 83 17 60, for nærmere informasjon og besiktigelse.

MILJØVERNCONTAINER

Standard utstyr:

Gaffeltruckklommer, løfteører i topp, løfteknott for liftumpere. Innvendig lashing i topp og bunn. Oppsamling for avfall mellom tunnelene.

Dimensjoner:

Utvendig mm	FC - 3,4	Innvendig mm	
Lengde	3.400	Lengde	3.250
Bredde	2.020	Bredde	1.930
Høyde	2.280	Høyde	2.070
Volum	13 m³	Oppsamling for avfall	170 l.
Vekt	840 kg.	Lastekapasitet	8.000 kg.

Andre lengder/høyder kan leveres etter ønske.

Tilleggsutstyr:

Isolasjon, innredning, sidedør, låsebom.

Materialtykkelse:

1,5 mm i sider og tak, 2,0 mm i dør og ramme. Selvbærende konstruksjon i 3 mm stål. Risten er utført i stål.

Korrugeringsdybde:

40 mm.

Farger:

Blå, gul, grønn, hvit, 6 stk. eller flere – valgfritt. Primet utvendig/innvendig Topcoat – sider/tak.

BNS AGENCIES A/S lagerfører også 10', 20', 23' og 40' containere for salg eller leie i tillegg til tank-, frys- og kjølecontainere.

BNS AGENCIES A/S, Sørengaia 8, 0150 OSLO 1, Tlf.: (02) 68 38 70.

Fax.: (02) 68 89 40. Telex: 72572 BNS N.

GÅPÅ

★ NATUR og MILJØVERN

Aktuelle miljøprosjekt her i dalen og nasjonalt

★ NATUR og FRILUFTSLIV

40 døgn «ute»: Sykkel/kano fjell- og tindevandring/telemarkkjøring/ LEDERTRENING

Ring/skriv etter plan. Tlf.: (063) 62 397

RETT TIL MILJØ-DRAP

Konflikten mellom u-land og i-land er i ferd med få å en ny dimensjon gjennom erkjennelsen av at jorda har begrenset bæreevne. Mens vi tidligere har opplevd konflikter og kriger om adgangen til ressurser som olje, ferskvann og dyrkbar jord, kan man nå frykte for helt nye former for konflikter: Om retten til å bidra til den globale miljøforurensing.

N&M:
ERIK R. SELMER

Det skriver den danske professor i fysikk Niels I. Meyer, kjent fra boka «Opprør fra midten», i en kronikk i den danske avisa Politiken.

Han advarer mot at denne konflikten skal utarte til det han kaller økofascistiske metoder fra industrilandes side. Med det mener han at miljøproblemene kan få i-landene til å ta i bruk økonomiske sanksjoner, eventuelt militære maktmidler, for å bremse u-landenes økonomiske vekst og dermed reservere en større del av de skadelige utslippene for i-landene selv.

200.000.000 KJØLESKAP

Meyer påpeker at man på litt lengre sikt ikke kan se bort fra u-landenes bidrag til miljøproblemer som drivhuseffekten og nedbrytingen av ozonlaget. Land som Kina og India arbeider hardt for å øke folks materielle levestandard. Kina har blant annet satt seg som mål at det skal være et kjøleskap i

hvert kinesiske hjem innen år 2000. Det vil i løpet av en tiårsperiode bety et par hundre millioner nye kjøleskap med KFK- eller freongasser som bidrar til å bryte ned ozonlaget.

Selv om i-landene viser til at den globalt akseptable kvoten utslipp allerede er overskredet, er det neppe sannsynlig at Kina og India vil etterkomme en oppfordring om ikke å øke sitt forbruk av for eksempel kull og KFK-gasser. Snarere det motsatte vil skje. De vil gjøre krav på sine forholdsmessige bidrag til drivhuseffekten og ødeleggelsen av ozonlaget i forbindelse med sine materielle framskritt. De vil også kreve at i-landene begrenser sine utslipp og gir plass til u-landene.

Brasils utenriksminister Roberto de Abreu Sodré sier det på denne måten: – Vi kan ikke gjøre Amazonas til en slags nasjonalpark for menneskeheten. Vi prioriterer økonomisk utvikling høyest. Vi er åpne for internasjonale forslag, men ikke de som røkker ved Brasils suverenitet. Andre talsmenn for u-landene har gitt uttrykk for at i-landene ble utviklet ved å plyndre u-landene, og at de nå forsøker å hindre u-landene i å utvikle seg.

RAFFINERT KRIGFØRING

Hvis konsekvenser av et lands inngrep i de økologiske systemer rammer mennesker et helt annet sted på kloden, kan en raffinert form for økologisk krigføring bli utviklet. Industrielandenes støtte til u-landene har hittil mildt sagt vært svært begrenset. Men hvis i-landene nå kan finne en økologisk begrunnelse for å bremse u-landenes materielle vekst, kan det ytterligere svekke deres interesse for å støtte u-landenes økonomi. Konfrontasjonene mellom de rike og fattige land vil forsterkes, skriver Meyer.

Han mener at alternativet til økt konfrontasjon er at de rike land forplikter seg til å oppfylle Brundtland-kommisjonens anbefalinger, og gir et vesentlig økonomisk bidrag til at u-landene kan innføre energi- og miljøvennlig teknologi.

Det er ikke så meget som tyder på at denne utviklingen vil

komme raskt og omfattende nok om ikke noen går i spissen. Her har de nordiske land en stor oppgave, hevder Meyer. Fysisk vil ikke de nordiske lands innsats ha vesentlig betydning for klodens økologiske system. Til det er vi for få. Men som et eksempel på at det både er mulig og fordelaktig å oppfylle Brundtland-kommisjonens målsetting, kan de nordiske land få stor betydning. Men det haster. Hvis det ikke skal gå med Brundtland-rapporten som det gikk med Brandt-rapporten, må de nordiske land raskt forplikte seg til å oppfylle rapportens anbefalte målsetninger, konkluderer Meyer.

VILLMARKS-OPPLEVELSER – FINSE

Hva er mest interessant – tur på bre med orientering om klima og breens bevegelser? Geologi, planteliv og fjelløkologi? Eller historien om menneskenes bruk av fjellet?

Tre helger i august/september tilbyr Finse 1222 turer med kjentfolk og eksperter der disse emnene blir tatt opp. Det er bare å velge og vrake! 18.–20. august: Geologi, planter, fjelløkologi. 1.–3. september: Tur på Hardangerjøkulen med brefører og breekspert. 8.–10. september: Kulturminner fra steinalder til Bergensbanens bygging. Pris: Kr. 1000,00 alt inkludert fra fredag ettermiddag til søndag.

Nærmere informasjon tilsendes.

Kontakt: Finse 1222, 3590 Finse, telefon (05) 52 67 11 eller Honoria Hamre, Bjørlebotn 197, 5050 Nesttun, telefon (05) 10 21 82 (turansvarlig).

En annenleis stad!

FINSE 1222

FREDSKORPSET TRENGER DEG

Har du en fagutdannelse og noen års yrkeserfaring kan vi tilby deg et meningsfylt arbeid. Lønnen utgjør for tiden 9.745,- pr. mnd. som er tilstrekkelig til å ha en nøktern, men forsvarlig levestandard i tjenestelandet. I tillegg kommer ytelser som fri bolig, etablerings-tilskudd etc. Skriv eller ring til **Fredskorpset**.

Fredskorpset rekrutterer fagfolk til: Botswana, Kenya, Mosambik, Tanzania, Zambia, Nicaragua og Costa Rica.

FOR TIDEN ER DET SPESIELT BEHOV FOR:

fysioterapeuter,
bioingeniører,
ergoterapeuter,
helsesøster/
ernæringsfysiolog,
jordmor,
gynekologer,
leger,
radiograf,
spesialpedagog,
skogteknikere,
agronomer/
agroteknikere/
sivilagronomer,
gartner/
gartnertekniker,
byggningsingeniør,
veilingeniør,
allsidige håndverkere
m/administrativ
erfaring,

markedsfører til
fiskeriprosjekt,
fiskerifagkyndig,
båtbygger,
murere,
rørleggere,
snekkere,
sveisere,
elektrikere,
kjøleteknikere,
lærere i engelsk
og realfag,
faglærere
m/undervisning/
administrativ
erfaring,
lærere i
landbruksfag og
tekstilhåndverker.

Det norske Fredskorpset er en del av norsk offentlig bistand til utviklingslandene. Fredskorpset arbeider i direkte kontakt med lokale befolkningsgrupper. Det legges vekt på overføring av kunnskap og oppbygging av lokal kompetanse. Prioritet gis til tiltak som kan stimulere til sosial og økonomisk utvikling. Kontakt Fredskorpskontoret, tlf.: 02/33 55 60/31 40 55, eller send inn kupongen, så sender vi deg søknadsskjema og flere opplysninger.

Til NORAD, Fredskorpskontoret. Postboks 8189, dep., 0034 Oslo 1. Ja, jeg har lyst til å gjøre en innsats, så dette vil jeg gjerne vite mer om! Send meg søknadsskjema.

Navn: _____

Adr.: _____

P.nr./sted: _____

Tlf.: _____ Alder: _____

Sivilstatus: _____

Yrke: _____

NORAD
DIREKTORATET FOR UTVIKLINGSHJELP
F R E D S K O R P S E T

NATURVERN I HAGEN

Bygg opp hagen din ved hjelp av naturens egne midler, uten gift og kunstgjødsel! Det er ikke vanskelig, og tar mindre tid enn et par-tre joggeturer i uka. Begynner du nå, kan de første gode avlingene hentes inn på ettersommeren.

N&M: BRITT HVEEM
Tegning: Rasmus Hansson

Med 20 kvm potetåker får du nok poteter for et helt år. Dobler du arealet, kan du få dekket ditt årsbehov for grønnsaker i tillegg. På en plass med størrelse som et alminnelig stuegulv kan du derfor forsyne hele familien med deilig grønt for langt utover høsten og vinteren.

Organisk dyrking er en fellesbetegnelse for alle former for jordbruk som ikke benytter kunstgjødsel og sprøytemidler. Det er en god fornemmelse å vite at maten du serverer unge dine er fri for alskens fremmede tilsetninger. Prinsippet ved organisk drift er å bygge opp jordsmonnet og ta i bruk naturens egne metoder for å få minst mulig skade på vekster og miljø. På den måten kan du være med på å øke tykkelsen på matjorda der du bor. Så får vi håpe på en viss smitteeffekt.

Idag skjer det motsatte innenfor landbruket. Jorda stresses med kjemikalier og hardhendt behandling fra tunge maskiner, og gradvis forsvinner matjordlaget ut i nærmeste vassdrag.

BYGG BIT FOR BIT

Det gjelder å starte opp med en overkommelig kjøkkenhage, gjerne bare 5-6 kvm i første omgang. Fin, lettsmuldret matjord kan bestå av mørkegrå leirjord, gråbrun sandjord eller svart myrjord. Den bør være godt drenert, enten ved et tilsvarende dypt underlag av grus eller sand, eller omringet av drenerende grøfter. I eldre hager, og i hager som er anlagt på gammel jordbruksmark, vil jorda ofte være et mer enn godt nok utgangspunkt. Men særlig i mange moderne boligstrøk trengs endel ekstra innsats. Er jorda dårlig, kan du bygge den opp ved hjelp av kompost, husdyrgjødsel, dekking av nyklippet gras og sammenraket løv, og ved bevisst valg av plantevalg.

Når jorda får tilført organisk materiale, og ikke bare rene næringssalter som raskt suges opp av plantene, stimuleres mikroorganismene i jorda. Næringsstoffene i avfallsmaterialet bindes til de levende organismene, og holder seg lenger tilgjengelig for grønnsakene enn

ved bruk av kunstgjødsel. Der vil det som ikke straks utnyttes bli skylt bort med nedbøren. Som overalt ellers, gjelder prinsippet at vi må tilføre minst like mye som vi høster, dersom vi ikke vil tappe jorda for næring. Det gjelder også mengden av organisk materiale. Dessuten varierer behovet for næring mye fra grønnsak til grønnsak, og gjødslinga bør skje i pakt med behovet. Kompost av hageavfall og husholdningsrester er ypperlig. Dersom du er heldig og har en stall i nærheten, kan du spe på komposten med litt hestemøkk. Hestemøkk bør imidlertid ha ligget vinteren over og «brent» seg ferdig før den spres over kjøkkenhagen. Kugjødsel og hønsegjødsel kan også legges på jordstykket om våren eller høsten, gjerne utrørt i vann først. Det samme kan en gjøre med brennesle, en av våre mest næringsrike ville planter. Folk som bor langs kysten kan glede seg over tang på samme vis. Tangen bør imidlertid helst legges ut mens det regner, slik at saltet raskt blir skyllet bort.

BØNNER OG POTETER

Det første året er det fint å starte med poteter. Velg en sort som trives i den del av landet du bor, spør om råd på nærmeste gartneri. Settepotetene bør være garantert fri for tørråte og andre sykdommer.

Poteter er en god begynnelse fordi de tåler å slåss mot endel ugras. Dessuten bearbejder de jorda kraftig, slik at den løsner og blir porøs og velegnet for

Giftfri mat er bra for ungene, og det er moro å være med.

Foto: Rasmus Hanson

andre grønnsaksarter neste år. Allerede det første året kan du imidlertid forbedre jordsmonnet ytterligere ved å dyrke belgvekster mellom potetplantene. Røttene til belgvekstene gir rom for nitrogenproduserende bakterier, som er levende gjødsel-fabrikker for jorda og øker produktiviteten. Du kan for eksempel plante ei bondebønne for hver tredje potet. Bønnene vokser fort og gir rik avling, og er deilige smørdampet sammen med kjøtt eller fisk, og selvsagt selvdyrkede poteter. Til høsten hakker du både bønneplantene og potetgraset ned i jorda, og øker på den måten humusinnholdet.

JORDDEKKING

De fleste hageeiere har en plen som de slår med mer eller mindre jevne mellomrom. Ved å dekke grønnsakshagen og blomsterbedene med et 2-4 cm tykt lag ferskt gras, beskytter du jorda mot uttørking. Samti-

dig holder du ugraset unna, og tilfører materiale som gjør jorda stadig mer porøs og næringsrik. Legg på et nytt lag etter hver tur med gressklipperen, slik at jorda hele tida er beskyttet. Sammenraket løv gjør samme nytten.

Det viser seg at slik jorddekking også er meget effektivt mot skadeinsekter som angriper rothals og blader blant annet hos kålplanter. Er du så heldig å ha litt kløver og løvetann i plenen din, så er det fin ekstra næring. Hvis ikke, kan du prøve å blande litt kløverfrø i ei bøtte med torvstrø og vann, og spre det ut over plenen, særlig på steder der plenen trenger «reparasjon».

Jorddekking løser imidlertid ikke alle problemer med skadeangrep; et «svinn» på 5-10 prosent av grøden må vi regne med å ofre til våre konkurrenter i matfatet når hagen er vel etablert.

SAMPLANTING

Det er et hyggelig prinsipp å plante det nyttige sammen med det vakre. En grønnsakshage omkranset av lupiner, ringblomster og krydderurter er behagelig både for øyet og luktesansen. I tillegg kan de virke som insektavledere, ved at de trekker til seg skadedyr som ellers angriper grønnsakene. Om høsten gir de ypperlig tilskudd til jordforbedringen når de hakkes ned i kjøkkenhagen sammen med plenklipp, brennesle og sammenraket løv. Et tynt lag med dolomittkalk eller skjellsand i tillegg gjør ofte godt.

Miljøvennlig?

Forbrukerrådet har bestemt seg for å rydde opp i miljømerkingen av papirprodukter. Rådet mener forvirringen rundt «miljøvennlig papir» er total slik det er nå.

Hovedregelen Forbrukerrådet ønsker å legge til grunn er at produksjonen har skjedd helt uten bruk av klor. Det svenske naturvernforbundet har i sine retningslinjer sagt at produsenter som bruker minst mulig klor, kan miljømerke produkter. Derfor markedsføres det nå også klorblekede produkter som miljøvennlige i hele Skandinavia.

Norsk papirindustri mener alle dens produkter bør miljømerkes fordi den bruker vannkraft som energi. Dette argumentet møter døve ører hos forbrukerne. (Aftenposten)

Nytt farlig atomuhell

Et uhell i en atomvåpenreaktor i Sør-Carolina i USA kan være mer alvorlig enn først antatt, melder det amerikanske energidepartementet. Uhellet, som skjedde 22. januar, førte til at vann i reaktorens kjøleanlegg kom ut av kontroll. Opprinnelig så det ut til at bare noe mekanisk utstyr var ødelagt. Nå viser det seg at hendelsen også har ført til at tritium er kommet ut i det ytre kjøleanlegget, slik at konsentrasjonen av tritium i kjølevannet økte til flere hundre ganger det normale. Dette kjølevannet slippes rett ut i elva som fungerer som lokalbefolkningens drikkevannskilde.

Heldigvis var reaktoren stengt da uhellet skjedde, slik at drikkevannet så vidt man vet ikke er ødelagt likevel. Men det amerikanske forsvarsdepartementet er svært hissig på å gjenåpne den 37 år gamle reaktoren så fort som mulig, fordi den er landets eneste produsent av tritium til atomvåpen. Etter planen skal den gjenåpnes senere i år.

Bort med bleie

Selv om småbarnsforeldre flest er enige om at bleier ikke holder mange timene, er sannheten at de varer mellom 200 og 500 år. Her snakker vi vel å merke om hvor lang tid det tar før plastdekket ytterst på bleiene blir brutt ned i naturen, eventuelt søppelplansen.

Et amerikansk firma med det klingende navnet «Ecomatrix» kan imidlertid nå levere en nedbrytbar bleie, som brytes ned i løpet av mellom to og sju år. Hemmeligheten er å dekke plasten med en blanding av vegetabilisk olje

og noe som likner på maisstivelse. Dette får mikroorganismer til å kaste seg over plasten i den tro at det er godsa-ker. Noe å tenke på for komposten? (Int. Herald Tribune)

Fem tonn PCB

Ombord i den britiske oljeplattformen som brant sist sommer, befant det seg 5,2 tonn PCB – som ingen vet hvor er blitt av. Det er tidskriftet *Norsk Oljerevy* som opplyser dette. I oljeselskapet Occidental får tidsskriftet opplyst at man «tror» stoffene brant opp på plattformen, de befant seg nemlig på transformatorer på hoveddekket. Men de kan også ha sunket sammen med restene av plattformen. I såfall ligger det nå en udetonert fem tonns miljøbombe på bunnen av Nordsjøen. I fagmiljøer går det rykter om at målinger allerede har påvist PCB i fisk i

området rundt Piper Alpha. Hvis fem tonn konsentrert PCB slippes ut til Nordsjøen fra ett punkt, vil skadevirkningene være meget store. Nordsjøen blir årlig tilført tre tonn PCB, men det bringes ut i svært uttynnet form av de store elvene. Konsentrert PCB er en av hovedårsakene til at selen er en truet dyreart i Østersjøen.

Dersom stoffene virkelig er brent, er spørsmålet om forbrenningen er fullstendig eller ufullstendig. Hvis den er ufullstendig, betyr det at fem tonn PCB er omgjort til dioksiner. Oljeselskapet Occidental «tror» imidlertid at for-

brenningen var fullstendig, forteller Norsk Oljerevy.

PCB ble forbudt i Norge i 1980, og finnes ikke på norske plattformer. Det finnes på de britiske plattformene på Friggfeltet, men skal visstnok trekkes tilbake derfra.

EF-nei til selunger

EFs forbud mot import av skinn fra selunger skal forlen- ges på ubestemt tid, ifølge et forslag fra EF-kommisjonen. Bakgrunnen er at frykten for at jakten på selunger gjenopp- tas dersom forbudet opphe- ves. Det nåværende importforbudet utløper 1. oktober. («Nytt fra EF» – nyhetsbrev fra EFs Oslo-delegasjon 7/89)

128 mrd dollar

Det amerikanske energidepartementet har beregnet at det vil koste 128 milliarder

dollar i løpet av de kommende 60 år å rydde opp radioaktive stoffer fra landets sivile og militære atomreaktorer. Det er jo ikke nettopp et bagatellmessig beløp, men Washington Post forteller at eksperter mener det er altfor lavt! John Glenn, den kjente romfarer og senator, uttaler at han tror sluttregningen vil lyde på 200 milliarder dollar. Det tilsvarer cirka fire norske statsbudsjetter. (Int. Herald Tribune)

Skatt på plastposer

Italienske plastprodusenter går hardere tider i møte etter at myndighetene innførte en avgift på 50 ore pr. plastpose i februar. Nedbrytbar plast og «poser som ikke benyttes til å bære i» er unntatt. Fra januar 1991 blir plasthandleposer forbudt. (Int. Herald Tribune)

Regnskog på alvor

Topplederne i landene rundt Amazonas-regionen har nå bestemt seg for å ta regnskogen på alvor. Nylig møttes presidentene i Brasil, Bolivia, Colombia, Ecuador, Guiana, Peru, Suriname og Venezuela

for å drøfte tiltak for å få bevare den viktige tropeskogen og skape en fornuftig ressursutnyttelse.

Presidentene har reagert kraftig mot det de oppfatter som utidig press utenfra, men den brasilianske presidenten, Jose Sarney, medga at presset har bidratt til en bevissthet om at skogområdene må bevares. Brasilianerne hevder at bare fem prosent av skogen har gått tapt de siste 28 årene, mens Verdensbanken hevder at så mye som 12–13 prosent er borte.

President Sarney gikk hardt ut mot internasjonale miljøgruppers «oppkjøp» av skogområder for å sikre dem mot ødeleggelse. Denne ordningen praktiseres blant annet i Costa Rica, og den costarikanske miljøministeren var nylig i Washington for å søke støtte til ytterligere sikring av regnskogen i landet. Hittil har Costa Rica fått ettergitt fem prosent av utenlandsgjelden i bytte for sikrede regnskogområder.

I Brussel arbeider EF-byråkratene med et opplegg for en egen energi-skatt på fossilt brensel. Pengene skal gå direkte til et regnskogfond. Forslaget bunner i en erkjennelse om at industrilandene må være forberedt på å bidra med betydelige beløp for å sikre regnskogen, som også Europa er avhengig av. (Financial Times)

N&M

NATUR OG MILJØ

Utgiver: Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka,
0505 Oslo 5, Norge.
Besøksadresse: Nedregate 5
Tlf.: (802) 71 55 20
Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 5 09 46 02

Annonser:
Per Sleitholt & co.,
Postboks 57 Tveita,
0617 Oslo 6
Tlf.: (02) 19 39 09

Abonnement institusjoner: kr. 250,-
Abonnement enkeltpersoner: kr. 175,-
Medlemskontingent:
Personlig medlem (inkludert **Natur & Miljø**) kr. 170,-
Familiemedlem (hovedmedlems ektefelle eller hjemmewærende barn

under 25 år) kr. 25,-
Pensjonister (inkl. **Natur & Miljø**) kr. 80,-
Livsvarig medlemskap kr. 3.400,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det fylkes- og lokallag vedkommende søker til.

The Norwegian Society for Conservation of Nature. Member of International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN).

Sats: GPG Sats & Trykk as
Repro: GPG Repro
Trykk: Team Grafisk
Grafisk design: Åsmund Lindal/Mette Trondsen
Lay-out: Åsmund Lindal, Erlend Skaare og Mette Trondsen
Produsert i regi av Boksenteret as

MILJØ-KALENDER

JUNI

29.5.–11.6.: Nordsjøkampanjen. Barn lager Blekkulffklubber og lærer å undersøke og verne vannmiljøet. Barne-TV om Blekkulf 5.–8.6. Blekkulffspalte i A-magasinet. Ansvarlig: Guro Tarjem, NNV.

10. Juni: 20-års jubileum i Møre og Romsdal. Stor jubileumsfest i Gildehallen i Molde med pressekonferanse, mat, drikke og dans. Arrangør: Naturvernforbundet i Møre og Romsdal.

18. Juni: kl. 12.00 Plantetur i Borgundgavlen. Arrangør: Naturvernforbundet i Ålesund i samarbeid med Borgund menighet.

26. Juni: Miljøsirkus i Ingeniørenes Hus, Oslo. Musikk, opplesninger, kabaret, debatt. Arrangør: MOTgift, PB.6 Lysejordet, 0312 Oslo 3.

JULI

7.–9. Juli: Nordkalottkonferanse om natur- og miljøvern, Sør-Varanger. Kontakt: Balsfjord Naturlag.

14.–16. Juli: Breheimen-treff i Stryn. Vassdragstreff på fjellgården Sigdestad ved inngangen til Glomdalen. Teltleir. Vi skal diskutere vassdragspolitikk og Verneplan IV, men det blir også fine fjellturer og dessuten rømmegrøt, speke-mat og dans på lørdagskvelden. Kontakt: Tor Helge Gravem, (073) 96 352.

28.–30. Juli: Grøvu-treff. Seter-treff ved Gamleseter i Grøvdalen. Seterkost og god stemning. Teltleir. Kontakt: Tor Helge Gravem, (073) 96 352.

30. Juli: Tur til Russetind. Arrangør: Balsfjord Naturlag.

AUGUST

4.8.–13.8.: Grønt Universitet. Foredrag, diskusjonsgrupper, kurs i økofilosofi. Turer og sosialt samvær. Sted: Retthellseter, Krokskogen. Arrangør: Østlandske Naturvernforening. Kontakt: Gjermund Andersen.

5.–6.8.: Gaular-treff. Stølsstevne på Longestølen, Gaularfjellet. Rømmegrøt. Kontaktperson: Johan Rørvik, (057) 25 126.

19.–20.8.: Lomsdals-treff. Vassdragstreff inne ved Lomsdalen gård. Teltleir. Kontaktperson: Morten Linseth, (086) 21 341.

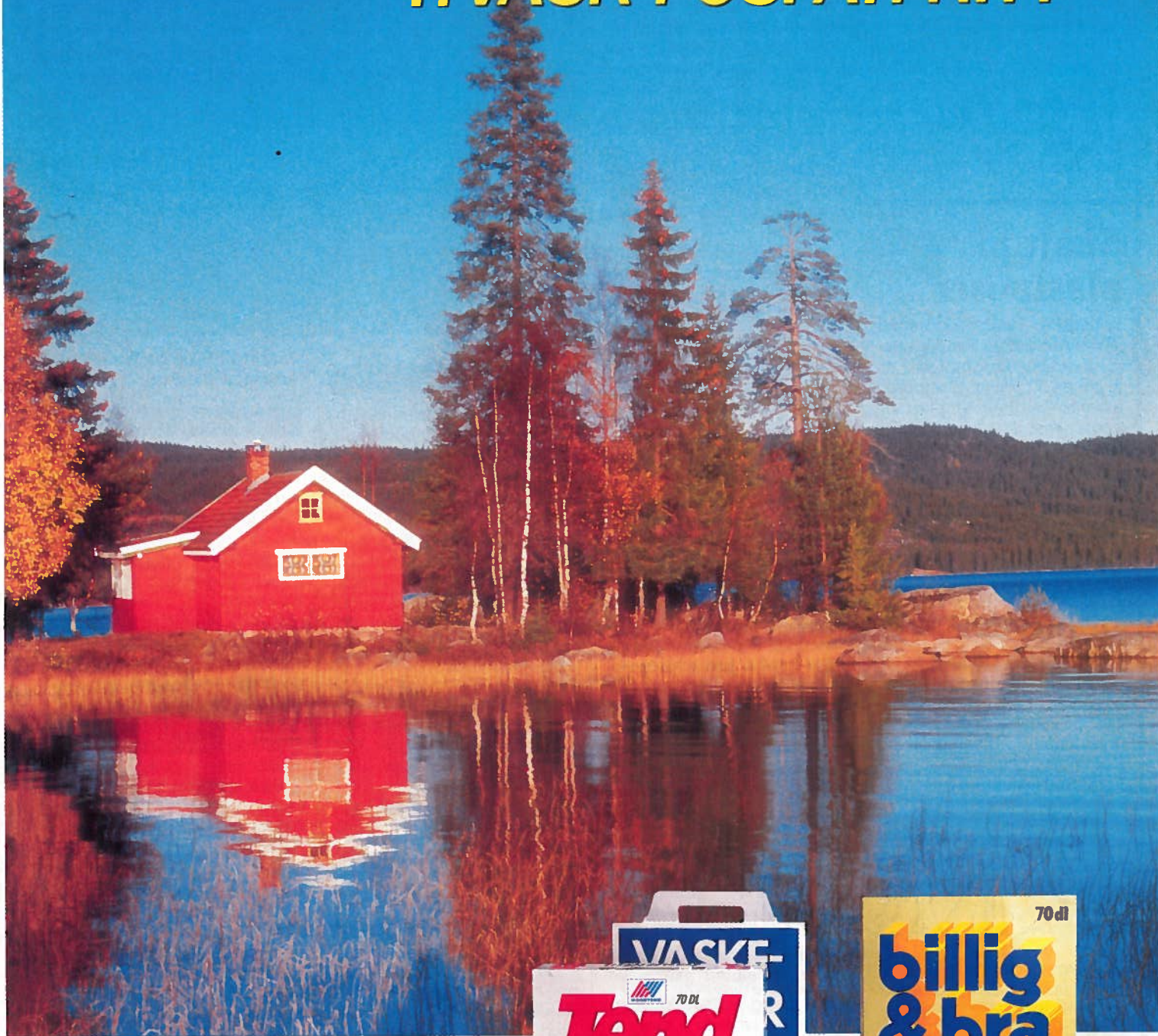
20.–27.8.: MOTgift-uka. Aksjonsuke for Miljø. Kabaret i Det Norske Teater, male-riutstilling, lyrikkopplesning. Stort fellesarrangement av Naturvernforbundet, Fremtiden i våre hender, Natur og Ungdom, Greenpeace, Kunstnere for fred.

30.8.: Miljøutspørring av alle partier/lister. «Miljøgrilling» av alle partier/ lister i Buskerud før Stortingsvalget. Sted: Rådhuset i Hokksund, Festsalen, kl. 18.00. Kontakt: Even Hansen el. Espen Visnes, Naturvernforbundet i Buskerud.

SEPTEMBER

10.9.: Sopptur arrangert av Naturvernforbundet i Ålesund. Annonse i Sunnmørs-posten om oppmøte.

VI HAR BARE EN NATUR... ..VASK FOSFATFRITT

Finnes på:
PRIX, S-NÆRKJØP, S-MARKED,
DOMUS, MEGA, Obs!-STORMARKED

Forbrukerkontakt:
NORDTEND A/S, P.BOKS 1514 KJELVENE, 4004 STAVANGER (04) 53 55 45